



STRATEGIJA RAZVOJA OBČINE BOROVNICA



2017 - 2027 +

Naša prihodnost je v sodelovanju

Marec 2017

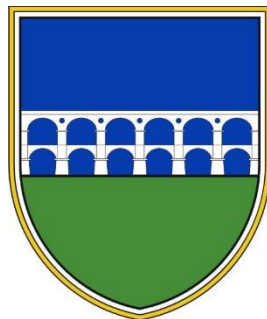




RAZVOJNA STRATEGIJA OBČINE BOROVNICA 2017 – 2027

Naša prihodnost je v sodelovanju

osnutek za javno obravnavo



3

Dokument je pripravljen za obravnavo na seji
Občinskega sveta Občine Borovnica dne 20. 4. 2017

Pripravil:

Andrej Klemenc, univ. dipl. politolog, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
Občina Borovnica, Paplerjeva ulica 22, 1353 Borovnica

v sodelovanju z upravo in županom Občine Borovnica

in

CEPP - Center za vodenje participativne procese
Mlinska pot 12, 1231 Ljubljana - Črnuče

Borovnica, april 2017



Kazalo

1.	Uvodna beseda	6
2.	Pristop in metodologija	7
3.	Borovnica 2016: izhodišča, izzivi in priložnosti.....	15
3.1	Izhodišča	15
3.2	Razvojni izzivi in priložnosti	44
4.	Borovnica 2027: Vizija in poslanstvo.....	55
4.1	Vizija.....	55
4.2	Poslanstvo.....	57
4.3	Načela in vrednote.....	58
5	Strategija.....	60
5.1	Prednostna os 1: Dostopna in mobilna Borovniška kotlina.....	60
5.2.	Prednostna os 2: Prostorsko in komunalno urejena ter privlačna Borovniška kotlina	63
5.3.	Prednostna os 3: Učeča se ter gospodarsko živahna Borovniška kotlina	67
5.4.	Prednostna os 4: Kulturno pestra, športno aktivna in medsebojno povezana in solidarna Borovniška kotlina.....	69
5.5.	Prednost na os 5: Ohranjen pester in zelen svet pridelave zdrave hrane in avtentičnih doživetij na stičišču Ljubljanskega barja in kraških planot Notranjske	73
6.	Načrt izvajanja in spremljanja	77
6.1	Finančni okvir	77
6.2	Časovni okvir	79
7.	Analiza tveganj	81
8.	Kazalo uporabljenih razvojnih dokumentov in zakonodaje.....	82

**Seznam okrajšav:**

AC	avtocesta
AJPES	Agencija Republike Slovenije za javno plačilne evidence in storitve
AKOS	Agencij za komunikacijska omrežja in storitve v Republiki Sloveniji
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijstvo in razvoj podeželja
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
CERPOK	Center za razvoj podeželja in kmetijstva
CČN	Centralna čistilna naprava
CO₂	Ogljikov dioksid
CSD	Center za socialno delo
DRSC	Direkcija Republike Slovenije za ceste
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
EFSI	European Fund for Strategic Investments – Evropski sklad za strateške naložbe
Eko sklad	Ekološki sklad Republike Slovenije
ESF	Evropski socialni sklad
ESRP	Evropski sklad za razvoj podeželja
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
FURS	Finančni urad Republike Slovenije
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
GVŽ	Glav velike živine
JP KPV d.o.o.	Javno podjetje Komunalno podjetje Vrhnika d. o. o.
KD	Kulturno društvo
KNP	Konzervatorski načrt prenove
KP Ljubljansko barje	Krajinski park Ljubljansko Barje
LAS	Lokalna akcijska skupina
LEK	Lokalni energetske koncept
LKM	Ljubljanska kolesarska mreža
LUR	Ljubljanska urbana regija
MGRT	Ministrstvo Republike Slovenije za gospodarski razvoj in tehnologijo
MKGP	Ministrstvo Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo Republike Slovenije za okolje
Mzi	Ministrstvo Republike Slovenije za infrastrukturo
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
OOZ	Območna obrtno-podjetniška zbornica
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Podrobni občinski prostorski načrt
OŠO	odprto širokopasovno omrežje elektronskih komunikacij
OVE	obnovljivi viri energije
PS	Podnebni sklad Republike Slovenije
RCERO	Ljubljanski regijski center za ravnanje z odpadki
RDO	Regionalna destinacijska organizacija
RRA	Regionalna razvojna agencija
RS	Republika Slovenija
RUNE	Regional Urban Networks – regionalna urbana omrežja
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SŽ	Slovenske železnice d. o. o.
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj
TD	Turistično društvo
TIC	Turistično informacijski center
TMS	Tehniški muzej Slovenije
UE	Upravna enota
Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije
ZVKS	Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine
ZVN	Zavod za varstvo narave



1. Uvodna beseda

Občina Borovnica se nahaja v trenutku, ko rast števila prebivalcev - v prvi vrsti zaradi intenzivnega priseljavanja - ter vse večja dinamika globalizacijskih procesov v vse bolj nestabilni EU in širšem globalnem okolju zahtevata strateški premislek, kako naprej. Občina ni v stanju krize le zaradi dogodkov v zunanjem okolju. Tako je tudi zato, ker je v zadnjih desetletjih postala preveč velika, raznovrstna in dinamična, da bi lahko še funkcionirala le kot podeželska skupnost. A obenem je še premajhna ter premalo usposobljena in iznajdljiva, da bi delovala kot ubrana enota, ki zna in zmore s sodelovanjem - ki presega odnose med osebami in manjšimi skupinami - izkoristiti prednosti bogatih virov podeželja in novih urbanih energij. Ter strateško oblikovati izzive, ki spreminjajo grožnje v priložnosti. Za lokalni razvoj se le-te ponujajo tudi s spremembo medsebojnih odnosov in ob sodelovanju z dinamičnim, a tveganj polnim zunanjim okoljem.

Očitna kriza v zunanjem okolju nas napeljuje k tradicionalnemu slovenskemu instinktu zapiranja vase. Strah nas je, da bo vse slabo, ki se dogaja tam zunaj, doletelo tudi nas. Ob tem pozabljamo, da je za sodobne medije, s pomočjo katerih dojemamo, kaj se godi tam zunaj, slaba novica vselej novica, ki se jo najbolje prodaja. Komaj smo se kot državljani samostojne Slovenije prav dobro izvlekli iz negotovosti po razpadu nekdanje države ter kot pridna učenka začeli okušati vse prednosti evropskih integracij, že se je z njihovo krizo izkazalo, da so te učinkovite le v dobrih časih. In da nas čaka dolgo in negotovo obdobje iskanja njihovih pravih temeljev. Zlasti časi EU pomoči so žal mimo, mi pa po eni strani hrepenimo, da bi od »Evrope« dobili vsa tista sredstva, ki so jih v dobrih časih drugi dobili ne le za to, da očistijo svoje odpadne vode, temveč tudi za ceste, vodovode, kulturne domove, obnovljene gradove itd..Na eni strani si zidamo gradove v oblakih na predpostavkah in pravilih, ki jih več ni. Po drugi strani pa nas je strah, da bomo prepuščeni sami sebi. Da zgolj s tistim, kar nam je pri roki, in tistimi med nami, ki so nam pri roki in so taki kot mi, nekako preživimo. V tej, nekoč z močvirjem ter strmo se vzpenjajočimi ter s komajda prehodnimi gozdovi poraščenimi kraškimi planotami obkroženi kotlini, ki je bila odrezana od sveta vse do prihoda železnice, so ljudje vedno znali preživeti z občudovanja vredno vztrajnostjo in iznajdljivostjo. To, da se je potrebno predvsem opirati na lastne vire in sile, je tudi osnovno izhodišče občinske razvojne strategije. A tudi to, da nas pri tem ne sme biti strah priložnosti v zunanjem okolju in da ne smemo biti ujetniki lastnih pričakovanj, kaj mora kdo storiti za nas. Zunanja pomoč je pri današnjem razvoju nujna, a je koristna le, če sami vemo, kaj hočemo in zmoremo (in česa ne) ter kje so naše primerjalne razvojne prednosti (in slabosti). Toda zavedati se moramo, da brezplačnega kosila ni in da moramo hočeš nočeš ob prejemu kakršnekoli pomoči od zunaj tudi sami prispevati k reševanju izzivov, ki so bolj splošni in oddaljeni.

Tradicionalni odziv na krizo je strah, skrčenje vase, zanašanje na to, da bo to, kar že imamo že nekako zadostovalo za preživetje. Ali pa tiščanje glave v pesek v prepričanju, da nas bo najhujše zaobšlo, če bomo ostali taki, kot smo, in še bolj odločno in vztrajno počeli to, kar smo že od zmeraj.

Strah pred spremembami je razumljiv. Spremembe so boleče in prinašajo neznano. Brez medsebojnega zaupanja ter vsaj približnega poznavanja, kje tičijo nevarnosti in kje se skrivajo priložnosti, se jih po navadi lotimo šele, ko nam teče voda v grlo. In žal je v svetu, ki se hitro spreminja, takrat po navadi prepozno, da bi ujeli nove priložnosti, ki nam lahko spremenijo življenje na bolje.

Proces nastajanja tega dokument je bil zasnovan in namenjen prav temu, da se skozi medsebojno sodelovanje in izgradnjo medsebojnega zaupanja otresemo strahu pred spremembami ter razgledamo, kje te priložnosti so, in kaj moramo storiti, da bomo imeli možnosti in da nam ne bodo spolzele med prsti. Seveda se v marsičem lahko tudi zmotimo, a ne pozabimo – strah pred zmoto je zmota sama! Zato bomo v procesu obravnave osnutka in sprejema tega dokumenta, še posebej pa pri njeni implementaciji, veseli vseh prispevkov za izboljšanje prve razvojne strategije naše občine.

Naša prihodnost je v sodelovanju!



2. Pristop in metodologija

Občina Borovnica je prvič v svoji zgodovini oblikovala svoj lastni osnovni strateški razvojni dokument. Namen *Razvojne strategije Občine Borovnica 2017 – 2027* je, da na podlagi pregleda stanja različnih področij v občini in ob upoštevanju razvojnih dokumentov na ravni Ljubljanskega barja z zaledjem, Ljubljanske urbane regije, Slovenije in EU opredeli svoje primerjalne razvojne prednosti ter ključne cilje in dejavnosti za njihovo uresničitev na različnih področjih:

- a) *prostorskega razvoja, varstva okolja in narave;*
- b) *gospodarstva, kmetijstva in turizma;*
- c) *infrastrukture, prometnih režimov in prometne kulture;*
- d) *družbenih dejavnosti in*
- e) *socialnega kapitala ter institucionalnih in organizacijskih zmogljivosti.*

Celovita in vključujoča občinska razvojna strategija je predvsem proces sodelovanja med občinsko upravo, javnimi in zasebnimi zavodi, gospodarskimi subjekti, društvi in občani, ki krepi skupno identiteto in pripadnost. Na vključujoč način ob upoštevanju primerjalnih prednosti, slabosti, tveganj in priložnosti oblikuje skupno vizijo ter prioritete dejavnosti kot osnovo za oblikovanje medsebojno povezanih odločitev, orodij in ukrepov, ki izboljšujejo kakovost življenja v občini. Proces je ciljno usmerjen, vključujoč v smislu enakih možnosti sodelovanja vseh deležnikov, podprt z ustreznimi tehnikami moderiranja skupinskih procesov in časovno opredeljen v smislu opredelitve posameznih faz procesa: priprave, obravnave, sprejemanja, izvajanja, spremljanja in evalvacije.

Dokument, ki je pred vami, je tako samo v določenem trenutku povzet in v tej obliki predstavljen del dinamičnega procesa med vsemi zgoraj navedenimi ključnimi deležniki. Ta naj bi bil stalen in naj bi upošteval spremembe v lokalnem, nacionalnem in širšem okolju. Zlasti globalno okolje se v zadnjem času zelo spreminja in kot kaže, postaja spričo različnih procesov »svetovna ureditev«, kot se je v osnovnih potezah oblikovala po 2. svetovni vojni, vse bolj nestabilna. Podobno pa velja tudi za evropske procese združevanja, saj se danes EU po eni strani kaže kot preveč ohlapna tvorba, ki je podvržena demokratičnemu deficitu, po drugi strani pa preveč toga in številne podrobnosti vsakdanjega življenja določujoča administrativne struktura s številnimi neživljenjskimi uredbami. Poleg razlik med članicami, ki imajo skupno valuto in tistimi, ki so obdržale nacionalne valute, so zlasti očitna neskladja med zahtevami po enotni monetarni politiki, ki naj bi razširila ekonomsko integracijo ter ekonomsko poglobitev na eni strani ter na drugi strani s političnimi zahtevami po širitvi finančne pomoči in fiskalnih transferjev v okviru Evropskega sklada za finančno stabilnost.

V tem času in v tem kontekstu se s to razvojno strategijo Občina Borovnica poskuša zaorati ledino za črpanje evropskih in ostalih sredstev v podporo celovitemu in uravnoveženemu razvoju, ki bo okrepil tako podjetništvo in kmetijstvo kot tudi prispeval k razvoju naravne in kulturne dediščine ter ohranjanju naravnega okolja, zmanjšanju onesnaženja in razvoju krožnega gospodarstva brez odpadkov in z minimalnimi emisijami škodljivih snovi v okolje.

Zakaj občinska razvojna strategija?

Živimo v dinamičnih in negotovih časih. Brez strateškega pristopa je težko uvideti, kje lahko pričakujemo, da se bodo pojavile razvojne priložnosti ter katere pogoje moramo izpolniti, da bi jih lahko



vsaj poskušali uresničiti/izkoristiti. Ob tem pa se pojavljajo nove globalne grožnje, katerih vpliv je mogoče s pravočasnimi in ustreznimi ukrepi na lokalni ravni vsaj nekoliko ublažiti.

Zaradi procesa globalizacije, ki je dobil pospešek po padcu socialističnih političnih režimov v vzhodni in srednji Evropi po padcu Berlinskega zidu ter z vključevanjem Kitajske v globalni gospodarski in politični razvoj, posamezne nacionalne države ne morejo več same zagotavljati ustreznih okvirov, zlasti na področjih socialne varnosti in vključenosti prebivalstva v gospodarski in socialni razvoj. Prav tako ne tudi ustrezne zakonodaje in politik na področjih konkurenčnosti, varovanja pravic potrošnikov, varstva okolja, ohranjanja ekosistemov in biotske pestrosti ter zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov, upočasnevanja podnebnih sprememb ter prilagajanja nanje. Ti izzivi zahtevajo ustrezne politike na ravni EU in širše.

Po drugi strani pa vprašanja usklajenosti gospodarskega razvoja s socialnimi in okoljskimi prednostmi in omejitvami skupaj z vprašanji ohranjanja solidarnostnih družbenih vezi in krepitve socialnega kapitala ter storitev za ranljive vse bolj prehajajo z nacionalne na lokalno raven, ki lahko najbolj kombinira formalne in neformalne strukture in procese opredeljevanja in reševanja teh razvojnih izzivov.

Strategija tako uokvirja tovrstne procese in hkrati predstavlja temeljni dokument za uspešen lokalni razvoj, ki upošteva razvojne dokumente, orodja in ukrepe višjega ranga na ravni Ljubljanske urbane regije, Slovenije in EU v obdobju do dejanskega konca črpanja sredstev ter dokončanja iz sedanje razvojne perspektive EU, hkrati pa v osnovnih razvojnih usmeritvah te okvire tudi presega in podaja usmeritve za obdobje po letu 2025. Strategija tako poskuša na osnovi opredelitve obstoječega in zelenega stanja ter aktiviranja vseh razvojnih deležnikov v občini na različnih, med seboj povezanih področjih v občini Borovnica, opredeliti tako tiste izzive in priložnosti, kjer lahko z uspešnimi projekti prispevamo k doseganju ciljev na nacionalni in evropski ravni, kot tudi tiste razvojne zaostanke, ki jih bomo morali nadoknaditi predvsem z opiranjem na lastne sile in vire ob podpori Republike Slovenije in njenih razvojnih sredstev in zmogljivosti.

Strategija temelji na naslednjih simbolno identitetnih osnovah občine:

- Elementih dediščine koliščarske poselitve Ljubljanskega barja v davni zgodovini ter njegovega preoblikovanja v mozaično kulturno kmetijsko krajino v zadnjih dveh stoletjih, ki ji v zadnjih desetletjih specifiko dajejo nasadi oregonskih borovnic.
- Na hribovitem svetu strmo vzpenjajočega se kraškega roba Rakitniške planote in Menišije, ki ga pooseblja širše znana in med izletniki priljubljena soteska Pekel.
- Na osrednjem delu občine kot prehodom med Ljubljanskim barjem in »Zelenim krasom«, dvema z močnimi naravovarstvenimi pomeni nabitima označevalcema turističnih destinacij, za katere sta značilna krajinska prepoznavnost in biotska pestrost. Simbolizirajo jo širše prepoznavne in/ali redke in ogrožene rastlinske in živalske vrste.
- Na prometni, kulturni in stavbni dediščini Južne železnice, ki jo simbolizira ostanek edinega preostalega stebra mogočnega Borovniškega viadukta.
- Na tradicijah samooskrbnega kmetijstva, vključno s sadjarstvom in čebelarstvom ter njihovem spajanju s sodobnim ekološkim načinom kmetovanja, pridelave in predelave hrane, kar naj bi bila ob pomenskem poudarku na okolju prijazni pridelavi borovnic osnovna sporočilnost Praznika borovnic kot največje in najbolj reprezentativne turistične prireditve v občini.



- Na tradicijah gozdarstva, žagarstva in lesne industrije, katere negativno identiteto predstavlja proces lastninjenja in propad lesnopredelovalnega podjetja LIKO, vendar kljub temu dajejo simbolno osnovo za uspešen ponovni zagon nekaterih, na tradicijo vezanih gospodarskih dejavnosti ter oživitev obrtne in industrijske dejavnosti nasploh, ki pa naj bi bila ob tem zavezana tudi »zelenemu gospodarstvu« in ustvarjanju »okolju prijaznih delovnih mest«.
- Na tradicijah zavedanja o medsebojni soodvisnosti, pomoči in solidarnosti, ki so do sedaj temeljile po eni strani na medosebni oz. medsosedske pomoči, po drugi strani pa na organizirani dejavnosti občinskih podružnic Karitasa in Rdečega križa. Poleg negovanja dosedanjih oblik predstavlja to tudi osnovo za nove oblike, kot sta to po eni strani socialno podjetništvo, po drugi pa osebna asistenca ter nove oblike načina izvajanja, kot so dejavnosti dnevnih in medgeneracijskih centrov in dejavnosti oskrbe starejših ter oseb s posebnimi potrebami.

Osnovne predpostavke strategije: uspešna prilagoditev Slovenije in EU na nove globalne izzive

Še pred nedavnim je kazalo, da je Evropska unija ustrezen okvir oz. oblika nadnacionalne organizacije, ki državam omogoča dovolj maneverskega prostora za upoštevanje njihovih nacionalnih posebnosti, hkrati pa omogoča dovolj čvrst pravni in institucionalni okvir ter ustrezne skupne politike za soočanje z izzivi tehnološko in gospodarsko hitro modernizirajočega se sveta v obdobju po koncu blokofske delitve in hladne vojne.

Toda prihodnost EU je zdaj nejasna in odločitev o tem, po katerem od petih scenarijev se bo razvijala, oblikovala v naslednjih letih, je zgolj nejasno nakazana in negotova. Meje sprememb na eni strani začrtuje njeno preoblikovanje v trgovinsko-carinsko unijo, na drugi strani pa v čvrsto federacijo. Tudi šestega scenarija – popolnega razpada institucij EU, ne moremo popolnoma izključiti, čeprav je malo verjeten. Že izstop Velike Britanije iz EU pomeni velik pretres za proračun slednje, večje institucionalne spremembe pa bi lahko ne le spremenile, temveč tudi postavile pod vprašaj obstoj programov evropskega sodelovanja ali vsaj spremembo oblik, obsega in kriterijev financiranja. Vse to seveda pomeni, da bo razvojnih sredstev za kohezijo in uravnoteženje regionalnega razvoja na ravni EU manj, da bodo težje dosegljiva ali pa v skrajni varianti, da jih sploh ne bo več.

Povedano drugače, EU hoče po eni strani biti monetarna unija in unija, ki naj bi preprečevala okoljski dumping in po svetu uveljavljala vodilne standarde varstva okolja ter prehoda v nizkoogljično gospodarstvo, po drugi strani pa noče biti transferna in socialna unija, ker ji na tej ravni manjka koncept solidarnosti med prebivalci kot državljani evropske unije. Ko se je v finančni krizi izkazalo, da lahko vodilne evropske banke in razvojne institucije odgovornost za nesmotrno in razvojno neučinkovito prenašanje finančnih presežkov iz visoko produktivni, finančno discipliniranih in izvozno naravnanih evropskih gospodarstev prenesejo na strukturno šibkejši države članice ter njihove plačne, socialne in razvojne politike oz. javne sisteme izobraževanja, zdravstva in socialnega skrbstva podvržejo varčevalnim ukrepom pod diktatom mednarodnih finančnih institucij, se je izkazalo, da EU ogrožajo predvsem politični spori. Ti se navzven kažejo kot njene institucionalne pomanjkljivosti. V bistvu pa gre za to, da se ob odsotnosti socialne unije, ki bi bila dolgoročno vzdržna samo ob učinkovitem transferju finančnih presežkov v razvojne investicije, ki bi zmanjševale razlike v gospodarski razvitosti držav članic, to pa so predvsem investicije v izobraževanje in (zeleno) infrastrukturo, presežki, ki jih generirajo razvita izvozno usmerjena gospodarstva ne investirajo v neke vrste »zeleni Marshalov plan« za izboljšanje okoljske konkurenčnosti in zmanjševanje socialnih razlik, temveč deloma v financiranje

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



razvoja manj razvitih gospodarstev, deloma pa z investicijami v nadaljnjo izvozno ekspanzijo, predvsem na Kitajsko in druge hitro rastoče azijske trge. Vendar razvoj manj razvitih gospodarstev pod diktatom finančnih institucij temelji prav na možnosti bolj učinkovitega izkoriščanja delovne sile ter ohlapnejšega izvajanja sicer z evropskim pravnim redom načeloma usklajenih predpisov varstva okolja. Temu regresivnemu modelu razvoja nerazvitosti, ki je strukturno gonilo »Evrope več hitrosti« in ne more zagotoviti nujne skupne tehnološke infrastrukture, se sicer kot protiutež in progresivni model »javno-zasebnega partnerstva« uveljavlja Evropski sklad za strateške investicije (EFSI) oz. ti. i. »Junckerjev sklad«. Z njegovo pomočjo naj bi nerazvite regije v državah, kjer tega državni proračuni ne omogočajo, nadoknadile razvojne zaostanke predvsem kar se tiče posodobitev in širitve prometne infrastrukture ter elektronskih komunikacij nove generacije. Kar je sicer pomembno, a ne more odtehtati tega, da vse večji del celo tistega privilegirane dela prebivalstva, ki je polno zaposlen, živi na robu ali celo pod robom revščine. V dinamiki »Evrope več hitrosti« bomo lahko na nerazvitem podežlju brez finančnih vlaganj občin s pomočjo vse ostrejšje konkurence in »Junckerjeve sklada« prišli do tega, da bo z redkimi izjemami vsako gospodinjstvo imelo dostop do hitrega interneta. Po drugi strani pa bodo manj razvite lokalne skupnosti pod vse hujšim pritiskom »nemogočih dilem«: ali skromna lastna sredstva usmeriti v krpanje cest in zastarele infrastrukture za oskrbo s pitno vodo na račun kakovosti in/ali obsega izobraževalnih in socialnih storitev ali raje skromne lastne razvojne vire zagotoviti za sofinanciranje tistih razvojnih priložnosti, ki bi vsaj delu prebivalstva omogočal, da se vključi v »Evropo najvišje hitrosti«, ki jo simbolizirajo kompetenčnost, konkurenčnost, hitrost, fleksibilnost, e-gospodarstvo, e-mobilnost, inter-modalnost, »pametna mesta«, »nizkoogljične tehnologije«, »zeleni turizem avtentičnih doživetij« ipd. V prvem primeru jih čaka stagnacija in obsojenost na nerazvitost »enakosti v revščini«, v drugem primeru jih grozi, da bodo razlike med »njimi« in »nami« vodile v vse hujše antagonizme in identitetne boje za prevlado v njih samih.

»Evropa več hitrosti«, ki kot floskula nakazuje najbolj verjetni scenarij nadaljnjega krpanja EU institucionalne ureditve v odsotnosti vzpostavitve njenih novih, času primernih političnih temeljev, se v temelju razlikuje od pričakovanj večine prebivalstva pred in ob vstopu v EU. Takrat smo v EU vstopali v pričakovanju zmanjšanja razlik med »bogatimi« in »revnimi« članicami. Za razliko od drugih članic je Slovenija zavrnila doktrino šok terapij hitrih privatizacij, ki so se v odsotnosti EU kot transferne unije kazale kot bližnjice do približevanja dinamičnih delov gospodarstev novih članic razvitim članicam, a za ceno vse večjih razlik in napetosti v novih članicah, ki je naposled v številnih rezultirala v odporu do nadaljnje integracije EU. Slovenija je svoj »gradualizem« opustila in se skušnjavam hitre politično sponzorirane privatizacije prepustila ob najbolj nepravem času – tik pred začetkom globalne finančne krize. Po drugi strani pa je plačala in še zdaj plačuje ceno za to, da je bila v odnosu do Bruslja predvsem dobra učenka, ki ni hotela v noben klub novih trmoglavk, ki so od Bruslja hotele – in velikokrat tudi uspele – izposlovati kakšen popust zase. (Pre) dolgo smo verjeli, da bomo za svojo poslušnost do Bruslja in do največjega evropskega gospodarstva, nagrajeni z vozovnico za Evropo »prve hitrosti«. Ob tem smo zaradi začetnih uspehov, ki jim je botrovala predpristopna pomoč, verjeli, da bomo zgolj s sledenjem »Bruseljskemu nareku«, tudi razvojno napredovali ter da bomo nagrajeni, če bomo glede EU predpisov bolj papeški od papeža. Poleg notranje politične nestabilnosti v času po izbruhu finančne krize je to tudi eden od vzrokov, da Slovenije v času prehoda v novo finančno perspektivo EU ni imela pripravljene ustrezne splošne razvojne strategije niti ključnih strategij na področju infrastrukturnih politik (energetika, transport, komunikacije). Tako smo brez razmisleka in ugovora nekritično sprejeli osnovno filozofijo sedanje EU razvojne perspektive, ki zgolj minimalno omogoča tudi tisto, kar smo najbolj pričakovali in kar v večini primerov še vedno tudi zelo potrebujemo: razširitev in izboljšanje učinkovitosti oskrbe z neoporečno pitno vodo, čiščenje odpadnih voda tudi zunaj urbanih aglomeracij ter v zaledju manjših vodotokov, posodobitev omrežij regionalne in lokalne cestne infrastrukture, gradnjo turistične infrastrukture, obnovo in razvoj podeželja in kulturne dediščine. Kot tipični »sledilci«



nismo pravočasno opazili, da se je fokus med tem že premaknil in da bo evropski skladi in institucije namesto financiranja cest, vodovodov, čistilnih naprav, šol in knjižnic ter obnove gradov, kmečkih posestev in habitatov poslej vlagali v to, da bodo konkurenčni še bolj konkurenčni in tisti, ki so že izkoristili sredstva za razvoj podeželja in turistične infrastrukture zdaj na tej osnovi razvijali konkurenčne turistične produkte. Če morajo za ista sredstva pod istimi kriteriji za »trajnostni razvoj turizma« in »trajnostni razvoj kulturne in naravne dediščine«, kar gre večinoma z roko v roki, konkurirati tudi tisti, ki so zamudili možnost, da bi si iz EU sredstev zagotovili večinsko financiranje osnovne infrastrukture in obnove dediščine, potem je jasno, da zamudniki to lahko storijo le za ceno tega, da temu namenijo sredstva, ki jih potrebujejo za vrtce, šole, oskrbo starejših in ljudi s posebnimi potrebami. Skratka, če tudi sami sprejmejo pravila igre, v katerih gre lahko hitrejši razvoj tistih, ki imajo potencialne tržne konkurenčnosti, samo na račun tistih, ki so strukturno zunaj dinamike trgov.

Šele sedaj, ko se kaže izhod iz gospodarske stagnacije Slovenije in se sedanja finančna perspektiva formalno preveša v drugo polovico, je prišlo do spoznanja, da je osnovni strateški dokument Slovenije – *Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 -2020*. Na podlagi dogovora na Svetu Ljubljanske urbane regije, ki je bil 15. 2. 2017, je Regionalna razvojna agencija LUR v imenju 26 županov iz občin v regiji, na predsednika Vlade RS dr. Mira Cerarja 23. 2. 2017, naslovila pismo na katerem je predlagala, da se v operativni program razvoj regije doda nova prednostna postavka 2.3.6. Spodbujanje razvoja kulturne infrastrukture in da lahko tudi občine postanejo upravičenci za pridobitev sredstev za gradnjo infrastrukture in ukrepov za spodbujanje trajnostne mobilnosti. Ob tem so župani opozorili, da se v regiji tudi zaradi demografskega prirasta soočamo z velikimi potrebami po zagotovitvi dodanih kohezijskih sredstev za komunalno infrastrukturo. Na pobudo Občine Borovnice je bila na tem področju med drugimi izrecno omenjena obnova vodovodnih sistemov in oskrba z zdravo pitno vodo. Svet LUR je predlagal, da se na področju komunalne infrastrukture razmisli tudi o uvedbi dodatne pravice porabe, kar se je v Sloveniji izkazalo kot zelo učinkovito v prejšnji finančni perspektivi EU. Opozorjeno je bilo tudi na prenizek delež kohezijskega sofinanciranja energetske prenove javnih stavb, ki ne sme preseči 40% investicije, v praksi pa je še dosti nižja.

11

Razvojni dokument, ki je pred vami, je sicer pisan na predpostavkah, da se bosta Evropska unija in Slovenija uspešno soočili s temi novimi izzivi ter uspešno konsolidirali svoje pravne osnove, institucije in razvojne politike.

Če do tega ne bo prišlo, bo potrebno dokument v temelju zasnovati na novo. Čeprav bodo osnovne usmeritve, kot so povečanje medsebojnega in zaupanja med posamezniki in različnimi skupinami prebivalstva, sodelovanje in solidarnosti med mladimi in starimi, priseljenci in domačini, občani in njihovimi združenji in občinsko upravo, razvoj, ki bo upošteval potrebe sedanjih generacij, a ne na račun prihodnjih ter kakovosti naravnega okolja ipd., ostale enake, pa bi se spremenile nekatere prioritete. V primeru globalnih šokov in napredovanja nezaželenih procesov bi v ospredje še bolj prišle lokalna samooskrba, medgeneracijska solidarnost in prenos znanj, socialno podjetništvo, krepitev kompetenc in zmogljivosti za sodelovanje vseh vrst v lokalnem in regionalnem okviru ipd. Vse to je vsebovano že v dokumentu, ki je pred vami, a se pričakuje, da bodo ti procesi vsaj deloma podprti tudi od zgoraj.

Osnovne značilnosti dokumenta: upoštevanje lokalnih izzivov in globalnih priložnosti

Razvojna strategija Občine Borovnica 2017-2027 je strateški razvojni dokument, ki ob upoštevanju razvojnih strategij in politik EU in Slovenije ter relevantne zakonodaje podaja:

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



- strateški okvir za obravnavo razvojnih prednosti, slabosti, tveganj in priložnosti na posameznih področjih ter identificira možnosti za pozitivne sinergijske učinke dejavnosti na dveh ali več različnih področjih ter tako prispeva k možnostim optimalnega črpanja virov, razvoja zmogljivosti in doseganja rezultatov;
- skupna izhodišča za pripravo posameznih občinskih sektorskih strategij in/ali akcijskih načrtov;
- formalne obvezne ali priporočljive pogoje za možnost prijav na določene programe EU, ki omogočajo črpanje sredstev EU v podporo kohezijski in regionalno razvojni politiki, čezmejnemu, regijskemu in vseevropskemu sodelovanju za doseganje razvojnih ciljev EU in Slovenije ali prispeva k boljšim možnostim za uspeh prijavljenih projektnih predlogov.

Strategija je celovita, ker obravnava posamezna sektorska razvojna področja v njihovi medsebojni povezanosti s ciljem doseganja in izkoriščanja sinergijskih potencialov med posameznimi področji oz. ukrepi. Je vključujoča, ker se v proces njenega oblikovanja in sprejemanja poskuša vključiti vse, ki želijo konstruktivno in ob upoštevanju razlik v identitetah in interesih ter načel odprtega dialoga v varnem komunikacijskem prostoru sodelovati pri opredelitvi prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj ter oblikovanju in uresničevanju razvojnih izzivov na različnih področjih.

Proces priprave strategije: ob upoštevanju nadrejenih razvojnih okvirjev odprt do potreb in pobud občanov

V začetku leta 2016 so bila pripravljena izhodišča za pripravo strategije na posameznih področjih, spomladi leta 2016 pa so jih obravnavali: Občinski svet Občine Borovnica, njegovi odbori ter politične skupine, zastopane v občinskem svetu in društva, ki delujejo v občini.

V drugi polovici septembra se je začela serija šestih moderiranih delavnic, ki se je zaključila 9. 11. 2016 z delavnico o prostorskih vidikih razvojne vizije občine. Delavnicam je prisostvovalo med 8 in 25 udeležencev, moderirala pa jih je ga. Milena Marega s *Centra za participativne procese*. Na njih so udeleženci v konstruktivnem vzdušju na posameznih področjih dopolnili opise stanja, opravili analizo prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti ter oblikovali razvojno vizijo. Pri tem so bili seznanjeni z osnovnimi usmeritvami osnutke *Razvojne strategije Lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Ljubljansko barje z zaledjem za obdobje 2014 - 2020* in *Regionalnim razvojnim programom Ljubljanske urbane regije 2014-2020*.

Ključni razvojni dokumenti in zakonodajne osnove, ki jih dokument upošteva

Razvojna strategija Občine Borovnica 2017-2027 je ob *Občinskem prostorskem načrtu Občine Borovnica* (Ur. list RS, št 52/2014 z dne 11. 7. 2014, v nadaljevanju OPN Borovnica) najvišji krovni občinski strateški dokument. Za razliko od slednjega, ki opredeljuje izhodišča, zasnovo in usmeritve prostorskega razvoja občine, razvojna strategija opredeljuje izhodiščno stanje, prednosti, slabosti, izzive in priložnosti ter razvojne usmeritve na vseh področjih življenja v občini. Ob OPN izmed občinskih dokumentov upošteva tudi *Lokalni energetski koncept Občine Borovnica* ter osnutek *Konzervatorskega načrta za staro vaško jedro Borovnice*, ki je v postopku oblikovanja.

Kot že rečeno, pa se močno naslanja tudi na dva aktualna dokumenta medobčinskega oz. regijskega značaja: na *Strategijo lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino barje z zaledjem* in *Regionalni razvojni program Ljubljanske razvojne regije 2014-2020*. Oba dokumenta v osnovi upoštevata razvojne strategije in dokumente višjega reda na nacionalni ter ravni EU, s čimer je zagotovljena tudi skladnost



razvojne strategije Občine Borovnica s strateškimi razvojnimi dokumenti Republike Slovenije in Evropske unije.

Med drugimi so bili pri pripravi dokumenta, ki je pred vami, poleg že navedenih upoštevani predvsem naslednji dokumenti:

dokumenti:

- Lokalni energetski koncept občine Borovnica; Občina Borovnica, april 2012, ([http://www.borovnica.si/staro/datoteke/3056LEK_Borovnica_koncno_porocilo_1.2_\(29.5.2012\)cilo_1.2_\(29.5.2012\).pdf](http://www.borovnica.si/staro/datoteke/3056LEK_Borovnica_koncno_porocilo_1.2_(29.5.2012)cilo_1.2_(29.5.2012).pdf))
- Nacionalni reformni program RS, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_slovenia_sl.pdf
- Nacionalna strategija kakovosti in varnosti v zdravstvu, (http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/kakovost/nacionalna_strategija_kakov_in_varn_2010-2015/Nacionalna_strategija_kakovosti_in_varnosti_v_zdravstvu_2010-2015.pdf)
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Borovnica (Uradni list RS, št. 52/2014, z dne 11. 7. 2014, str. 5928; <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1183429>)
- Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/operativni_program_komunalne_vode.pdf)
- Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020; (http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/optgp2020.pdf)
- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014- 2020; (<http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi/op-2014-2020-december-konni>)
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 111/2004, 70/2006 in 58/2009)
- Program priprave Načrta upravljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje za obdobje 2012-2022; Krajinski park Ljubljansko barje, april 2012 (<http://www.ljubljanskobarje.si/uploads/datoteke/program%20priprave%20NU%20KPLB.pdf>)
- Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020; (http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_1_Kaj_je_program_razvoja_pode%C5%BElja/2._sprmememba_PRP/2._sprememba_PRP.pdf)
- Program zaščite vodnih virov v občini Borovnica; OIKOS, svetovanje za razvoj, d.o.o.
- Regionalni razvojni program Ljubljanske razvojne regije 2014-2020 (<http://www.rralur.si/sites/default/files/rralur/RRP%20LUR%202014-2020%20F%20I%20N%20A%20L.pdf>)
- Statistični letopisi Slovenije 2007- 2016, SURS



- Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino barje z zaledjem (http://lasbarje.si/wp-content/uploads/2016/02/STRATEGIJA-LAS-BARJE-Z-ZALEDJEM-20_1.pdf)
- Strategija razvoja Slovenije 2014 – 2020 (osnutek) <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi/strategija-razvoja-slovenije>
- Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana 2014 – 2020 (<https://www.visitljubljana.com/assets/Dokumenti-PDF/O-turizmu-LJ/strategija-2014-2020.pdf>)
- Strokovne podlage za plovnost Ljubljanice (http://www.rralur.si/sites/default/files/rralur/SP_za_plovnost_Ljubljanice%5B1%5D.pdf)
- Ukrepi za zagotavljanje poplavne varnosti jugozahodnega dela Ljubljane, Gradivo za pridobitev smernic za izdelavo DLN, 2004. Inštitut za vode RS, Ljubljana
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Ur. l. RS, št. 48/2004)
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000), (Ur. l. RS 49/2004, 59/2007 in 43/2008)
- Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje, stran 14681. Uradni list RS, št. 96/04 z dne 28. 11. 2008, str. 14681 (<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/89429>)

Celoten seznam literature in dokumentov, upoštevanih pri pripravi dokumenta, je podan na njegovem koncu.

3. Borovnica 2016: izhodišča, izzivi in priložnosti

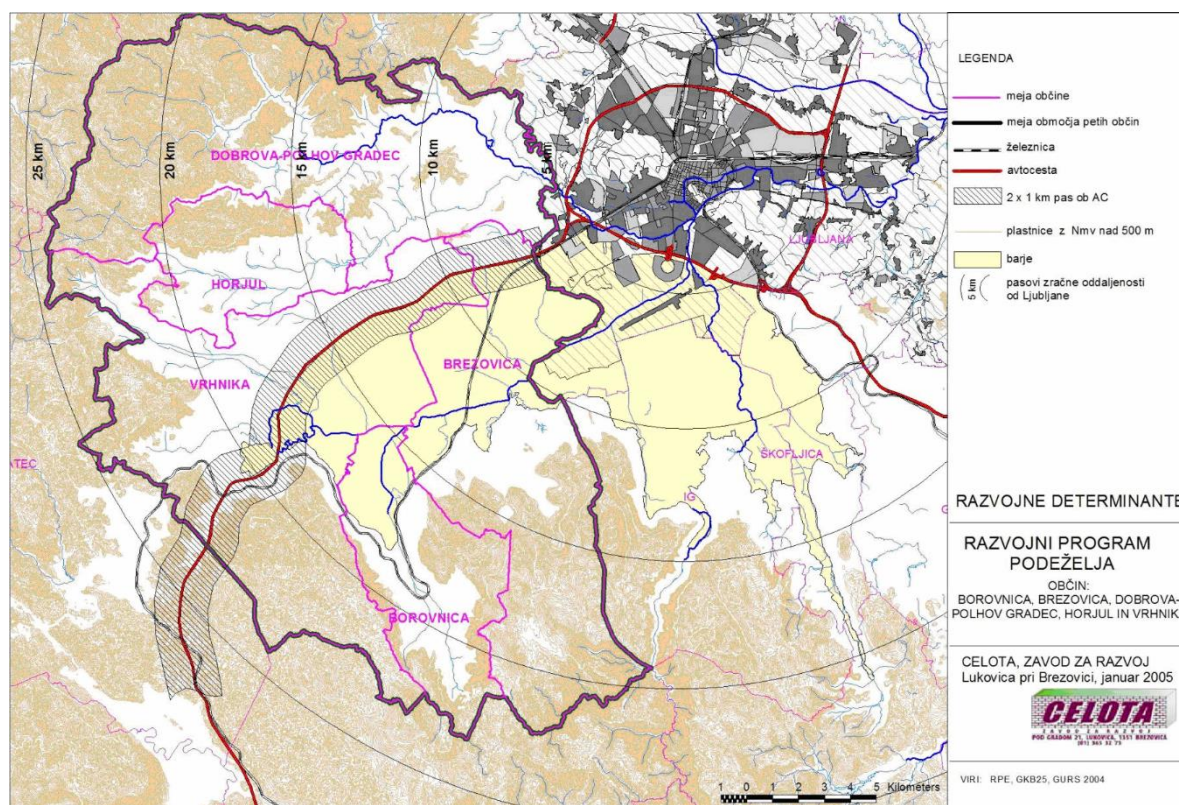
3.1 Izhodišča

3.1.1 Naša lega, okolje in prostor

Naša lega in dostopnost: na JZ obrobju Ljubljanske kotline, na prehodu iz Ljubljanskega barja v »Zeleni Kras«, v podeželskem zaledju prestolnice, ob pomembnem prometnem koridorju, a s slabimi navezovalnimi cestnimi povezavami

Občina Borovnica meri 42,3 km² in leži v osrednjem delu Slovenije, na jugozahodnem delu Ljubljanske kotline, na SZ in Z meji na občino Vrhnika ter na J na občino Cerknica, na V in na SV na občino Brezovica. V občini je konec leta 2016 živel okoli 4.300 prebivalcev, gostota poselitve pa je s 101,5 prebivalcev na km² praktično enaka slovenskemu povprečju (101,8 prebivalcev/km²). Po podatkih za leto 2013 se je občina po številu prebivalcev umestila na 126. mesto med 212-imi slovenskimi občinami, konec leta 2016 pa je bila 10 mest višje. Med sedmimi občinami na Ljubljanskem barju se umešča na 6. mesto tako po velikosti ozemlja kot tudi po številu prebivalcev. Tako po površini kot tudi po številu prebivalcev obsega občina približno polovico statistično povprečne slovenske občine.

Slika 1: Razvojne determinante zahodnega dela Ljubljanskega barja z zaledjem



Vir: Razvojni program občin Borovnica, Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul in Vrhnika, Celota Zavod za razvoj Podeželja, Lukovica, 2004

Občina se umešča v podeželsko zaledje glavnega mesta države, ki je obenem njeno močno gospodarsko in potrošniško zaledje. Od prostorskega razvoja, varstva okolja in narave v tem zaledju je

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si

močno odvisno, ali bo občinam, ki ga sestavljajo, uspelo ohranjati naravno in kulturno dediščino območja kot skupno dobrino tako lokalnega prebivalstva kot prebivalstva mesta Ljubljane in njegovih obiskovalcev. Zaradi bližine Ljubljane ima občina Borovnica vse bolj tudi značilnosti obrobne občine na območju večje urbane aglomeracije, vendar zaradi slabih cestnih povezav te niso tako izrazite kot pri drugih od Ljubljane podobno oddaljenih naseljih, do katerih neposredno vodijo avtoceste in glavne državne ceste.

Ozemlje občine se na severu široko odpira na Ljubljansko barje, na vzhodu in JV se strmo vzpenja na Rakitniško planoto, na Z in JZ pa na Menišijo. Od slovenske prestolnice je oddaljena 20 km in leži ob 5. vseevropskem prometnem koridorju. Skozi občino poteka trasa evropsko pomembne železniške proge Dunaj/Budimpešta-Ljubljana-Trst/Koper. Na železniški postaji v Borovnici ustavljajo vsi potniški vlaki, tudi hitri (ICS) in mednarodni vlaki. Do priključka na avtocesto A1 (Ljubljana –Koper/Trst) je iz občinskega središča 10 km. Z Vrhnike in iz Ljubljane je Borovnica dostopna po regionalni cesti R3 642 Vrhnika - Podpeč – Ig – Ljubljana, ki v dolžini 7 km poteka skozi občino od gradu Bistra do konca naselja Pako. Kljub svoji, v skrajni JZ obronek Ljubljanskega barja pomaknjeni legi, slabi navezovalni regionalni cestni povezavi in dejstvu, da je z eno izmed sosednjih občin oz. občino Cerknica povezana samo z gozdnimi cestami, ima - širše gledano - občina relativno ugodno prometno lego.

Slika 2: Lega občine Borovnica



Vir: Geopedija

Slika 3: Obseg občine Borovnica



Vir: Geopedija

V prometnem smislu so izrazita prednost občine dobre železniške povezave, predvsem z Ljubljano, do katere in iz katere ob delavnikih glede na sezono vozi med 20 in 24 vlakov dnevno, ki razdaljo prevozijo v 15 – 21 minutah. Veliko slabše so javne prometne povezave z lokalnim regijskim središčem Vrhniko, v kateri so poleg trgovskih centrov locirani tudi zdravstveni dom, upravna enota in dom starejših občanov. Z Vrhnike do Brega pri Borovnici vozi dvakrat dnevno javna avtobusna linija, ki je prilagojena prevozu na delo v tovarno Fenolit d.o.o., vsako sredo pa vozi iz Borovnice do Vrhnike tudi avtobus, ki je namenjen predvsem temu, da sta zdravstveni dom in upravna enota dostopna tudi občanom, ki nimajo druge možnosti prevoza.

Z vidika prometne varnosti so neustrezni profili in kakovost tako državne kot tudi občinskih cest, predvsem pa veliko pomanjkanje varnih in urejenih površin za pešce in kolesarje, kar je še zlasti pereče v občinskem središču, predvsem v njegovem starem vaškem jedru.



Preglednica 1: Prodane vozovnice in število prepeljanih potnikov na relaciji Borovnica-Ljubljana in Ljubljana – Borovnica v letih od 2012 do 2016

Podatki o prodanih vozovnicah in številu potnikov na relaciji Borovnica-Ljubljana za obdobje od leta 2012 do 2016												
leto	relacija	vrsta vozovnice										število potnikov
		enkratne		tedenske		mesečne		polletne		letne		
		št. voz.	št. pot.	št. voz.	št. pot.	št. voz.	št. pot.	št. voz.	št. pot.	št. voz.	št. pot.	
2012	Borovnica- Ljubljana	16.179	18.269	969	5.814	2.145	53.880	18	2.700	1	300	80.963
	Ljubljana- Borovnica	15.811	16.029	957	5.742	2.176	59.874	18	2.700	1	300	84.645
	Borovnica- Ljubljana Tivoli	13.817	15.343	541	3.246	698	16.450	10	1.500	1	300	36.839
	Ljubljana Tivoli- Borovnica	13.172	13.942	499	2.994	651	15.275	10	1.500	1	300	34.011
	SKUPAJ	58.979	63.583	2.966	17.796	5.670	145.479	56	8.400	4	1.200	236.458
2013	Borovnica- Ljubljana	14.423	17.767	948	5.688	4.051	82.583	13	2.125	46	13.275	121.438
	Ljubljana- Borovnica	12.822	13.254	750	4.500	3.824	76.170	13	2.125	46	13.275	109.324
	Borovnica- Ljubljana Tivoli	12.724	14.711	444	2.664	362	11.714	9	1.325	3	900	31.314
	Ljubljana Tivoli- Borovnica	11.587	12.329	292	1.752	568	3.252	9	1.325	3	900	19.558
	SKUPAJ	51.556	58.061	2.434	14.604	8.805	173.719	44	6.900	98	28.350	281.634
2014	Borovnica- Ljubljana	15.852	19.520	914	5.484	2.299	56.935	41	5.250	73	21.900	109.089
	Ljubljana- Borovnica	14.309	14.829	354	4.248	2.280	25.035	41	5.250	73	21.900	71.262
	Borovnica- Ljubljana Tivoli	14.706	17.510	597	3.582	376	9.400	8	1.175	1	300	31.967
	Ljubljana Tivoli- Borovnica	13.228	14.226	411	2.466	267	6.675	8	1.175	1	300	24.842
	SKUPAJ	58.095	66.085	2.276	15.780	5.222	98.045	98	12.850	148	44.400	237.160
2015	Borovnica- Ljubljana	15.490	18.292	861	5.166	2.407	59.655	31	4.600	102	29.550	117.263
	Ljubljana- Borovnica	14.706	15.057	681	4.086	2.399	59.455	31	4.600	102	29.550	112.748
	Borovnica- Ljubljana Tivoli	14.391	17.206	651	3.906	423	10.575	8	1.200	2	600	33.487
	Ljubljana Tivoli- Borovnica	13.327	14.571	463	2.778	267	6.675	8	1.200	2	600	25.824
	SKUPAJ	57.914	65.126	2.656	15.936	5.496	136.360	78	11.600	208	60.300	289.322
2016	Borovnica- Ljubljana	15.643	18.320	826	4.956	2.218	54.750	50	6.275	120	34.185	118.486
	Ljubljana- Borovnica	15.030	15.587	594	3.564	2.198	54.250	50	6.275	120	34.185	113.861
	Borovnica- Ljubljana Tivoli	14.165	16.628	624	3.744	391	9.775	7	1.050	1	300	31.497
	Ljubljana Tivoli- Borovnica	13.018	14.205	418	2.508	276	6.900	7	1.050	1	300	24.963
	SKUPAJ	57.856	64.740	2.462	14.772	5.083	125.675	114	14.650	242	68.970	288.807

Vir: SŽ- potniški promet d.o.o.



Naše okolje: raznovrstno, slikovito, malo onesnaženo, dobro ohranjeno, občutljivo in normativno zelo zaščiteno, a podvrženo upadu biotske raznovrstnosti, vdoru invazivnih tujerodnih vrst, tveganjem okoljskih nesreč, hrupu, onesnaženemu zraku in elektromagnetnim sevanjem

Prostorsko je občino mogoče razdeliti na tri po površini približno enako velike dele. Prvi del, ki ni poseljen, na njem pa so poleg njiv, travnikov in pašnikov, ki jih delijo številni kanali, tudi največji nasadi borovnic v državi, predstavlja poplavna ravnica Ljubljanskega barja in ga v svojem spodnjem toku deli reka Borovniščica. Drugi del je ravnica ožje Borovniške kotline, v kateri se nahaja večina naselij v občini in v katerem ob naseljih prevladujejo polja in travniki. V tretjem, hribovitem predelu, pa prevladuje gozd na reliefno zelo razčlenjenem in težje dostopnem kraškem terenu, kar otežuje gozdarsko dejavnost in zahteva znatna vlaganja v gozdarsko prometno infrastrukturo. Ta del je poseljen le v svojem spodnjem robu, ob stiku z ravninskim svetom. Med naselji ima značilnosti urbanega naselja samo Borovnica, ki pa se dejansko spaja z Dolom in Lazami, formalno pa tudi z Bregom in Pakom v skupno aglomeracijo. Ostala naselja imajo podeželski značaj, zlasti naselja v zgornjem delu kotline pa so ohranila značilnosti tradicionalnih gručastih vasi in identiteto podeželske krajine.

Z izjemo urbanega občinskega središča je celotno ozemlje občine razmeroma bogato s specifičnimi naravnimi habitatami tako na območju Ljubljanskega barja kot v hribovitem območju. Kot področje, na katerem poplavna ravnica Ljubljanskega barja, največjega mokrišča v Sloveniji, katerega večina ozemlja spada v poseben naravovarstveni režim *Krajinskega parka Ljubljansko barje*, prehaja v kraški svet strmo dvigajočih se pobočij Rakitniške planote in Menišije, ima občina Borovnica zelo pestro ter zaradi lege in topoloških, geoloških in pedoloških značilnosti tudi zelo dobro ohranjeno naravno okolje. V njem je mogoče najti tudi številne redke in ogrožene rastlinske in živalske vrste. Kar 91,83 % površine občine oziroma 3.886 ha je pod naravovarstvenim režimom Natura 2000, kar po deležu območij Natura 2000 postavlja občino na 14. mesto med 212-imi občinami v Sloveniji. Med vsemi posebej zaščitnimi območji varstva narave v Sloveniji beleži prav Ljubljansko barje največji upad **biotske raznovrstnosti**, vendar o tem ni konkretnih podatkov za občino Borovnica.

Predvsem na Ljubljanskem barju, pa tudi ob železniški progi v občini, se hitro širijo nekatere **invazivne tujerodne vrste**. Trenutno največjo grožnjo na območju občine Borovnica predstavljajo ambrozija, kanadske in orjaške zlate rozge, japonski dresnik, orjaški dežen in enoletna suholetnica, vrtničkarjem pa slabo voljo povzroča polž »španski lazarec« (*Arion lusitanicus*).

Velik del občine spada tudi pod **vodovarstveno območje**. Po letu 2015 se je z začetkom obratovanja sodobnega sistema za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, na katerega je priključena večina prebivalcev v občini, začela izboljševati **kakovost površinskih voda**. Zaradi pomanjkanja meritev ni mogoče dokazati in strokovno verficirati ustreznost Borovniščice, ob kateri je v poletnem času nekaj divjih kopališč, kot vodotoka z ustrezno kakovostjo vode. Medtem ko se prebivalci ostalih naselij oskrbujejo preko, medobčinskega vodovoda z zelo kakovostno **pitno vodo** bogatega vodnega vira Borovniški vršaj, se prebivalci vasi izven aglomeracije, z izjemo Dražice in Ohonice, ki je priključena na osrednji vodovod, oskrbujejo z manj kakovostno in večjim tveganjem onesnaženja podvrženo vodo iz vaških vodovodov. Trenutno osrednji vodooskrbni sistem v občini poleg treh črpališč na Borovniškem vršaju, do katerega površinske vode potrebujejo štiri desetletja in ki skladno z vodnim dovoljenjem omogočajo konični odjem 125 l/s ter 180 m³/dnevno, sestavlja še 30,2 km cevi in vodohrani s skupno kapaciteto 925 m³. Vodne izgube v sistemu so leta 2016 znašale 17,49 %, vendar je potrebno vzeti v zakup, da se velike količine vode distribuira v Fenolit d.o.o., zato ni mogoče podati natančne ocene za izgube pri dobavi v Borovnico in okoliška naselja. Po ocenah je zaradi dotrajanosti in tehnične

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



neustreznosti potrebno zamenjati 10,5 km omrežja, predvsem na odseku med Borovnico in Bregom. Za večjo varnost in zanesljivost sistema oskrbe s pitno vodo bo poleg zmanjšanja izgub potrebno zagotoviti tudi rezervni vodni vir.

Poleg lesnopredelovalnega obrata lesno biomaso v energetske namene uporablja tudi velika večina prebivalcev. Zaradi velikega deleža neustreznih, zastarelih in neprimerno vzdrževanih kurišč in kurilnih naprav ter neustrezne priprave kuriva v času kurilne sezone, zlasti v pogojih toplotnega obrata, to povzroča občuteno **onesnaženje zunanjega zraka** z dimom, prašnimi delci (PM₁₀) in drugimi onesnaževali zraka. Ker ni meritev tega onesnaženja, ni mogoče kvantitativno prikazati in objektivno verificirati.

Prav tako v občini niso bile izdelane meritve **svetlobnega onesnaženja**, ki pa se v zadnjem času ob postopni zamenjavi svetil javne razsvetljave in novim načinom osvetljevanja objektov zmanjšuje, drugih omembe vrednih virov tovrstnega onesnaženja pa v občini zaenkrat ni.

Večji **okoljski riziki zaradi industrijskih naprav in procesov** so trenutno v občini povezani predvsem z obratovanjem podjetja Fenolit d.o.o., ki je v nacionalnem *Programu zmanjševanja tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi snovmi* iz leta 2006 uvrščeno med obrate večjega tveganja za okolje pri proizvodnji kemičnih izdelkov v Sloveniji. Prebivalci v njegovi bližnji soseščini se pritožujejo zaradi občasnih težav zaradi motečih vonjev in draženja oči in dihal, vendar tudi tu občina ne razpolaga z meritvami, ki bi verificirale in objektivizirale nedopustne negativne vplive na okolje.

K **obremenjevanju s hrupom** v občini največ prispeva železniški promet, saj preko občine v obliki črke U v dolžini 11 km poteka trasa železniške proge, po kateri se pretovori največji delež železniškega tovora v državi. Stopnji hrupa, ki ogroža zdravje, so izpostavljeni zlasti prebivalci stanovanjskih objektov, ki ležijo ob sami železniški progi. Raven dopustnega hrupa je presežena predvsem ob dizelski vleki vlakovnih kompozicij s starimi dizelskimi lokomotivami, kar je izredno moteče v nočnem času. Zaradi specifičnega poteka elektrificirane železniške proge ob najbolj naseljenem delu občine ni zanemarljiv **vpliv močnih nizkofrekvenčnih elektromagnetnih polj**, ki lahko vplivajo na draženje mišic in živcev in imajo lahko tudi druge biološke učinke na prebivalce občine. Ob uvedbi digitalnega železniškega radijskega sistema GSM-R, namenjenega posodobitvi in komercializaciji telekomunikacijskega sistema ob najbolj pomembnih železniških progah v Sloveniji, so bile na območju občine postavljeni bazne postaje GSM-R, ki skupaj s postajami, namenjenimi širjenju signala mobilne telefonije, predstavljajo tveganja za osebe, ki se dalj časa oz. redno nahajajo v neposredni bližini izvorov **visokofrekvenčnih elektromagnetnih sevanj**.

Občina Borovnica spada med občine, ki imajo v Sloveniji največji delež ločeno zbranih **gospodinjskih odpadkov** in najmanjše količine teh odpadkov na prebivalca. Odpadki se od leta 2016 dalje odvažajo v regijski center za ravnanje z odpadki v Ljubljani (RCERO Ljubljana). Preko *Javne podjetja Komunalno podjetje Vrhnika d.o.o.* je občina med prvimi v Sloveniji vključena v projekt ponovne uporabe in recikliranja odpadkov Zero Waste, katerega cilj je odložiti čim manj ali celo nič odpadkov, bodisi na deponiji bodisi v sežigalnici. Tudi na območju borovniške občine pa se pojavljajo **divja odlagališča** gradbenih in drugih odpadkov.



3.1.2 Naši ljudje in družbeno okolje

Prebivalstvo: v zadnjih letih precej povečano in pomlajeno

Ob popisu prebivalstva v letu 2002 je v občini Borovnica živelo skupaj 3.839 prebivalcev, od tega 1.961 žensk in 1.878 moških (Vir: Statistični urad RS). Na dan 31.12.2012 je bilo po podatkih Statističnega urada RS v občini Borovnica 3.992 prebivalcev. V desetih letih je tako v tem obdobju število prebivalcev naraslo za 153, po tem pa je, v prvi vrsti zaradi izgradnje novega blokovskega naselja z velikim deležem socialnih stanovanj, število prebivalcev v naslednjih letih precej hitreje naraščalo in je ob koncu leta 2016 doseglo 4.295 prebivalcev. V zadnjih štirih letih se je število prebivalcev, predvsem zaradi priseljevanja, povečalo za 303. Ker so se večinoma priseljevali mladi pari oz. mlade družine, sta bila med najvišjimi v državi prirast priseljencev in tudi stopnja rodnosti.

Preglednica 2: Število prebivalcev v občini Borovnica na dan 1.1. od leta 2008 dalje

Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Št. prebivalcev	3900	3941	3982	3995	3992	4065	4211	4277	4295

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Preglednica 3: Število prebivalcev v občini Borovnica na dan 1. 7., po spolu od leta 2010 dalje

Prebivalci	2010H1	2011H1	2012H1	2013H1	2014H1	2015H1	2016H1
Moški	1992	2012	1995	1996	2072	2127	2151
Ženske	1956	1972	1998	1996	2081	2123	2124

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Podatki o številu prebivalcev po starostnih skupinah in indeks staranja (primerjava števila starejših od 65 let s številom prebivalcev, mlajših od 15 let), kaže na to, da se je po letu 2013, zlasti med letoma 2013 in 2014 struktura prebivalstva pomladila. Predvsem je takrat prišlo do spremembe trenda indeksa staranja, ki je do takrat od leta 2000 dalje vseskozi naraščal, čeprav je bil že v izhodišču precej bolj ugoden kot na ravni slovenskega povprečja. Leta 2000 je bil indeks staranja v občini Borovnica za okoli 10% nižji kot v Sloveniji nasploh, v začetku leta 2016 pa je ta razlika znašala dobrih 30%, kljub vsemu pa je bil leta 2016 v občini indeks za skoraj 20% višji kot leta 2000. Podrobneje, v treh letnih obdobjih, to prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 4: Primerjava indeksa staranja prebivalstva v Sloveniji in v občini Borovnica, dan 1. 7.

Indeks staranja	2001H1	2004H1	2007H1	2010H1	2013H1	2016H1
Slovenija	89,8	103	113,7	117,7	118,1	124,1
Borovnica	79,2	91,1	100	103,1	105,4	93,2

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

V občini je tako v zadnjih letih prišlo do povečanja števila in deleža mladih do 15. oz. do 18. leta, ob tem pa se je povečalo tudi število in delež starejših od 65 let.

Preglednica 5: **Prebivalci po starostnih skupinah in spolu v občini Borovnica leta 2012 in 2016, dan 1. 7.**

Prebivalci	2012			2016		
	0-18 let	19-64 let	65 + let	0-18 let	19-64 let	65 + let
Moški	400	1357	241	471	1378	306
Ženske	418	1206	370	449	1304	387
Skupaj	818	2563	611	920	2682	683

Vir: Lastni izračun na podlagi podatkov SURS

Iz preglednice 4 je razvidno, da se je povečalo število v starostni skupini od 0 do 18 let za 102 prebivalca oz. 12,5 %, v osrednji, najbolj številčni skupini, se je število prebivalcev povečalo za 119 prebivalcev, kar zneso 0,5 % v tej starostni skupini, med starostniki oz. v skupini nad 65 let pa za 72 oz. 12 %. Če si pogledamo spremembe v zgoraj navedenih starostnih skupinah v občini Borovnica med 1. 7. 2012 in 1. 7. 2016, potem vidimo, da se je za 2,5 % zmanjšal delež prebivalcev v osrednji skupini, in sicer na račun 1 % zvišanja prebivalstva, mlajšega od 19 let, ter 1,5 % zvišanja deleža starostnikov v celotni populaciji.

Preglednica 6 : **Starostna struktura prebivalstva v % in indeks staranja (IS) prebivalstva na območju LAS Barje**

OBČINA	2008					2015				
	0-14	15-26	27-64	65+	IS	0-14	15-26	27-64	65+	IS
Borovnica	14,9	15,5	54,6	15,0	100,3	16,9	12,6	55,0	15,5	91,8
Brezovica	16,6	15,5	53,8	14,1	85,3	17,7	12,8	52,8	16,7	94,2
Dobrova – Polhov Gradec	18,0	15,0	51,4	15,6	86,7	18,8	14,2	50,7	16,3	86,8
Horjul	17,0	16,6	49,4	17,0	100,4	17,4	13,5	49,5	19,6	112,7
Log-Dragomer	14,9	13,5	56,5	15,0	100,4	25,7	11,5	51,3	21,5	136,4
Vrhnika	15,5	15,1	55,0	14,4	93,0	16,8	12,1	54,8	16,3	97,2
SKUPAJ	16,2	15,2	53,8	14,8	91,6	17,3	12,7	53,0	17,0	97,9

Vir osnovnih podatkov: SURS – SI-STAT, Prebivalstvo po izbranih starostnih skupinah....2008 in 2015

Glede na povečanja števila mladih in starostnikov se povečujejo obvezne in pričakovane obremenitve občine in občinskega proračuna z naslovov povečanja potreb med mladimi, predvsem kar zadeva osnovnošolske populacije, prav tako pa tudi med starejšimi, zlasti na področju zdravstvenih (fizioterapij) in socialnih storitev (pomoč na domu, dnevni center). Ob tem je neugodno, da se je zmanjšal delež populacije med 18. in 65. letom, torej populacije, v kateri je večina delovno aktivnega in zaposlenega prebivalstva.

Oskrba starejših in oseb s posebnimi potrebami

Storitve oskrbe starejših na domu, sofinancirane s strani občine, so leta 2010 koristili štirje, leta 2016 pa trije prebivalci. Institucionalnega varstva starejših v občini ni, večina institucionalno oskrbovanih občanov pa je nameščena v Domu upokojencev Vrhnika, kjer so bile leta 2016 tri osebe, ki jim je bivanje sofinancirala občina, eni osebi pa je občina v tem letu sofinancirala bivanje v Deos Trnovo v Ljubljani.



Poleg tega je v letu 2016 občina sofinancirala bivanje tudi za tri osebe, ki bivajo v posebnih zavodih (CUDV Draga, SVZ Hrastovec Lenart in VDC Tončke Hočevar). Skupaj je bilo tako za sofinanciranje bivanja v zavodih v letu 2010 namenjenih 41.495 €, leta 2016 pa 50.773 €.

Preglednica 5: Število prebivalcev v občini Borovnica, starih več kot 65 let, na dan 31. 12.

leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015H2	2016
Št.	584	588	584	596	611	632	643	663	693

Vir: SURS

Gospodinjstva in družine: po številu članov blizu slovenskega povprečja

V začetku leta 2015 je bilo v občini 1545 gospodinjstev, od tega je bilo največ (420) enočlanskih, ki so skupaj z dvočlanskimi (358) predstavljale malenkost več (50,3 %) od polovičnega deleža vseh gospodinjstev. Povprečno pa je gospodinjstvo štel 2,8 prebivalca, kar je bilo nekoliko več od slovenskega povprečja (2,5 prebivalca). Ob istem času je bilo v Borovnici 1221 družin, torej je v povprečni družini živelo 3,48 prebivalcev, kar je bilo za 0,1 prebivalca manj od slovenskega povprečja. Povprečno je živelo v vsaki družini 1,23 otrok, če upoštevamo samo družine z otroki, pa 1,61 otrok (vir vseh podatkov: SURS).

Stanovanja: nadpovprečen delež novih stanovanj, stanovanjske površine in oseb na stanovanje ter izreden porast subvencioniranja najemnin za socialno ogrožene

V začetku leta 2015 je bilo v občini 1561 stanovanj, od tega 1292 naseljenih in 12 počitniških, povprečna površina stanovanja pa je znašala 91,3 m². Delež stanovanj, v katerih ni vseh elementov osnovne infrastrukture, je znašal 4 %, v stanovanju pa so poprečno živele 3,3 osebe. V primerjavi z letom 2011 se je število stanovanj povečalo za 222 (indeks rasti 1,17), tako da je delež novih stanovanj (zgrajenih po letu 2005) izrazil narasel iz 4,9 % na 18,6 % in je kar 2,71-krat višji od povprečja v Sloveniji. Povprečna uporabna površina naseljenega stanovanja je bila 93,4 m², kar je bilo za 9,1 m² več od povprečja v državi, medtem ko je bilo število stanovanj na 1000 prebivalcev na ravni države (410) bistveno večje kot v občini (367). Tako je bilo tudi povprečno število oseb v stanovanju v občini (3,3) za 10 % višje kot na državni ravni (vir vseh podatkov: SURS). Skladno z zakonodajo občina subvencionira najemnine za stanovanja za socialno ogrožene. Leta 2011 je šlo iz proračunske postavke občine »Pomoči ogroženim« okoli 5.009 €, leta 2015 pa že kar 101.606 €, od tega več kot 95 % za subvencioniranje najemnine stanovanj socialno ogroženih.

Preglednica 6: Letni izdatki iz proračuna Občine Borovnica za pomoči materialno ogroženim

Leto	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pomoči - materialno ogroženi	2.813	5.009	5.616	20.142	53.407	101.606

Vir: Letna poročila o realizaciji Proračuna Občine Borovnica

Občina Borovnica je ob koncu letu 2016 razpolagala z 19 občinskimi stanovanji, v katerih je živelo 29 stanovalcev (vir: Občina Borovnica).

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



Predšolska in osnovnošolska vzgoja in izobraževanje

Šolstvo ima v Borovnici dolgo tradicijo, saj je prva šola v Borovnici odprla svoja vrata že leta 1876. V občini je en sam javni vzgojno-izobraževalni zavod, ki izvaja tudi dejavnosti varstva predšolskih otrok, in sicer Osnovna šola dr. Ivana Korošca. Dejavnosti se opravljajo v leta 2006 po požaru temeljito obnovljeni šolski stavbi na Paplerjevi ulici v središču Borovnice, sosednji, leta 1991 zgrajeni stavbi, kjer se nahaja otroški vrtec, v podružnični enoti vrtca v novem blokovskem naselju v Borovnici in v podružnični enoti na Bregu pri Borovnici. Skupaj je bilo v zavod v šolskem letu 2015/2016 vključenih 584 otrok, od tega 341 osnovnošolcev, vrtec v centru Borovnice je obiskovalo 192 otrok, v novem blokovskem naselju 24 in na Bregu 27 otrok.

Kot je razvidno iz spodnje preglednice, se je število v vrtec vpisanih otrok med leti 2008 in 2015 stalno povečevalo (indeks rasti 1,61), izrazito zlasti v letih 2012 in 2013. Nekaj otrok je vključenih tudi v vrtce v drugih občinah, kjer delajo njihovi starši, predvsem v Mestni občini Ljubljana.

Preglednica 7: Število vpisanih otrok v vrtec v Borovnici med leti 2008 in 2015

Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Št. otrok	144	154	159	172	181	200	226	237

Vir: SURS

Med leti 2008 in 2015 je v prvem obdobju število v osnovno šolo vpisanih učencev nazadovalo, od leta 2011 pa je do leta 2014 naraslo za 14 %, nato je v letu 2015 rahlo upadlo. Nekaj otrok je vključenih tudi v osnovne šole v Mestni občini Ljubljana.

23

Preglednica 8: Število vpisanih otrok v osnovno šolo v Borovnici med leti 2008 in 2015

leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Št. otrok	322	322	309	301	317	333	343	337

Vir: SURS

Zaradi povečanja števila otrok do 6. leta starosti v zadnjih treh letih lahko do konca desetletja pričakujemo nadaljevanje trenda rasti vpisa osnovnošolcev, kar zaradi popolnoma zasedenih prostorskih zmogljivosti narekuje povečanje šolskih objektov.

Preglednica 9: Število otrok med 0 in 6 letom starosti v občini Borovnica na dan 1.7. 2016

starost	0 let	1 leto	2 leti	3 leta	4 leta	5 let	6 let
št. otrok	58	60	45	74	53	58	63

Vir: SURS



Glasbena šola Vrhnika

V Borovnici svoje dejavnosti izvaja tudi Glasbena šola Vrhnika, katere dejavnosti občina tudi sofinancira. V šolskem letu 2010/11 je bilo v GŠ Vrhnika vpisanih 47 učencev, občina pa je v letu 2010 za glasbeno izobraževanje prispevala 5.000 €. V šolskem letu 2016/17 je v GŠ Vrhnika vpisanih 50 učencev iz Borovnice, 43 jih obiskuje pouk v Borovnici, 7 pa jih obiskuje matično enoto na Vrhniki. Za sofinanciranje njihovega glasbenega izobraževanja v letu 2017 je bila med občino in GŠ Vrhnika v letu 2017 podpisana pogodba v višini 7.500 €. Nekateri gojenci so vključeni v enega ali več od štirih (godalni, pihalni in simfonični, harmonikarski ali orffov) orkestrrov GŠ Vrhnika, vendar se je njihovo število v zadnjih letih nekoliko zmanjšalo, kar gre verjetno na račun zmanjšanih možnosti staršev ali skrbnikov, da jim ob praktično odsotnem javnem potniškem prometu med krajema omogočijo prevoz na šolanje.

Izobrazba: vse bolj izobraženi, a še vedno z manjšim zaostankom od nacionalnega povprečja

Leta 2011 je živel v občini 2,9 % ljudi brez izobrazbe oz. z nedokončano osnovno šolo, leta 2015 pa je njihov delež upadel na 2,2 %. Delež prebivalcev s končano osnovno šolo je bil leta 2011 27,3 %, štiri leta kasneje pa se njihov delež zmanjšal na 23 %. Tistih, ki so šolanje zaključili po končani srednji šoli, je bilo leta 2011 55,1 %, prav tako tudi leta 2015. Se je pa delež tistih, ki so dokončali višjo šolo ali imajo visokošolsko izobrazbo v tem obdobju s 14,7 % povečal na 19,7 %. Za primerjavo: po izobrazbenih razredih so ti odstotki na ravni Slovenije v letu 2011 znašali 4,4, 24,7, 53,4 in 17,5, v letu 2015 pa 3,6, 22,4, 52,7 in 21,3. V primerjavi z nacionalnim povprečjem v občini je bilo tako v letu 2011 kot štiri leta kasneje manjši delež prebivalstva z nedokončano osnovno šolo, nekoliko višji delež tistih z dokončano osnovno šolo ter nekoliko manjši delež tistih z dokončano višjo oz. visoko izobrazbo. Se je pa v sami občini v tem obdobju bistveno, za 5 %, povečal delež najbolj izobraženih, in sicer na račun tistih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj, tako da se je zmanjšal tudi zaostanek za nacionalnim povprečjem v tem izobrazbenem statističnem razredu.

3.1.3 Kmetijstvo v naši občini

Po svojih geografsko-prostorskih značilnostih spada občina Borovnica med podeželske občine, saj je samo občinsko središče umešča med urbana naselja. Površina občine Borovnica meri 4.230 ha, od tega je gozdov 2.847 ha (67 %), pozidanih in zazidalnih zemljišč je 923 ha (22 %), kmetijskih pa 460 ha (11 %) – 95 % razpoložljivih obdelovalnih zemljišč je z vidika kmetijske proizvodnje na manjvrednih tleh Ljubljanskega barja. Vsa zemljišča na Barju so pod raznimi varstvenimi režimi – Natura 2000, Krajinski park Ljubljansko barje, vodovarstvene cone.

Z vstopom v Evropsko unijo se je v Sloveniji precej spremenila struktura in tudi načini subvencioniranja kmetijskih dejavnosti v smeri kvalitetnejše, racionalnejše in sonaravne pridelave ter izrabe drugih naravnih virov. Te pozitivni vplivi vstopa v EU pa v občini Borovnica le delom pridejo do izraza zaradi slabše kakovosti in razdrobljene lastniške strukture obdelovalnih površin, naravovarstvenih in vodno-varstvenih omejitev ter posledično omejenih možnosti za konkurenčno tržno pridelavo.

V nasprotju s prevladujočim trendom se je od vstopa v EU v občini Borovnica število kmečkih gospodarstev celo povečalo. Vendar kmetijstvom kot edinim virom preživetja ukvarja zelo majhen delež prebivalstva, precejšnjemu delu pa kmetijstvo predstavlja dodaten vir zaslužka. Če k temu

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



dodamo še vrtničarstvo pa večini prebivalstva obdelovanje zemlje predstavlja vir dohodka ali (delne) samooskrbe s hrano. Povedano drugače, v občini Borovnica veliko ljudi tako ali drugače obdeluje zemljo, zgolj od tega pa jih živi zelo malo.

Preglednica 10: Število kmeti, kmetijskih zemljišč v uporabi in GVŽ v letu 2000 in 2010 v občini Borovnica in ostalih občinah v LAS Barje z zaledjem

Občina Leto	Število kmetij		Kmet. zemljišča v uporabi (ha)		Število živine (GVŽ)	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Borovnica	97	112	734	890	574	607
Brezovica	299	245	2.488	2.627	2.273	2.101
Dobrova–Polhov Gradec	442	385	3.102	3.054	3.157	3.115
Horjul	168	151	1.052	1.037	1.035	912
Log - Dragomer	62	43	422	z*	369	390
Vrhnika	328	279	2.939	3.180	2.592	2.546
SKUPAJ	1.396	1.215	10.737	12.798	10.000	9.671

Vir: SURS, Podatkovni portal SI-STAT, uporabljeni so podatki popisov v letu 2000 in 2010

V občini imamo okoli sto kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo neposredna in okoljska plačila (subvencije). Od teh je 75 % govedorejskih. Večinoma so to mikro kmetije, ki ne omogočajo preživetje enega ali več družinskih članov, zato so ti praviloma v rednih službah. Skupaj z družinskimi člani to predstavlja 10 % borovniške populacije. Hkrati so lastniki kmetij tudi lastniki večine zemljišč v občini.

Kljub izrazito podeželskemu značaju poselitve in velikemu delu prebivalstva, ki obdeluje zemljo oz. prideluje hrano, Borovnica ni pretežno kmetijska občina v smislu deleža kmetijstva v ustvarjenem proizvodu. Poleg pridelave ameriških borovnic in živinoreje, ki jo dopolnjujeta konjereja in reja drobnice, so z vidika kmetijstva v občini pomembni še pridelava vrtnin oz. zelenjave, sadjarstvo in čebelarstvo.

Čeprav je delež kmetov med ekonomsko aktivnim prebivalstvom glede na podeželski značaj občine majhen, pa je med njimi zelo velik delež ekoloških kmetov. Tako se občina Borovnica uvršča med slovenske občine z največjim deležem ekoloških kmetov, ki na ekološki način poleg mesa, medu, sadja in zelenjave pridelujejo in predelujejo tudi različne vrste poljščin (rž, pira, pšenica, ajda).

3.1.4 Naše gospodarsko okolje

Gospodarstvo so v občini do prihoda železniške proge pred 160 leti zaznamovali predvsem samooskrbno kmetijstvo ter sečnja, spravilo in primarna predelava lesa, iz katerega so izdelovali tudi cikle, od koder izvira tudi lokalno poimenovanje prebivalcev Borovnice s »Coklarji«. Po prihodu železnice sta se v občini začela razvijati obrt in industrija, ki je svoj vrhunec doživela konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko sta industrija, v kateri je prednjačil lesnopredelovalni kombinat LIKO, in obrt v kraju, ki je imel okoli dva tisoč prebivalcev, zaposlovali skoraj tisoč delavcev. Danes na področju industrije poleg tovarne Fenolit d. o. o., ki proizvaja različne

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



smole in fenolne mase ter več kot tri četrtine proizvodnje izvozi v druge države EU in v ZDA, v občini ni več nobenega velikega podjetja. V občini na lokaciji nekdanjega kombinata LIKO v najetih prostorih deluje le še manjše srednje veliko lesnopredelovalno podjetje, ki ima med 30 in 40 zaposlenih. Poleg omenjenih dveh podjetij je bilo v občini v septembru 2016 registriranih še 231 gospodarskih subjektov, od tega skoraj polovico (154) samostojnih podjetnikov.

Dve desetletji dolga agonija lastninjenja, preobrazbe in propada nekdanjega daleč največjega zaposlovalca v občini, podjetja LIKO, je pustila negativen pečat ne le glede zaposlovanja v občini, temveč tudi glede urejenosti in izgleda samega občinskega središča. Konec leta 2016 se je s koncem dolgotrajnega stečajnega postopka podjetij, naslednikov lesnopredelovalne dejavnosti nekdanjega lesnega kombinata, na lokaciji LIKO začela odpirati perspektiva za razvoj industrijskih, obrtnih in storitvenih dejavnosti. Z aktivnim pristopom na področju urejanja prostora, komunalne opreme ter lastništvom cestne infrastrukture namerava Občina Borovnica prispevati k ohranjanju lesnopredelovalnih dejavnosti, prenosu nekaterih obstoječih obrtnih in storitvenih dejavnosti z neprimernih lokacij ter razvoju novih industrijskih, obrtnih in storitvenih dejavnosti na lokaciji, ki naj bi postala urejena obrtno-gospodarsko-poslovna cona.

Več delovno aktivnega prebivalstva kot delovnih mest v občini

Za zadnje desetletje je za občino značilno, da ima več delovno aktivnega prebivalstva kot delovnih mest. Največje število tako delovno aktivnega prebivalstva kot delovnih mest je bilo v tem obdobju leta 2009, ko je bilo delovno aktivnih prebivalcev 783, delovnih mest pa 632. Število delovno aktivnega prebivalstva se je potem v štirih letih zmanjšalo za 199, nato se je do konca leta 2016 s tega izhodišča spet povečalo za 94 oseb, tako da je bilo tega leta v občini 102 manj delovno aktivnih prebivalcev kot leta 2009. Število zaposlenih je bilo najmanjše leta 2009, ko je bilo zaposlenih le 427 oseb, nato se je število le-teh do leta 2016 povzpelo na 526. Tako je bila absolutna razlika med številom delovno aktivnih in zaposlenih oseb tega leta skoraj enaka (približno 150 oseb) kot leta 2009, relativno pa je bil ta razkorak nekoliko večji.

Preglednica 11: Število delovno aktivnega prebivalstva in zaposlenih oseb ob koncu leta

Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Delovno aktivno prebivalstvo	743	783	782	665	671	584	626	663	680
Zaposlene osebe	608	632	630	509	533	427	473	510	526

Vir: SURS

Število delovno aktivne populacije v občini je z izjemo leta 2012 do leta 2013 upadalo, potem pa se je trend zaradi priseljevanja delovno aktivne populacije obrnil navzgor. Podoben je tudi trend zaposlenih oseb, za katerega pa lahko ob bolj podrobni analizi ugotovimo, da je število samozaposlenih v obdobju med koncem leta 2008 in 2016 z občasnimi manjšimi nihanji relativno konstantno, vendar pa je med njimi po letu 2013 prišlo do opaznega, 33 % zmanjšanja števila samozaposlenih kmetov.



Preglednica 12: Pregled gibanja števila zaposlenih in samozaposlenih oseb v občini

Borovnica	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zaposlene osebe	608	632	630	509	533	427	473	510	526
Samozaposlene osebe	135	151	152	156	138	157	153	153	154
Samozaposlene osebe brez kmet	82	99	110	101	86	100	109	111	118
Samozaposlene osebe - kmetje	53	52	42	55	52	57	44	42	36

Vir: SURS

Ker je v občini več delovno aktivnega prebivalstva kot delovnih mest in ker se na delo v občino, predvsem k največjemu zaposlovalcu, podjetju Fenolit d. d., okoli tretjina delavcev vozi tudi od drugod, se precejšen del delovno aktivnega populacije vozi na delo v druge kraje, predvsem na Vrhniko in še zlasti v Ljubljano.

Preglednica 13 : Delovno aktivno prebivalstvo in registrirane brezposelne osebe 2007 in 2015 v občinah LAS Barje z zaledjem

OBČINA	Delovno aktivno prebival.		Brezposelne osebe		Stopnja brezposelnosti	
	2007	2015	2007	2015	2007	2015
Borovnica	1.809	1.679	63	245	3,4	12,7
Brezovica	4.439	4.936	218	471	4,7	8,7
Dobrova –Polhov Gradec	3.017	3.115	120	231	3,8	6,9
Horjul	1.267	1.251	40	64	3,1	4,9
Log-Dragomer	1.459	1.424	83	138	5,4	8,8
Vrhnika	6.916	6.930	326	884	4,5	11,3
SKUPAJ	18.907	19.335	850	2.033		

Vir: SURS- SI-STAT, Delovno aktivno prebivalstvo... po občinah

Zaposlenost v občini: relativno visoka stopnja brezposelnosti, velik delež dolgotrajno ali zelo dolgotrajno brezposelnih med nezaposlenim prebivalstvom

Pred desetletjem je bila stopnja brezposelnosti v občini nizka in je znašala le polovico nacionalnega povprečja. Stopnja je začela naraščati leta 2009 in leta 2013 je že presegla nacionalno povprečje, katerega vrednost se je tudi povečala, in sicer za 2 odstotni točki. Tako stopnja brezposelnosti kot tudi preseganje nacionalne stopnje sta se potem v občini sicer zmanjševala, tako da je slednje januarja 2016 nacionalno povprečje presegalo samo še za 0,3 odstotne točke, a je stopnja brezposelnosti še vedno znašala relativno visokih 13,2 %.

**Preglednica 14: Stopnja brezposelnosti v Sloveniji in v občini Borovnica v januarju od 2006 – do 2016**

Leto		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Slovenija		10,5	8,7	7,4	7,8	10,6	12,3	12,5	13,6	14,2	13,5	12,9
Borovnica		5,1	3,7	3,2	5,4	7,8	8,9	10,2	15,6	15,2	14,8	13,2

Vir: SURS

Analiza po spolu pa kaže, da je bila po letu 2010 stopnja brezposelnosti žensk v Borovnici, razen leta 2013 in 2014, nižja od slovenskega povprečja, a obenem - razen v letih 2011, ko je bila opazno višja ter v letih 2013 in 2015, ko je bila opazno nižja - zelo podobna stopnji brezposelnosti moških v občini. Brezposelnost moških pa je bila do leta 2013 nižja kot na nacionalni ravni, od leta 2013 pa je višja.

Preglednica 15: Primerjava stopnje brezposelnosti moških in žensk v Sloveniji in v občini

		Stopnja registrirane brezposelnosti						
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Moški	SLOVENIJA	10	12	12,1	13,4	13,7	12,6	12,2
	Borovnica	7,7	8,2	10	16,7	15,1	16,2	13,2
Ženske	SLOVENIJA	11,4	12,7	13	13,8	14,9	14,6	13,7
	Borovnica	8	9,8	10,4	14,2	15,3	13,2	13

Vir: SURS

Pregled po izobrazbenih razredih pokaže, da je imelo v Borovnici konec leta 2016 od 226 brezposelnih 59 (26 %) osnovnošolsko izobrazbo ali osnovne šole niso dokončali, 75 (33 %) jih je imelo nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo, 58 (26 %) srednjo tehniško ali splošno izobrazbo, 34 (15 %) pa visokošolsko izobrazbo različnih stopenj. Med brezposelnimi v tem obdobju jih je bilo 16 starih od 15 do 24 let, med 25. in 39. letom jih je bilo 90, med 40. in 55. letom 68, 62 pa jih je bilo starejših od 55 let. Trajanje brezposelnosti v tem obdobju kaže spodnja preglednica, iz katere je razvidno, da jih več kot polovica brezposelnih spada med dolgotrajno brezposelne, med temi pa več kot dve tretjini med zelo dolgotrajno brezposelne osebe.

Preglednica 16: Število brezposelnih glede na trajanje brezposelnosti v občini Borovnica leta 2013

Občina	Trajanje brezposelnosti							Skupaj
	Do 2 mesec a	3 do 5 mesece v	6 do 8 mesece v	9 do 11 mesece v	12 do 23 mesece v	24 do 35 mesece v	36 mesecev ali več	
BOROVNICA	43	20	17	14	42	22	68	226

vir: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost

Podjetja in podjetništvo v občini: prevlada majhnih podjetij z majhnim številom zaposlenih ter trend rasti samostojnega podjetništva in počasne rasti prihodka na zaposlenega

Na področju občine je bilo v septembru 2016 registrirano 233 gospodarskih subjektov, od tega 1 delniška družba, 76 družb z omejeno odgovornostjo, 1 družba z neomejeno odgovornostjo, 1 komanditna družba in 154 samostojnih podjetnikov. Med srednje velika podjetja po številu zaposlenih samo Fenolit d. d., vsa ostala podjetja večinoma ne zaposlujejo več kot 20 delavcev, prevladujejo podjetja z manj kot 5 zaposlenimi.



Od vseh gospodarskih subjektov jih je 42 oz. 13 % včlanjenih v *Obrtno-gospodarsko zbornico Vrhnika* (28 s. p., 13 d.o.o., 1 d.n.o.), od tega jih 9 dejavnih na področju transporta, po 4 na področjih frizerstva, trgovine in elektro instalacij, 3 na področju strojnih instalacij, 2 na področju avtoservisnih storitev, po eden pa na področju krovstva, trgovine in gostinstva itd.

Preglednica 17: Gibanje števila podjetij, zaposlenih in prihodka podjetij v občini med 2008 in 2015

Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Št. podjetij	199	214	248	243	234	247	263	272
Št. zaposlenih	667	716	758	668	681	671	621	676
Št. zap./podjetje	3,4	3,3	3,1	2,7	2,9	2,7	2,4	2,5
Prihodek v 1000 €	54.383	46.103	53.882	58.201	55.068	56.809	64.671	61.741
Prihodek/zapos. v 1000 €	81,5	64,4	71,1	87,1	80,9	84,7	104,1	91,3

Vir: SURS

Iz zgornje preglednice je razvidno, da je število podjetij v občini v obdobju od leta 2008 do 2015 naraslo za faktor 1,37, število zaposlenih v njih pa se praktično ni povečalo oz. se je od leta 2010, ko je doseglo višek, bistveno zmanjšalo. Če je bilo leta 2008 povprečno v podjetju, registriranem v občini Borovnica, zaposlenih 3,4 oseb, se je to število v letu 2015 zmanjšalo za 27 % na 2,5 oseb. V tem času se je tudi v Sloveniji število podjetij bistveno bolj povečalo kot število zaposlenih. Če je leta 2008 bilo v statistično povprečnem podjetju 5,8 zaposlenih, jih je bilo leta 2015 samo še 4,4. Ta podatka tudi kažeta, da je povprečno število zaposlenih v Borovnici bilo, tako v letu 2008 kot 2015, bistveno manjše kot je to povprečje v državi. Če pa primerjamo prihodek na zaposlenega, je ta v celotnem obdobju v občini Borovnica v povprečju na leto znašal 83.300 €, na državni ravni pa je bil 1,3-krat višji in je znašal 108.000 €.

Finančnih in drugih redno organiziranih oblik podpore v občini do sedaj ni bilo, v proračunu občine za leto 2017 pa so zagotovljena manjša sredstva za razpis finančnih spodbud v podporo razvoju obrti in podjetništva v občini, ki jih namerava občina v letu 2017 razpisati v sodelovanju z Območno obrtno-podjetniško zbornico Vrhnika.

Plače: Pod slovenskim povprečjem, a primerljive s plačami v sosednjih občinah

Povprečne bruto plače v občini so se od leta 2008 do leta 2015 povečale s 1182 na 1363 € oz. za 15,2 %, medtem ko so se v istem obdobju v državi s 1391 na 1556 € oz. za 11,8 %. Leta 2008 je povprečna bruto plača v občini znašala 85 % povprečne plače v Sloveniji, leta 2015 pa 88 %.

Primerjalno s sosednjimi občinami je bila v izhodiščnem letu 2016 v občini Brezovica praktično enaka kot v občini Borovnica, nekoliko manjša je bila v občini Vrhnika in še manjša v občini Cerknica. Ta je imela najnižjo povprečno bruto plačo tudi leta 2016, praktično enaka je bila ta vrednost v občini Brezovica, v občini Vrhnika pa je bila malenkost višja kot v občini Borovnica.

Preglednica 18: **Povprečna bruto plača v Sloveniji, v Borovnici in v sosednjih občinah 2008 - 2015**

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
SLOVENIJA	1391,43	1438,96	1494,88	1524,65	1525,47	1523,18	1540,25	1555,89
Borovnica	1182,89	1128,3	1213,12	1251,98	1342,44	1351,12	1310,02	1363,4
Brezovica	1182,98	1235,5	1318,84	1346,83	1356,5	1339,73	1314,71	1312,74
Cerknica	1127,86	1144,03	1203,96	1239,32	1253,1	1273,27	1314,28	1311,81
Vrhnika	1164,8	1231,56	1294,39	1326,56	1311,7	1330,61	1355,26	1366,48

Vir: SURS

3.1.5 Naš institucionalni okvir in naše finančno okolje

Institucionalni okvir

Občina Borovnica ni razdeljena v krajevne skupnosti, pač pa v občini delujejo naslednji **vaški odbori**, ki predstavljajo osnovne enote lokalne samouprave: Borovnica, Breg-Pako, Brezovica pri Borovnici, Dol-Laze, Ohonica in Zabočevo.

V občini ima sedež en sam javni zavod, in sicer *Osnovna šola dr. Ivana Korošca Borovnica*, v sklopu katere deluje tudi vrtec, občina pa je soustanoviteljica Zdravstvenega doma Vrhnika in *Javnega podjetja Komunalno podjetje Vrhnika*.

Društva v občini delujejo na področjih prostovoljnega gasilstva, kulture, ekološkega kmetijstva, čebelarstva, športa ter zdravstvene preventive.

Občina je včlanjena v *Zvezo slovenskih občin* in je ustanovna članica *Regionalne razvojne agencije Ljubljanske urbane regije* (RRA LUR) in *Lokalne akcijske skupine Ljubljansko barje z zaledjem* (LAS).

Občinska uprava: kadrovsko podhranjena glede na obveznosti in razvojne izzive

Število prebivalcev se je v občini v zadnjih 10 letih povečalo za 12%, vrednost komunalne opreme v občini se je povečala na 31 milijonov €, vendar primerjalno gledano občina po številu zaposlenih v občinski upravi s 5,5 polno zaposlenih oseb precej zaostaja za številom zaposlenih v občinah, ki so primerljive po številu prebivalcev in primerni porabi, kar kaže preglednica spodaj. Kadrovski primanjkljaj ima za posledice predvsem kakovost spremljanja in nadzora nad občinsko komunalno infrastrukturo, ki je z izjemo dela sistema za odvajanje odpadnih voda in njihovega čiščenja ter dela javne ulične razsvetljave, precej zastarela ter potrebna večjega števila nujnih vzdrževalnih in investicijskih del. V letu 2017 je sicer predvidena zaposlitev komunalnega tehnika, s čimer se bo kadrovska podhranjenost občinske uprave nekoliko zmanjšala.



Preglednica 19: Število zaposlenih v nekaterih občinah s 3.000 do 5.000 prebivalci na dan 1.1.2015

OBČINA	POVRŠINA km ²	ŠT. PREB.	PRIMERNA PORABA	ŠT. ZAPOSLENIH
BOROVNICA	42,3	4.279	2.153.243	5,5
APAČE	53,5	3.685	2.180.022	10
CERKNO	131,6	4.888	3.569.632	10
DIVAČA	145,8	3.964	2.464.385	11
HRPELJE-KOZINA	192,2	4.274	2.932.608	14
KOMEN	102,7	3.638	2.253.859	16
KOZJE	89,7	3.301	2.413.586	7
KUNGOTA	49,0	4.983	2.804.968	13
LOG-DRAGOMER	11,0	3.676	1.769.411	8
LOŠKA DOLINA	166,8	3.829	2.418.251	10
MAJŠPERK	72,8	4.093	2.696.204	8
MISLINJA	112,0	4.749	2.769.648	8
OPLOTNICA	33,2	4.150	2.353.889	9
RADEČE	50,0	4.477	2.404.363	12
VELIKE LAŠČE	103,2	4.307	2.865.296	10
VODICE	31,0	4.795	2.491.802	16

Javni zavodi in podjetja

Vzgoja in izobraževanje

V občini deluje en sam **javni zavod na področju izobraževanja**, katerega ustanoviteljica je Občina Borovnica, in sicer *Osnovna šola dr. Ivana Korošca Borovnica*, v sklopu katere deluje tudi vrtec. V občini sicer v organizaciji javnega zavoda *Glasbena šola Vrhnika* poteka tudi program **glasbenega izobraževanja**, vendar občina ni soustanovitelj zavoda, temveč na pogodbeni osnovi zagotavlja prostore ter krije del tekočih stroškov glasbenega izobraževanja, ki ga izvaja omenjeni zavod.

Kultura

V občini ni samostojnega javnega kulturnega zavoda. Krajevna knjižnica dr. Marje Boršnik Borovnica je zelo dobro obiskana in izposoja knjig na prebivalca je bila v njej po podatkih iz leta 2014 z 12,7 knjige na prebivalca nekoliko višja od nacionalnega povprečja (12,4). Zaradi povečanja pristojnosti glede obdelava gradiva in naročanja novih knjig pa pričakujemo, da se bo izposoja še povečala, še posebej, ko bo knjižnica preseljena v nove, za to dejavnost primerne prostore. Sedaj deluje v najetih in za



dejavnost popolnoma neprimernih prostorih v sklopu javnega zavoda *Cankarjeva knjižnica Vrhnika*, ki je javni zavod, ustanovljen s strani Občine Vrhnika. Tudi v tem primeru Občina Borovnica na pogodbeni osnovi zagotavlja prostore v Borovnici ter krije del tekočih stroškov.

Zdravstvo in socialno skrbstvo

V občini ni nobenega javnega zavoda ali podružnice javnega zavoda s področja varstva starejših ali oseb s posebnimi potrebami, niti centrov za dnevno bivanje ali medgeneracijsko sodelovanje.

Občina Borovnica je soustanoviteljica javnega zavoda *Zdravstveni dom Vrhnika*, ki v prostorih *Zdravstvene postaje Borovnica* dvakrat tedensko zagotavlja storitve ambulante šolskega dispanzerja. **Storitve osnovnega zdravstva in zobozdravstva** pa se v občini opravljajo na osnovi podeljenih koncesij, in sicer dveh s področja osnovnega zdravstva in ene s področja zobozdravstva. **Storitve nujne medicinske pomoči** se trenutno (še) izvajajo na Vrhniki, kar je z vidika dostopnosti oz. časovne dimenzije zagotavljanja bolje, kot če bi se te storitve zagotavljale v Ljubljani. Cestne povezave so sicer slabe tako do Vrhnike kot do Ljubljane, vendar je do Vrhnike mogoče priti v desetih minutah, prevoz do Ljubljane pa traja tudi v času zunaj prometnih konic vsaj pol ure.

Občina zagotavlja tudi različne vrste **podpore socialno ogroženim** ter **sofinancira program pomoči na domu za starejše občane** in občane, ki so potrebni pomoči in nege v domačem okolju. Specifični programi za skupine z različnimi potrebami se zaradi premajhnega števila oseb s specifičnimi potrebami, ki živijo v občini, izvajajo v javnih zavodih medobčinskega in regijskega značaja, od katerih ni nobeden lociran na območju občine Borovnica, občina pa sofinancira storitve za svoje občane v teh zavodih. Enako velja tudi za osebe, ki potrebujejo celodnevno oskrbo, ki jim je ni mogoče zagotoviti na njihovem domu oz. s strani njihovih bližnjih.

Razvojne inštitucije

Preglednica 20: Število zaposlenih v javnih zavodih, ki so neposredno ali posredno financirani iz proračuna Občine Borovnice po posameznih področjih; stanje konec leta 2016

Izobraževanje in varstvo otrok	Št. zaposlenih
OŠ dr. Ivana Korošca	
• šola	52
• vrtec	44
Glasbena šola Vrhnika	16
Kultura in šport	
Cankarjeva knjižnica Vrhnika	14
od tega podružnična knjiž. dr. M. Boršnik	2
Zdravstvo	
Zdravstveni dom Vrhnika	74
Koncesionarji v ZP Borovnica	3
Razvojne inštitucije	
LAS Ljubljansko barje z zaledjem. CEPOK	1
RRA LUR	21
Turizem Ljubljana	30

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



Vir: Lastna kompilacija na podlagi podatkov, ki so jih posredovali javni zavodi in CEPOK

Občina Borovnica je ustanovni član *Regionalne razvojne agencije Ljubljanske urbane regije* (RRA LUR) od ustanovitve 26. 1. 2001 dalje, od 21. 1. 2016 pa tudi takrat ponovno ustanovljene *Lokalne akcijske skupine Barje z zaledjem (LAS)*. Razvojne, informativne in promocijske dejavnosti na področju turizma za občino na osnovi pogodbe o sofinanciranju dejavnosti opravlja javni zavod *Turizem Ljubljana*, ki opravlja tudi funkcijo destinacijskega menedžmenta za osrednjo Slovenijo ter pripravlja razvojne strategije in akcijske načrte za razvoj turizma v tem delu Slovenije.



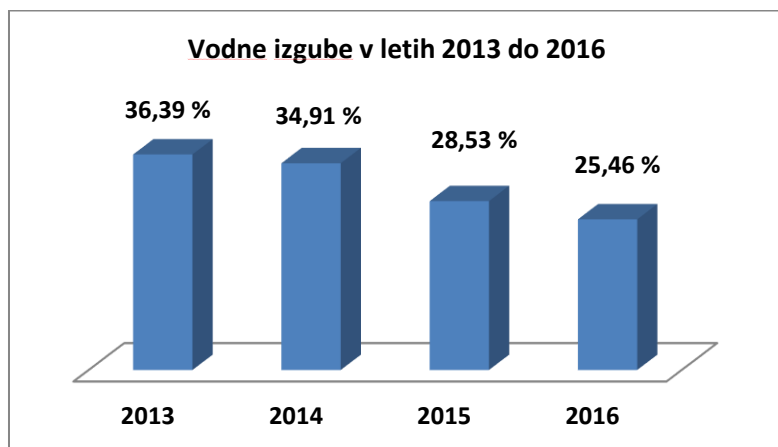
Javne gospodarske službe na področju varstva okolja

Občina je soustanoviteljica *Javnega podjetja Komunalno podjetje Vrhnika d.o.o.*, ki opravlja obvezne javne službe oskrbe z vodo, zbiranja in čiščenja javnih voda ter ravnanja s komunalnimi odpadki.

Oskrba z vodo

JP KPV d.o.o. upravlja v občini 30,2 km sekundarnega in primarnega vodovodnega omrežja, od tega je po njihovih strokovnih ocenah na 10,5 km potrebna zamenjava cevi. V občini so 3 vrtine na Borovniškem Vršaju, prostornina vodohranov centralnega oskrbnega sistema pa znaša 625 m³. Vodovodne izgube so v letu 2016 znašale 17,49%. Pri tem je potrebno vzeti v zakup, da se veliko količino vode distribuira v Fenolit, zaradi česar na osnovi tega podatka ni mogoče dati verodostojne ocene dejanskih vodovodnih izgube sistema v Borovnici. Zaradi zamenjave odsluženih delov cevovoda in boljšega vzdrževanja se izgube vode v vodovodnem sistemu, ki ga upravlja *JP KPV d.o.o.* zmanjšujejo, kar je razvidno iz spodnje preglednice. Ta trend velja tudi za vodovodni sistem v Občini Borovnica.

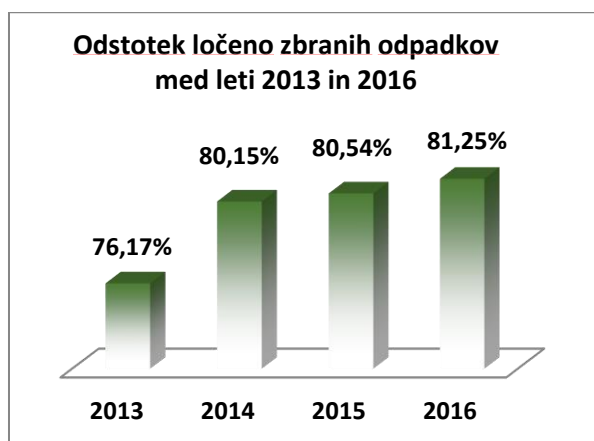
Graf 1 : Vodne izgube pri oskrbi s pitno vodo JP KPV d. o. o. med 2013 in 2016



vir: Leto poročilo JP KPV d. o. o. za leto 2016

Ravnanje s komunalnimi odpadki

JP KPV d.o.o. ima na podlagi *Odloka o obveznih javnih službah varstva okolja v Občini Borovnica* tudi obveznosti in pristojnosti na področju s komunalnimi odpadki. Ob občinah Log - Dragomer in Vrhnika je bila Borovnica prva občina v Sloveniji, ki je bila leta 2013 povabljen v mednarodno mrežo *Zero Waste*. Širši cilj strategije *Zero Waste* je oblikovanje in upravljanje izdelkov in procesov tako, da se zmanjšata prostornina in toksičnost odpadkov ter ohranja in predela vse materiale, ki se jih ne sežiga ali odlaga. V mrežo *Zero Waste* so vključene lokalne skupnosti, ki skušajo s svojim delovanjem ustvariti družbo brez odpadkov. To je predvsem zasluga *JP KPV d. o. o.* in občin – ustanoviteljic. Takrat še enotna Občina Vrhnika se je za ločeno zbiranje odpadkov odločila že pred 23 leti, občine naslednica pa so v sodelovanju z *JP KPV d. o. o.* kot vodilnim partnerjem leta 2013 dosegle, da so izmed vseh nastalih odpadkov, občani izločili kar 76,17 % koristnih. Leta 2016 se je ta delež povečal na 81,15 %, medtem ko je slovensko povprečje znašalo 68,48%. Na račun povečanega deleža ločeno zbranih odpadkov in kompostiranja se zmanjšuje tudi delež mešanih komunalnih odpadkov.

Graf 2 : **Odstotek ločeno zbranih odpadkov JP KPV d. o. o. 2013 in 2016**

vir: Leto poročilo JP KPV d. o. o. za leto 2016

Prek JP KPV d. o. o. se je tudi Občina Borovnica vključila v projektu »DEPO – Staro za novo«. Projekt povezuje krožno gospodarstvo, trajnostni razvoj, ločeno zbiranje, ponovno uporabo, preoblikovanje starih predmetov ter ustvarjanje novih, zelenih in delovnih mest, ki združuje vse aktivnosti, ki bogatijo življenje v kraju in ustvarjajo dodano vrednost ter nova delovna mesta. V okviru projekta od aprila 2015 v središču Vrhniko deluje tudi trgovina rabljenih in preoblikovanih predmetov. Občina Borovnica je preko sofinanciranja javnih del v letu 2016 tudi aktivno podprla zagotavljanje delovnega mesta, ki ob zaposlitvi težje zaposljive osebe prispeva k obnovi in ponovni rabi še uporabnih odsluženih oz. zavrženih predmetov.

1. januarja 2016 je bila uveljavljena pomembna sprememba pri dejavnostih, povezanih z ravnanjem z odpadki. Občine ustanoviteljice so namreč v decembru 2015 sprejele Odloke o sodelovanju pri skupnem izvajanju in koncesiji za gospodarski javni službi *obdelave določenih vrst komunalnih odpadkov in odlaganja ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov*. S tem so oddale izvajanje teh dveh javnih služb RCERO Ljubljana, oziroma podjetju *Snaga d.o.o. Ljubljana*. S tem so se v okviru JP KPV d. o. o. tudi prenehale dejavnosti predelave in odlaganja odpadkov, kar se sedaj skupaj z energetsko izrabo odpadkov izvaja v okviru RCERO Ljubljana.

Skladno z *Odredbo o ravnanju z ločeno zbranimi frakcijami pri opravljanju javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki* mora Občina zagotoviti tudi center za zbiranje odpadkov, saj ima občina več kot 3.000 prebivalcev. Občina Borovnica je, na podlagi leta 2013 študije, v januarju 2014 sprejela Investicijski program za *Zbiralnico odpadkov v Borovnici*. Po stalnih cenah je bila investicija v izgradnjo zbiralnice nenevarnih odpadkov brez DDV ocenjena na malenkost manj kot 600.000 €. Tako je bilo predvideno, da se zaradi vzdržnosti obremenitev proračuna občine izgradnja zbiralnice odpadkov planira v daljšem časovnem obdobju. Kazalniki upravičenosti naložbe so sicer v primeru Variante 2, ki je bila izdelana v okviru omenjene študije, pokazali pozitivno ekonomsko sedanjo neto vrednost v višini 269.028 €, interno stopnjo donosnosti 12,46% in dobo vračanja naložbe 12,77 let. Zaradi krajše dobe vračanja naložbe od ekonomske dobe projekta oz. nižjih stroškov od koristi investicije, se projekt izkazal kot družbeno sprejemljiv.

Vendar se je od takrat zelo spremenil trg z odpadki. Tudi na slovenskem trgu so se pojavila velika podjetja za zbiranje in predelavo sekundarnih surovin, ki v konkurenci s podjetji, ki opravljajo lokalne javne gospodarske službe ravnanja z odpadki, občanom ponujajo neposreden odkup ne le nevarnih in posebnih odpadkov, temveč tudi odpadnega papirja, tekstila, jeklenega odpada, izdelkov iz barvnih



kovin ipd. S tem se je vzpostavila s pravno prakso še nerazčiščena siva cona med obveznimi javnimi gospodarskimi službami ter komercialno tržnimi dejavnostmi na področju ravnanja z odpadki. Zakonodaja občini nalaga vzpostavitev centra za ločeno zbiranje nenevarnih odpadkov. Vendar se ob sedanjih praksah velikih podjetij za odkup surovin postavlja vprašanje ali bi na občinski zbirnem centru za odpadke dejansko zbrali predvidene količine odpadkov, ki bi omogočila njegovo ekonomsko sprejemljivost ali pa bi služil le kot center za odpadke, ki jih nihče noče oz. katerih cena na trgu ne dosega vrednosti, ki zagotavlja ustrezne ekonomsko donosnost. Zato je v pričujoči razvojni strategiji občinski zbirni center za nenevarne odpadke uvrščen med projekte, katerih ekonomsko upravičenost je treba tudi ob upoštevanju širših meril, kot veljajo za tržne subjekte, ponovno preveriti. To občine ne sicer ne odvezuje zakonske obveze po vzpostavitvi centra, vendar pa zagotavlja oceno stroškov, ki bo upoštevala tudi najnovejše prakse na trgu surovin ter podala oceno njihovih pravnih podlag. Ni izključeno, da spremenjena dinamika ravnanja z odpadki in trga s sekundarnimi surovinami ne bo privedla do sprememb zakonodaje, ki bodo bistveno vplivale bodisi na obveznost bodisi na ekonomičnost vzpostavitve centra ali na oboje.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

JP KPV d. o. o. upravlja tudi s sistemom zbiranja in čiščenja odpadne vode v občini. V okviru projekta »Čista Ljubljana« je s pomočjo kohezijskih sredstev EU v občini prišlo do temeljite širitve in nadgradnje obstoječega sistema ter do dejanskega čiščenja odpadnih voda s pomočjo najsodobnejše tehnologije v centralni čistilni napravi, locirani okoli pol km od središča naselja Borovnica na območju Ljubljanskega barja. Skupna dolžina kanalskih vodov sekundarnega in primarnega omrežja je konec leta 2016 tako znašala 32.540 m, dolžina meteorne kanalizacijskega sistema 6.915 m, dolžina mešnega kanalizacijskega sistema 5.537 m, dolžina ločenega sanitarnega kanalizacijskega sistema pa 20.089 m. Sistem sestavljajo še centralna čistilna naprava z vakumsko tehnološko zasnovo, mehanskim, biološkim in membranskim čiščenjem in zmogljivostjo 6000 PE, 2 črpališči in podtlačna postaja. V sklopu nove gradnje se je rekonstruiral razbremenilni bazen z vhodnim črpališčem in odstranil obstoječi biološki del z bio-diski. Prispevno območje obsega naselja Borovnica, Dol pri Borovnici, Breg pri Borovnici, Laze pri Borovnici in Pako

Preglednica 21: Primerjalni podatki o načinu odvajanja in čiščenja odpadne vode

Občina	Število stalno prijavljenih prebivalcev (CRP)*	Število prebivalcev, ki imajo zagotovljeno odvajanje komunalne odpadne vode v javno kanalizacijsko omrežje	Število stavb, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje	Število prebivalcev, katerim je zagotovljena storitev prevzema blata iz greznice oz. MKČN	Število stavb, ki imajo neznano obliko odvajanja odpadnih voda
VRHNIKA	16.653	9.965	1.969	6.031	86
BOROVNICA	4.316	2.363	488	1.829	17
LOG - DRAGOMER	3.658	1.598	476	2.004	19

Vir: Program izvajanja javne gospodarske službe odvajanja in čiščenja odpadne komunalne vode za leto 2017 – 2020 JP KPV d. o. o.

V začetnem obdobju obratovanja novega sistema zbiranja in čiščenja odpadne vode je bilo precej težav z delovanjem senzorjev za prečrpavanje, ki pa jih je upravljavec postopoma odpravil. Težave pri obratovanju in povečane stroške vzdrževanja povzroča tudi neustrezno ravnanje občanov, ki preko



straniščnih školjk v sistem vnašajo ostanke hrane in striženja las, odpadne maščobe, uporabljene predmete za osebno higieno (vatirane palčke) ipd., kar vodi tudi do okvar sistema. Zato bo potrebno poleg obveščanja preko medobčinskega glasila »Naš časopis« ter preko spletnih in FB strani občine Borovnica in JP KPV d.o.o. ter izobraževanja v šolah v prihodnje organizirati tudi več vodenih ogledov CČN Borovnica ter morebiti tudi izdelati in v vsa gospodinjstva v občini distribuirati izobraževalni video, ki bo občane seznanil z namenom, pomenom, načinom in tehnologijo delovanja odvajanja in čiščenja odpadnih voda v občini ter njihovim vplivom na delovanje sisteme in z njim povezanih stroškov vzdrževanja.

Preglednica 22: Količine zbrane prečiščene odpadne vode v m3 v sistemih CČN

Občina	2014	2015	2016	I 16/15
Vrhnika	438.331	464.281	489.341	105,40
Borovnica	183.077	201.228	232.141	115,36
Log - Dragomer	68.632	69.597	73.919	106,21
Skupaj	690.040	735.106	795.401	108,20

Vir: Letno poročilo JP KPV d.o.o. za leto 2016

Predvsem zaradi povečanja vrednosti sistema zbiranja in čiščenja odpadnih voda se je vrednost komunalne infrastrukture v občini z dokončanjem izgradnje omenjenega sistema v okviru projekta »Čista Ljubljana« bistveno povečala in sicer za približno 7,5 milijona evrov (od tega 4.887.787€ EU sredstev). Skladno za zakonodajo je bilo potrebno v začetku leta 2017 začeti obračunavati zakonsko predpisano amortizacijo omenjenega sistema, kar je vplivalo na znaten dvig zneskov za opravljanje gospodarske javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode v Občini Borovnica, ki so jih dolžni plačevati na sistem priključeni občani. Z namenom zmanjšanja šoka ob povišanju cen je Občina Borovnica prevzela obveznost, da se iz proračunskih sredstev občine pokrije del povišanja. Namera občinske uprave pa je, da se z leti subvencionirani del cene teh storitev zmanjša in da v nekaj letih na sistem priključeni občani v celoti poravnajo polno ceno čiščenja.

37

Preglednica 23: Vrednost osnovnih sredstev Občine Borovnica v € po namenu v najemu in upravljanju JP KPV d.o.o. na dan 31. 12. 2016

Postavka	Borovnica
Oskrba s pitno vodo	679.016
Odvajanje odpadne vode	5.607.980
Čiščenje odpadne vode	2.841.760
Zbiranje odpadkov	63.900
Skupaj	9.192.656

Vir: Letno poročilo JP KPV d.o.o. za leto 2016



Društva: prevlada tradicionalnih društev, relativno številne in pestre dejavnosti ob skromni osnovni infrastrukturi

Čeprav na področjih kulture, zdravstva, socialnega skrbstva in športa v občini nima sedeža nobena javna institucija, imamo glede na svojo velikost in gospodarsko razvitost v občini Borovnica razvite in pestre družbene dejavnosti. Zasluge za to imajo različna društva ter OŠ dr. Ivana Korošca s svojimi številnimi obšolskimi dejavnostmi. Sedanje dejavnosti pa v obstoječih oblikah in z obstoječimi zmogljivostmi ne morejo več v celoti odgovarjati na nove izzive, povezane s povečanjem števila prebivalstva in deleža priseljencev, otrok in starejših občanov ter s splošnim povečanjem tveganj v sodobnem svetu. Na podlagi trendov in izkušenj doma in v tujini bodo tu poleg tradicionalnih društev, vzgojno-izobraževalnih, zdravstvenih in socialnih institucij večjo vlogo morale dobiti nevladne organizacije in socialna podjetja oz. t. i. »tretji, neprofitno-volonterski sektor«.

Preglednica 24: Financiranje društev in njihovih druženj na področju družbenih dejavnosti in turizma v občini Borovnica med leti 2011 in 2015 ter oblikah financiranja

Leto/ Področje	2011	2012	2013	2014	2015	Oblika financiranja
	znesek v €					
Kultura						
JSKD Vrhnika	1000	1000	800	1000	1000	pogodba
društva	18.796	18.232	17.158	16.248	14.885	razpis
Karitativne dejavnosti						
Karitas	2.232	2.452	2.131	1.898	1.978	razpis
Rdeči križ	3.500	3.500	3.200	3.200	5.000	pogodba
Šport						
Društva	24.352	33.503	30.244	30.301	28.017	razpis
Turizem						
društva	2.600	4.398	4.000	3.748	3.600	razpis

Vir: Lastna kompilacija na podlagi podatkov iz letnih poročil o proračunski porabi v občini

Kultura: močno razvita ljubiteljska kultura, velik zaostanek na drugih področjih ter pomanjkanje ustreznih prostorov

Med štirimi stebri kulture: ljubiteljsko kulturo, javnimi kulturnimi zavodi, kulturno dediščino in neodvisno kulturno produkcijo je v občini Borovnica dobro razvit le prvi steber. V občini na področju ljubiteljske kulture delujejo *Kulturno društvo Borovnica*, *Društvo ženski pevski zbor Tonja*, *Humanistično-umetniško društvo Karel Barjanski* in *Mladinsko kulturno društvo Arterija*. Z izjemo folklorne skupine, skupine ljudskih pevcev in klekljarske skupine, ki delujejo v okviru KD Borovnica, v občini ni rednih dejavnosti na področju kulturne dediščine, stavbna kulturna dediščina pa je v celoti neobnovljena in skoraj v celoti neizkoriščena za namene kulturnega delovanja. Neodvisna kulturna produkcija v občini je občasna, programa njene podpore pa v občini ni.

Kulturna društva, podružnična knjižnica, osnovna šola in občina letno organizirajo med 30 in 40 prireditev: nastopov pevskih zborov, glasbenikov ter folklornih in glasbenih skupin, literarnih večerov, gledaliških predstav ipd.

Ljubiteljski značaj kulture in odsotnost samostojnega javnega zavoda se odražata tudi v pomanjkanju ustreznih prostorov za produkcijo, zlasti pa za poustvarjanje kulturne ustvarjalnosti oz. za večje



kulturne prireditve. Primerne prostora za slednje ni niti na prostem, niti v zaprtih prostorih. Večje prireditve tako gostujejo v Osnovni šoli dr. Ivana Korošca Borovnica, manjše pa v dvorani nad vrtcem, Galeriji HUD Karel Barjanski, Domu krajanov na Dolu ter v Gasilskem domu Breg-Pako. Pomanjkanje osrednjega prostora z rednim kulturnim dogajanjem, možnostjo druženja ter izvedbe srednje velikih in večjih kulturnih prireditev je poleg neustreznih prostorov knjižnice največja infrastrukturna ovira razvoja kulture v občini, ki jo zaznamuje tudi slabo stanje obnove in vzdrževanja stavbne dediščine.

Zdravstvo in socialno skrbstvo: uspešno dopolnjevanje osnovnih javnih storitev in prostovoljnih preventivnih in karitativnih dejavnosti zagotavlja zadovoljivo pokrivanje osnovnih potreb

Na področju **preventive in socialnega skrbstva za starejše občane** v občini že dolgo deluje *Društvo upokojencev Borovnica*, ki organizira izobraževalne dejavnosti tudi s področja zdravstvene preventive ter dostopnosti zdravstvenih in socialnih storitev za starejše občane ter družabna srečanja in izlete. V zadnjem času so se pojavila tudi društva, ki promovirajo in izobražujejo o zdravi prehrani, dobrem počutju in različnih oblikah telesne in duhovne vadbe. Ni pa zaslediti rednih **preventivnih dejavnosti** s področja preprečevanja zlorabe drog, motenj hranjenja in drugih samopoškodbenih oblik vedenja **med mladimi**. Ta problematika je tudi v Sloveniji vedno bolj pereča in čeprav v sedanjem trenutku stanje v občini ni zaskrbljujoče, se verjetno temu trendu tudi v občini Borovnica ne bomo mogli izogniti, zato je priporočljivo, da se začne čim prej izvajati ustrezne dejavnosti.

Na področju **karitativnih dejavnosti** sta v občini že vrsto let zelo dejavna tako občinski *Karitas* kot *Območno združenje Rdečega križa Slovenije Vrhnika*, ki oba tudi dobro sodelujeta z občinsko upravo.

Telesna kultura in šport: na izključno prostovoljnih temeljih in s pomanjkljivo infrastrukturo

Na področju telesne kulture in športa se občina Borovnica sooča z naraščajočim številom dejavnosti in tistih, ki jih bolj ali manj redno gojijo v rekreativne namene ter z nezadostno in neustrezno infrastrukturo, ki omejuje nadaljnji razvoj tako v smislu količine kot tudi kakovosti. Vse dejavnosti so ljubiteljske, saj v občini ni pogojev in sredstev in zaenkrat tudi ne ambicij po profesionalizaciji katere od športnih dejavnosti, čeprav so tudi v Borovnici posamezniki in posameznice, ki imajo talent in z resno vadbo dosegajo opazne rezultate tudi v nacionalnem merilu.

Borovnica ima bogato tradicijo telesne kulture, začevši z dejavnostmi Sokolskega društva v začetku 20. stoletja. Gimnastika, fitness, floorball, nogomet in mali nogomet, košarka, borilne veščine, šah in v poletnem času tudi odbojka na mivki so ob pohodništvu in planinarjenju najbolj priljubljene telesnokulturne oz. športne dejavnosti v občini. V občini delujejo društva: *ŠD Borovnica*, *TVD Partizan s Floorball klubom*, *ŠD Optimisti*, *Klub borilnih veščin Borovnica*, *Karate klub Borovnica*, *Šahovski klub Borovnica*, *Planinsko društvo Borovnica* in *Jamarski klub Borovnica*.

Med športno infrastrukturo po urejenosti in opremljenosti izstopa dom TVD Partizan, kar je v prvi vrsti rezultat prizadevnosti njegovega vodstva in članov, ki so ob stoti obletnici telovadnega društva leta 2011 dom temeljito posodobili in nekoliko povečali. Ta objekt je poleg telovadnice na OŠ dr. Ivana Korošca Borovnica tudi edini, ki omogoča vadbo v zaprtih prostorih.

Športni park za OŠ dr. Ivana Korošca sestavljajo asfaltirana ploščad z igriščem za mali nogomet in roket, igrišče za odbojko na mivki, atletska steza, površina za met krogle, ločeno košarkarsko igrišče in orodja za gimnastiko na prostem. Ob parku je tudi manjše igrišče z aktivnimi igrali, namenjenimi

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



razvijanju telesnih spretnosti otrok, ki je nastalo na pobudo staršev. Park je kot celota v slabem stanju, predvsem atletska steza. Zaradi prireditev je poškodovana tudi sicer dotrajana asfaltna površina na sredini atletske steze, kjer se večinoma igra mali nogomet. Igrišče ni ustrezno ograjeno, tako da atletske steze uporabljajo tudi kolesarji, občasno pa se na njej znajdejo tudi mopedi in druga motorna vozila. Neustrezne so tudi garderobe v mobilnem bivalniku, ki so brez sanitarij.

Drugi športni kompleks je nogometno igrišče Dol z garderobami in klubskimi prostori v upravljanju ŠD. Je ob domu krajanov in otroškem igrišču.

Manjše nogometno igrišče, ki ga upravlja ŠD Optimisti, je tudi v Bistri pri Vrhniki.

Otroška igrala so tudi ob enoti vrtca na Bregu, v vrtcu ter ob novem blokovskem naselju v Borovnici. V Borovnici je tudi igrišče za tenis, ki je v zasebni lasti.

Gasilstvo: dobro razvito, aktivno in ambiciozno

Na območju občine delujejo tri društva: *PGD Borovnica* je društvo 3. kategorije in kot osnovna enota izvaja tudi poveljstvo, *PGD Brezovica – društvo* in *PGD Breg – Pako* pa sta društvi osnovne oz. 1. kategorije. V ustanavljanju je novo prostovoljno industrijsko društvo PGD Fenolit, ki bo predvidoma ustanovljeno v letu 2017.

Poleg osnovnih nalog, varovanja ter pomoči v obliki prostovoljcev, vozil in tehnične opreme na dogodkih in prireditvah, ki jih organizirajo občina ali druga društva, gasilska društva tudi sama poleg tradicionalnih veselic pripravljajo tudi večje glasbeno-zabavne in ostale prireditve.

Gasilska društva v občini si ob podpori občine prizadevajo, da bi bil eden od regijskih vadbenih poligonov vzpostavljen tudi v občini Borovnica, natančneje južno od vasi Brezovica pri Borovnici.

40

Turizem: dolga tradicija, a še brez preskoka na profesionalno raven

Turizem ima v občini sicer dolgo tradicijo in je povezan z ureditvijo poti v **sotesko Peko** leta 1904, ki je leta 1925 z izgradnjo dodatnih poti, brvi in kažipotom postala širše dostopna. Pot se je s prostovoljnim delom članov lokalnega planinskega in turističnega društva do sedaj večkrat obnovila, zadnja posodobitev pa je bila izvedena leta 2016.

Soteska Peko je tudi danes najbolj znana in edina množično obiskana turistična znamenitost v občini, vendar ne obstaja nobena zanesljiva ocena letnega števila obiskovalcev. Po grobih ocenah sotesko, ki je dobro obiskana ob lepem vremenu ob koncih tedna tudi zunaj poletne sezone, letno obišče med osem in deset tisoč obiskovalcev.

Šele v letu 2015 je občina Borovnica v svoji novejši zgodovini spet dobila prve prenočitvene zmogljivosti. Od konca leta 2016 so poleg prenočišč na dveh turističnih kmetijah v zaledju Borovniške kotline, od katerih vsaka ponuja dve dvoposteljni sobi, na voljo tudi prenočišča v preurejenem stanovanjskem objektu v naselju Breg ob glavni cesti Vrhnika – Podpeč.

Borovnica je znana tudi med *jadralnimi padalci*, saj na borovniškem delu Ljubljanskega barja v bližini naselja Dol pri Borovnici pristajajo padalci. Vzletajo z vzletišča v bližini Malega Trebelnika, 807 m visokega vrha na planoti Menišija nad Borovnico, ki sicer leži v sosednji občini Vrhnika.



Predvsem v toplejšem delu leta oz. času kolesarske sezone je mogoče zlasti ob koncih tedna in ob lepem vremenu na regionalni cesti, ki poteka skozi občino, in na občinski cesti do soteske Pekel, srečati številne *rekreacijske kolesarje* na dnevnih izletih. Žal med Ljubljano in Borovnico ter Vrhniko in Borovnico (še) ni povezane mreže varnih kolesarskih poti, ki bi omogočale nenaporno in varno kolesarsko spoznavanje tega dela Ljubljanskega barja in njegovega zaledja tudi bolj ranljivim vrstam kolesarjev, kot so družine z otroki, starejši in neizkušeni kolesarjenja v cestnem prometu.

Občasno je mogoče srečati tudi *kolesarske turiste*, predvsem tiste, ki potujejo iz Ljubljane čez Ljubljansko barje preko Vrhnike proti morju. Zelo redki so tisti kolesarski turisti, ki si za pot proti Notranjski oz. Primorski izberejo pot po malo znani gozdni cesti preko Kopitovega griča, čeprav gre za najkrajšo in najmanj prometno kolesarsko povezavo med Ljubljano in Cerknico. Nekoliko več je *gorskih kolesarjev*, ki si Borovnico izberejo kot izhodišče za kolesarjenje po gozdnih cestah in kolovozih Menišije in Rakitniške planote. V poletnem času ta pot omogoča kolesarjenje v senci in hladu gozdov.

Največja in edina tudi zunaj meja občine in okolice znana turistična prireditev je **Praznik borovnic**, ki poteka tretji ali četrti konec tedna v juliju in na katerih so glavne atrakcija borovnice in izdelki iz borovnic, vzgojenih na nasadih na borovniškem delu Ljubljanskega barja, ki so največji nasadi t. i. oregonskih borovnic v Sloveniji. Prireditev obišče, odvisno od vremena, med tisoč in dva tisoč obiskovalcev. Vsako leto se organizira nekaj glasbeno-zabavnih prireditev, ki privabijo ljubitelje narodno-zabavne in popularne glasbe iz širše okolice.

V občini deluje *Turistično društvo Borovnica*, katerega glavne dejavnosti so usmerjene v vzdrževanje in razvoj obiskovalske infrastrukture v soteski Pekel, izdajo turističnega promocijskega materiala in organizacijo vsakoletne čistilne akcije.

Zaenkrat je tako v občini razvit izključno **izletniški turizem**, pri katerem gre, z redkimi izjemami obiska posameznih večjih organiziranih skupin, skoraj izključno za **dnevne individualne obiskovalce**. Razen povečanega obiska maloštevilnih gostinskih lokalov v občini, med katerimi je med izletniki in turisti najbolj znano gostišče Pekel, turizem (še) ne predstavlja omembe vrednega vira prihodkov v občini.

**Finančni okvir:**

Ob enaki dinamiki in nespremenjenih pogojih financiranja ter proračunske porabe kot v letu 2016 bi lahko občina Borovnica na letni ravni zagotovila okoli pol milijona € sredstev za razvojne programe in projekte. Vendar se je ob tem potrebno zavedati, da občino močno bremeni zahteva po financiranju doplačila razlike med neprofitno najemnino najemniških stanovanj ter zmožnostjo dejanskega plačila le-te s strani prebivalcev. Na sedanji ravni to pomeni, da občina okoli petino finančnega razvojnega potenciala porabi za ta namen, kar je dolgoročno razvojno nevzdržno. Drugo grožnjo financiranju razvojnih programov občine predstavljajo posledice dolgoletnega netrajnostnega oz. nezadostnega investicijskega vzdrževanja predvsem vodooskrbne ter tudi cestnoprometne infrastrukture v občinski lasti. Slabo vzdrževanje te infrastrukture v preteklosti ob položaju, ko za njeno temeljito obnovo, posodobitev in širjenje ni mogoče financirati niti z zadolževanjem niti z evropskimi sredstvi oz. sredstvi iz državnega proračuna, lahko privede do začaranega kroga. To pomeni, da bo večino finančnega razvojnega potenciala potrebno vlagati v sprotno vzdrževanje oz. odpravo okvar na obstoječi infrastrukturi, ne da bi bila mogoča celovita obnova, ki pomeni zmanjšanje stroškov vzdrževanja in/ali večji obseg in/ali kakovost infrastrukture.

Po drugi strani pa je kljub znakom gospodarskega okrevanja v Sloveniji in pozitivnim pričakovanjem vodilnih politikov in gospodarstvenikov o koncu gospodarske krize v Sloveniji kot tudi znamenjem za oživitve in širitev gospodarskih dejavnosti v občini Borovnica, predvsem na območju LIKO, potrebno pri načrtovanju finančnega potenciala za razvoj občine upoštevati številna tveganja. V prvi vrsti gre za politična tveganja, povezana z razvojem EU po »brexitu« ter nastopom nove ameriške administracije predsednika Donalda Trumpa. Morebitna dezintegracija, tudi če bi do nje prišlo le v omejenem obsegu izstopa nekaj članic ali zgolj zmanjšanja evrske skupine, bi imela velike posledice za proračun EU, kar bi postavilo pod vprašaj tako dosedanje programe regionalnega razvoja in bolj skladnega razvoja evropskih regij kot tudi okoljske in razvojno-raziskovalne programe EU oz. vsaj njihovo načrtovano finančno dinamiko.

To sicer ne bi imelo takojšnjih neposrednih posledic za občino Borovnica, saj ta po eni strani kot občina iz regije Zahodna Slovenija ni upravičena do (večjega deleža) sofinanciranja npr. izobraževalne infrastrukture, po drugi strani pa bo šele do konca sedanje razvojne perspektive lahko nadoknadila zaostanek pri vključevanju v razvojne mreže in partnerstva za pripravo uspešnih večjih razvojnih projektov. Vendar si zaenkrat npr. projektov razvoja turističnih produktov na osnovi obnovljene in sodobno interpretirane kulturne dediščine ter ustrezne obiskovalske in interpretacijske infrastrukture za doživljanje naravnih vrednot ni mogoče predstavljati brez večinskega sofinanciranja s strani EU. Enako velja tudi za projekt zagotavljanja ustrezne zdrave pitne vode v naseljih, ki še niso priključena na medobčinski vodovod oz. zagotavljanja rezervnega vira zdrave pitne vode v občini. Brez večinskega financiranja s strani EU bi bil projekt nujne posodobitve železniške postaje z izvennivojskim dostopom verjetno zamaknjen za več let in izveden v okrnjeni izvedbi, prav tako bi le s težavo zagotovili sredstva za bolj urejeno parkirišče pri železniški postaji.

Celo ob odsotnosti zaostrovanja institucionalne krize EU ter nadaljevanju pozitivnih trendov gospodarske rasti v Sloveniji ni zaenkrat še nobenih zagotovil, da se primerna poraba, ki jo država odreja občinam, ne bo zmanjšala. In tudi gospodarska rast v pogojih, ko ne ustvarja delovnih mest ali pa ustvarja konkurenčna delovna mesta le na osnovi plač, ki so pod pragom revščine, ne zaustavlja trenda siromašenja prebivalstva, katerega socialne stiske se v obliki povečanih zahtev za socialnimi transferi na lokalni ravni v precejšnji meri prenesejo na občine. Še vedno tudi ni znana končna inačica predloga zakona o obdavčenju nepremičnin, s katerim se bo nadomestil najpomembnejši vir financiranja vzdrževanja in razvoja občinske komunalne infrastrukture – nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča. Tudi še ni znano, kdaj naj bi prišlo do implementacije te spremembe.

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



Tako v mednarodnem okolju kot tudi v Sloveniji obstaja velik potencial tveganj, ki lahko vodijo do delne ali popolne nezmožnosti financiranja te strategije in z njo predvidenih ukrepov in projektov. V primeru hujših pretresov v mednarodnem okolju kot npr. zaostrovanje odnosov med Rusijo in Zahodom ali begunske krize in/ali institucionalne krize EU bo potrebno razvojno strategijo zastaviti na novo in v njej večji poudarek in večino sredstev usmeriti v reševanje neposrednih izzivov lajšanja socialnih stisk, lokalne samooskrbe s hrano in energenti, tudi preko krepitev socialnega podjetništva, kooperativ, platform za neposredno izmenjavo dobrin in storitev ipd.

V primeru enake dinamike in nespremenjenih pogojev financiranja ter proračunske porabe kot v letu 2016 Občina Borovnica za realizacijo sedaj predlagane razvojne strategije predpostavlja upoštevanje lastnega finančnega potenciala, namenjenega razvojnim projektom občine, v višini okoli pol milijona EUR od vključno leta 2018 naprej.



3.2 Razvojni izzivi in priložnosti

Predstavitev prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj za razvoj občine Borovnica smo pripravili na osnovi rezultatov šestih razvojnih delavnic za občane, ki smo jih organizirali v sodelovanju s *Centrom za participativne procese* in jih je moderirala ga. Milena Marega, vodja omenjenega centra. Delavnice, ki se jih je udeležilo med 8 in 25 občanov, so potekale jeseni 2016 v dvorani nad vrtcem v Borovnici in so obravnavale naslednje teme:

	Datum	Tematika
1	21. 9. 2016	<i>Prostorski razvoj, varstvo narave in ohranjanje okolja</i>
2	28. 9. 2016	<i>Podeželje, kmetijstvo in podjetništvo</i>
3	5. 10. 2016	<i>Infrastruktura, mobilnost in prometna varnost</i>
4	12. 10. 2016	<i>Razvoj družbenih dejavnosti</i>
5	19. 10. 2016	<i>Integracija, socialni kapital in krepitev zmogljivosti</i>
6	9. 11. 2016	<i>Prostorski vidiki razvoja občine</i>

V spodnji preglednici so povzeti rezultati SWOT analiz, ki so bile izvedene na prvih petih delavnicah, na zadnji delavnici pa so udeleženci namesto SWOT analize oblikovali prioritete za razvojno vizijo občine. Pred samo SWOT analizo so se udeleženci lahko predhodno seznanili z izhodiščnim opisom stanja v občini, obravnavo področij v razvojnih strategijah LAS Ljubljansko barje z zaledjem in LUR ter pregledom splošnih trendov na posameznih področjih s pomočjo gradiva, ki je bilo objavljeno na spletni strani občine in v tiskani verziji dostopno tudi v prostorih občinske uprave ter v Knjižnici dr. Marje Boršnik. Poročila z delavnic so bila objavljena v tednu dni po vsaki delavnici na spletni strani občine.



PREDNOSTI	SLABOSTI
1. Medsebojno poznavanje ljudi 2. Pozitivni demografski trendi, porast števila otrok do 14. leta ter priseljenci kot dotok novih znanj in veščin 3. Izobraženi mladi, ki iščejo zaposlitev oz. poslovne priložnosti v lokalnem okolju in imajo znanja s področja podjetništva, kmetijstva in turizma 4. Ohranjena tradicionalna znanja s področja pridelave in predelave zdrave hrane ter velik delež eko-kmetij 5. Dobro razvita kultura prostovoljstva: predani in usposobljeni posamezniki na področjih kulture, športa, prostovoljnega gasilstva in karitativnih dejavnosti ter sadjarstva, čebelarstva in ekološkega kmetovanja 6. Kakovosten vrtec in osnovna šola; dobro sodelovanje med šolo, občinsko upravo in društvi 7. Bližina Ljubljane in Vrhnike omogoča dostopnost izobraževalnih, športnih, kulturnih, zdravstvenih itd. storitev / dejavnosti/dogodkov. 8. Ugodna prometna lega in dobre železniške povezave (ob delavnikih) 9. Raznolikost prostora (barje, Borovniška kotlina, Rakitniška planota in Menišija, soteska Pekel) in neokrnjena narava (velik delež Natura 2000, KP Ljubljansko barje) ter bogata naravna in kulturna dediščina, bližina Tehniškega muzeja Slovenije 10. Prehodno območje med Ljubljanskim barjem in Notranjsko nudi možnosti za pohodništvo, kolesarjenje ter adrenalinske športe in doživetja v naravi. 11. Izredno kakovosten vodni vir (Borovniški vršaj), 12. Sodoben sistem čiščenja odpadnih voda z relativno velikim deležem priključenih gospodinjstev 13. Razvita pridelava borovnic, dobri pogoji za jagodičevje in prirejo mesa, deloma tudi za pridelavo zelenjave	1. Ozkomiselnost, mentaliteta zaprte doline 2. Št. prebivalcev še ne dosega kritične mase 5.000. 3. Šibkost občinske uprave in slaba koordinacija med občinsko upravo, javnimi zavodi, izvajalci javnih služb in društvu ter premalo pomoči občanom 4. Omejitve zaradi Nature 2000, KP Ljubljansko barje in vodovarstvenih območij 5. Pomanjkanje strateške usmeritve na področjih industrije, kmetijstva in turizma 6. Zaprtost in »starokopitnost« nekaterih društev 7. Dislociranost vrtca, prostorska stiska v osnovni šoli 8. Pomanjkljiva infrastruktura in storitve oskrbe starejših občanov (ni doma upokojujencev niti dnevnega centra, premajhna podpora oskrbi na domu, ni storitev fizioterapije ipd.) 9. Pomanjkanje ustreznih prostorov za knjižnico ter kulturna udejstvovanja, prireditve in druženje, tudi za medgeneracijsko sodelovanje in dialog 10. Slaba kakovost in nedorečeno upravljanje in vzdrževanje športne infrastrukture ter pomanjkanje pokritih prostorov za športne dejavnosti 11. Preslabo označene ali sploh neoznačene ter velikokrat slabo urejene pohodniške in kolesarske poti ter premalo povezav čez Borovnišico 12. Zastarelost vodovodnega sistema, odsotnost rezervnega vodooskrbnega vira, vprašljiva kakovost vode iz vaških vodovodov ter nadzora nad njo 13. Razvojnim trendom in dinamiki ne prilagojen OPN 14. Relativno slabo razvita energetska infrastruktura 15. Slabe povezave do glavnih prometnic in neurejena prometna infrastruktura ter slabe storitve JPP ob koncu tedna in pomanjkanje taksi storitev 16. Slab dostop do hitrega interneta – zlasti izven centra Borovnice 17. Zastarela elektroenergetska infrastruktura 18. Slaba kakovost zraka v kurilni sezoni zaradi kurjenja neustreznih kuriv (drv) ter velikega deleža zastarelih kurilnih naprav na lesno biomaso 19. Onesnaženje vode zaradi neustreznih greznic ter prepočasna zamenjava greznic z MKČN 20. Razdrobljenost kmetijske posesti in kmetijske površine v zaraščanju 21. Hrup ob železniški progi in onesnaženje zaradi uporabe pesticidov ob železniški progi



PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI/TVEGANJA
1. <i>Intelektualni potencial, ki ga je treba organizirati za razvoj zelenega gospodarstva</i> 2. <i>Izboljšanje ozaveščenosti o varstvu okolja in narave s ciljem izboljšanja ravnanj ljudi</i> 3. <i>Raziskovalno-Izobraževalni centri (slavistika, borovnice-jagodičevje),</i> 4. <i>Ureditev in prenova starih vaških jeder – povečana privlačnost in nove urbane funkcije, tudi z rušenjem starih, spomeniško nezaščiteneh zgradb in priprava parcel, na katerih stojijo, za novogradnjo</i> 5. <i>Ureditev lastninskih razmerij ter cestne in energetske infrastrukture na področju LIKO</i> 6. <i>Energetska samooskrba in raba OVE: DOLB, mali in mikro DOLB, organizirana priprava lesnih kuriv, več PV elektrarn</i> 7. <i>Izboljšana zanesljivost in kakovost oskrbe z el. energijo zaradi posodobitve žel. proge</i> 8. <i>Energetska prenova stavb, predvsem javnih stavb, vključno s stavbami zaščitene kulturne dediščine</i> 9. <i>Izboljšanje javnega potniškega železniškega prevoza in infrastrukture, tudi priključitev pobudi za uvedbo taktnega železniškega JPP v okolici Ljubljane</i> 10. <i>Izboljšanje učinkovitosti in zmanjšanje svetlobnega onesnaženja sistema javne razsvetljave</i> 11. <i>Postavitev Wi-Fi oddajnikov manjše moči (pod 1 W) za izboljšanje dostopa do hitrega interneta</i> 12. <i>Sodelovanje s Slovensko vojsko pri zagotavljanju (dodatnih) vodnih virov</i> 13. <i>Polnilnica vode</i> 14. <i>Sodelovanje s KP Ljubljansko barje kot priložnost za zeleni razvoj, zlasti turizma in kmetijstva</i> 15. <i>Samooskrba in lokalna oskrba s kmet. pridelki</i> 16. <i>Tržno usmerjena pridelava sadja/jagodičevja in zelenjave v rastlinjakih</i> 17. <i>Privlačnost Ljubljane kot turistične destinacije</i> 18. <i>Sonaravni doživljajski turizem – izgradnje obiskovalske in interpretacijske infrastrukture na barju, v soteski Pekel in stari progi (počivališča in parkirišča – tudi za avtodome, označene poti, informacijske table, kamping, glamping, turistično kolišče)</i> 19. <i>Pohodniško-kolesarske poti po Ljubljanskem barju in zaledju (hrabi, Borovnišča) – sestavni del širšega sistema tovrstnih povezav na Ljubljanskem barju</i> 20. <i>Konjenišтво in konjeniški turizem</i> 21. <i>Oblikovanje občinskih finančnih spodbud za razvoj podjetništva in socialnega podjetništva</i>	1. <i>Ne vidimo, da so padci sestavni del poti do uspeha.</i> 2. <i>Odseljivanje mladih - beg možganov</i> 3. <i>Porast vandalizma ter tveganega vedenja in samopoškodovalnih ravnanj med mladimi</i> 4. <i>Porast konfliktov na osnovi razlik v identitetah (kulturni boj) ter slabih zmogljivosti za medgeneracijski in medkulturni dialog</i> 5. <i>Stagnacija kmetijstva in podjetništva zaradi neravnotežja med naravovarstvenimi in ostalimi omejitvami na eni ter spodbudami na drugi strani</i> 5. <i>Propad stavbne kulturne dediščine zaradi kompleksnosti in visokih stroškov obnove oz. pomanjkanja ustreznih finančnih spodbud</i> 6. <i>Ovisnost od oskrbe z vodo iz enega vira brez alternativnega vira napajanja, daljša obdobja prekinitve oskrbe zaradi okvar kot posledic dotrajanih cevovodov</i> 7. <i>Prevelika odvisnost od oskrbe z energijo – šibki lastni viri proizvodnje električne energije in za povečanje distribuirane proiz. neustrezno omrežje</i> 8. <i>Nevarnost smrtnih žrtev, hudo poškodovanih ter večjega onesnaženja vode, zraka ali tal zaradi večjih nesreč kot posledic eksplozij ali razlitja nevarnih snovi bodisi pri transportu bodisi v industriji ali vojaških objektih</i> 9. <i>Povečanje bolezni zaradi prekomerno onesnaženega zunanjega zraka z delci PM₁₀ in PM_{2,5}</i> 10. <i>Nelegalno odlaganje odpadkov, divja nesanirana odlagališča odpadkov, tudi na vodonosnik – nevarnost onesnaženja vodnih virov</i> 11. <i>Povečana nevarnost poplav zaradi podnebnih sprememb, neustreznega ravnanja z gozdovi ter neustrezno vzdrževane struge Borovnišče</i> 12. <i>Povečana nevarnost suš zaradi podnebnih sprememb in neustreznih ukrepov prilagajanja in blaženja v kmetijstvu in gozdarstvu ter pri vodooskrbni in drugi infrastrukturi</i> 13. <i>Poslabšanje zdravstvenega stanja občanov zaradi širjenja sedečega življenjskega stila in zdravju škodljivih navad, tudi zaradi pomanjkanja privlačne ponudbe in infrastrukture za telesno vadbo, šport in rekreacijo v občini</i> 14. <i>Zmanjšanje obiska soteske Pekel zaradi nesreč kot posledic neustrezne infrastrukture na eni ter preslaba opremljenost obiskovalcev na drugi strani.</i> 15. <i>Povečanje revščine in socialne izključenosti zaradi širjenja negotovih oblik zaposlovanja, ki omogočajo zlorabe s strani delodajalcev</i>



Na podlagi SWOT analize smo opredelili naslednje ključne izzive za razvoj občine:

1. Krepitev pripadnosti, dialoga in solidarnosti ter zmogljivosti za sodelovanje in reševanje konfliktov

Nekateri živijo v občini od rojstva, so v njej odraščali, so v njej zaposleni oz. imajo obrt, kmetijo ali podjetje, delujejo v enem ali več lokalnih društvih, obdelujejo svoje vrtove in se ob tem izobražujejo in družijo, kupujejo v lokalnih trgovinah in velik del prostega časa preživijo na območju občine. Med sabo so spletni številne vezi in imajo vpliv na javno mnenje in razvoj v kraju. Nimajo težav s pripadnostjo kraju, a so v njem zaradi vse večje prostorske razpršenosti funkcij družbenega sistema, ki narekuje vse večjo mobilnost prebivalstva ter zaradi priseljevanja, vse bolj v manjšini. Kraj imajo radi in z njim in za njega živijo, a se počutijo vse bolj osamljeni in ogroženi. Na drugi strani imamo prebivalce, ki so odrasli nekje drugje, imajo v občini zgolj registrirano prebivališče, v njej prespijo, se šolajo in/ali delajo zunaj občine, kjer tudi nakupujejo in preživijo večino prostega časa. Med seboj in z drugimi skupinami prebivalcev se slabo poznajo, dogajanje v občini pa v najboljšem primeru sledijo preko spletnih in socialnih omrežij. Vseeno imajo kraj radi, ker se v njem počutijo varno, ker nudi vso osnovno sodobno infrastrukturo in večino osnovnih storitev, ker je okolje pestro, relativno neonesnaženo, mirno in dovolj privlačno za vsakodnevno rekreacijo v naravi. A imajo občutek, da v njem samo bivajo in niso njegov del. Nekatere sicer to sploh ne moti, dokler jim drugi dajo mir in jih pustijo živeti, kot jim ustreza. Tudi ti so manjšina, ki pa se je v zadnjem času povečala.

Med obema skrajnima skupinama so tisti, ki so v občini odraščali in v njej živijo, a se vozijo na delo in/ali šolanje drugam, tisti, ki sicer delajo drugje in so drugje tudi odraščali, a v enem od naselij v občini živijo dlje časa ter so preko šolanja svojih otrok in aktivnega preživljanja prostega časa spletni vezi med seboj. Ter v zadnjem času ponovno bolj številni tisti in tiste, ki jih, če ne nič drugega, druži skrb za varnost, zdravje, kakovostno šolanje in preživljanje prostega časa njihovih predšolskih in/ali šoloobveznih otrok. Ne smemo pa pozabiti tudi vedno večjega števila tistih v tretjem življenjskem obdobju, ki so bolj odvisni od storitev, možnosti druženja in skupnega preživljanja prostega časa, ki jih ponuja kraj.

Identitete teh različnih skupin oz. posameznikov se na krajevni ravni oblikujejo v njihovih medsebojnih odnosih oz. interakcijah, ki se nanašajo na občino kot kraj bivanja, proizvodnje in/ali potrošnje blaga in storitev, mesta zagotavljanja gospodarskih javnih služb in storitev ter kot simbolni svet naravnega okolja. Skozi te interakcije se vzpostavljajo različne podobe Borovnice ter pričakovanja, ki jih imajo posamezniki/ce do drugih ter do krajevnih institucij, kot so šola, društva, cerkev oz. religiozna združenja, ter ne nazadnje tudi do političnih predstavnikov občine in občinske uprave.

Da se vse te različne identitete ne bi izčrpale v spopadih za medsebojno pripoznanje in prevlado oz. identitetnih konfliktih, temveč se celo v konfliktih oz. prav skozi konflikte usmerjene v opredelitev in reševanje skupnih izzivov medsebojno oplajale in dopolnjevale, je potrebno v prvi vrsti ustvariti oz. povečati možnosti za spontane interakcije v okolju, ki spodbuja tako k stremljenju k skupnim ciljem kot sočasnemu upoštevanju razlik pri tem. Občini v smislu obsega, raznovrstnosti in kakovosti zelo primanjkuje urbani prostor oz. različni urbani prostori.

Ni niti »gostinskega« lokala po meri večinskega dela ženskega spola ali predšolskih in šolskih otrok ali bolj enostavno povedano ni ničesar, kar bi vsaj dajalo vtis kavarne ali slaščičarne. Zunaj prostorskega in/ali institucionalnega okvira osnovne šole praktično ni prostora oz. prostorov za družabne in kulturne dejavnosti. Zato že občni zbor večjih občinskih društev praktično ne more potekati drugje kot v največjem gostinskem lokalu v občini. Krajevna podružnična knjižnica je dobro obiskana in priljubljena,

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



a prostorsko bolj slabo vzdrževani živi muzej 19. stoletja je v najetih in že za hranjenje in izposojanje knjig, kaj šele za druženje, izobraževanje ter kulturno (po)ustvarjanje komajda primeren prostor. Še tisto pred nedavnim vzpostavljeno malce večje sodobno otroško igrišče v občinskem središču le za silo služi kot kaj več kot srečališče staršev, ki pazijo vsak svojega otroka/ke.

So pa v občini številni manjši javni in zasebni prostori, ki nudijo zatočišče manjšim formalnim in neformalnim skupinam, ki gojijo tradicionalne pripadnosti, običaje in kulturo urbaniziranega podeželja. Prostorov, prireditev in dogodkov za ustvarjalno interakcijo, prenos pozitivnih čustev, znanj in spretnosti med starejšimi in mlajšimi, domačini in priseljenci, Dolani, Coklarji, Brežani, Faškarji, Zabočevci itd., narodnjaki, rokerji, popevkarji in reperji vseh vrst ter navsezadnje tudi med po družbenem spolu, razlikujočih skupin pa praktično ni. Kot tudi ne neformalnih, a stabilnih in k reševanju problemov usmerjenih neformalnih skupin, ki bi dopolnjevala in presegale institucionalne okvire in zmogljivosti vaških odborov.

Socialni odnosi in njihova dinamika so tudi v občini Borovnica kot podeželskemu obrobju največje urbane aglomeracije v državi vse bolj podvrženi bolj nestabilnemu trgu zaposlovanja, fleksibilizaciji delovnega časa in prekarni obliki zaposlovanja. Ritem in način življenja se za generacije tistih, ki se šolajo, so zaposleni ali iščejo delo, vse bolj urbanizira, kar pa je v vse večjem razkoraku s prostorskimi pogoji in institucionalnimi zmogljivostmi za proizvodnjo pripadnosti kraju, ki bi presegala samoomejitve posameznih subkultur in izvirno podeželske identitete krajev v občini. Brez primernih prostorov in aktivnih programov vključevanja v različne vidike in zvrsti družabnega in družbenega vključevanja, institucionaliziranega dialoga med generacijami ter med predstavniki različnih identitet in nosilci različnih interesov grozi kraju namesto oplajanja in sožitja mesta in podeželja nadaljnja suburbanizacija, ki jo karakterizira oznaka »spalno naselje«. In s tem širjenje prostora za »epidemije« motenj hranjenja, samopoškodovalnega vedenja, zlorabe drog ter populizmov »nas proti njim« vseh vrst ipd.

Vzpostavitev primernih in primerno opremljenih prostorov za knjižnico, druženja večjega obsega, tudi na prostem, kulturno in umetniško ustvarjanje in poustvarjanje, neformalno in dopolnilno izobraževanje, medgeneracijsko in medskupinsko druženje, dialog, učenje in prenos znanj je tako strateškega pomena za razvoj občine. Seveda so za urbano družabnost ustrezne in ustrezno opremljene dvorane, parki, trgi in igrišča sami po sebi samo prazni prostori. Ki pa se jih ne da niti napolniti s potrebami kraja ustrezno vsebino niti ustrezno vzdrževati zgolj na osnovi ljubiteljstva, samoorganiziranja in financiranja iz občinskega proračuna. Občina potrebuje javni zavod, ki bo prevzel naloge koordiniranja, organiziranja, upravljanja ter odgovornost vzdrževanja in zagotavljanja dodatnih sredstev preko projektnega in programskega financiranja, trženja prostorov in dejavnosti ter sponzorstev in donacij, ne da bi s tem zadušil prostovoljno osebno delo in prispevke tistih, ki v prostem času živijo z dušo in telesom za kulturo, umetnost, šport, skrb za pomoči potrebne sokrajane ipd.

Strateškega pomena je tudi organizacija in uspešna izvedba večjega števila večjih kulturnih, umetniških, športnih in drugih prireditev, dobro obiskanih s strani prebivalcev občine ter prepoznanih tudi v širšem okolju, ki bodo prispevale k občutku pripadnosti ter prepoznavnosti občine in njenih prebivalcev.

Za izvedbo strateških ukrepov zagotavljanja ustreznih prostorskih zmogljivosti, zmogljivosti oblikovanja politik na posameznih področjih ter skupnega upravljanja in koordinacije bo Občina Borovnica v letu dni po sprejemu te strategije oblikovala petletne akcijske načrte na področjih športa, kulture, mladinske kulture ter skrbi za obrobne in zapostavljene skupine prebivalstva. Akcijski načrti bodo podrobneje opredelili prioritete, vire in roke za obdobje petih let in bodo upoštevali posodobljeno



zakonodajo na področju javnih zavodov, športa, kulture in skrbi za osebe, ki potrebujejo različne vrste podpor in pomoči za enakopravno vključevanje v družbo.

2. Izboljšanje dostopnosti, prometnega sistema in prometne varnosti ob spreminjanju potovalnih navad

Slabe cestne povezave do glavnih prometnic oz. do Vrhnike in Ljubljane povzročajo dodatne časovne in zaradi večje obremenitve podvozij vozil tudi finančne stroške zlasti tistim, ki se vozijo v druge občine na delo ali šolanje z osebnimi avtomobili ter predstavljajo večja tveganja za prometne nesreče, zlasti za pešce in kolesarje. Oboji so zaradi pomanjkanja ločenih površin ob glavnih cestah zelo ogroženi tudi v naseljih. Po uvedbi daljinskega vodenja železniškega prometa skozi postajo Borovnica predstavlja veliko grožnjo prometni varnosti tudi dostop preko tirov, po katerih poteka železniški promet, do perona potniškega prometa na železniški postaji Borovnica. Slabo stanje cest in urbane prometne infrastrukture negativno vpliva tudi na izgled in turistični obisk občine. Rekonstrukcija in obnova tako regionalne ceste kot tudi občinskih cest sta ključnega pomena za mobilnost prebivalstva ter razvoj gospodarstva in turizma v občini. Vendar stroškovno sprejemljive rekonstrukcije ne omogočajo širitve, ki bi zagotavljale večjo varnost kolesarjenja. Ker bo po obnovljenih cestah lažje voziti hitreje, se lahko ta še poslabša. Tako je poleg gradnje pločnikov med Borovnico in Bregom, skozi naselje Dol in v sami Borovnici, potrebno zunaj glavnih prometnih koridorjev zagotoviti varno pešačenje in kolesarjenje z izboljšanjem medsebojne povezanosti manj prometnih cest, poti in kolovozov ter izboljšanjem kulture strpnosti med pešci, kolesarji in vozniki, tudi vozniki kmetijske mehanizacije. Na ta način bo mogoče vsaj ponekod zagotoviti varen dostop pešcev in kolesarjev do središča Borovnice (šola, zdravstvena postaja, trgovine) ter do železniške postaje Borovnica. To je poleg njene posodobitve, ki mora zagotoviti varen dostop do peronov potniškega prometa z obeh strani proge ter posodobitve in širitve zmogljivosti za parkiranje osebnih avtomobilov in koles ob njej, tudi eden glavnih pogojev za povečanje sicer že sedaj relativno visokega deleža javnega prometa pri izbiри potovalnega načina. Zaradi lege, števila prebivalcev in že sedaj dokaj dobrih železniških povezav ni mogoče pričakovati bistvenega izboljšanja storitev javnega avtobusnega potniškega prometa. Izboljšanje prometnih razmer in prometne varnosti, širitve področij umirjenega prometa ter uvajanje sodobnih konceptov sobivanja vseh udeležencev v prometu je v občinskem središču, zlasti v njegovem vaškem jedru, pogojeno z izgradnjo obvozne ceste na vzhodnem robu naselja do naselij v Kotih. Sočasno s posodobitvami prometne infrastrukture bodo potekale tudi dejavnosti spreminjanja potovalnih navad v smeri večje izbire nemotoriziranih prometnih načinov, somodalnosti in intermodalnosti javnega potniškega in ostalih vrst prometa, souporabe in deljene uporabe osebnih avtomobilov ter povečanja deleža vozil z alternativnimi pogoni in uporabo alternativnih goriv.

Za podrobno in celovito opredelitev stanja, razvojnih scenarijev ter ukrepov in dejavnosti za izboljšanje prometa in bolj trajnostno mobilnost v občini bo Občina Borovnica v letu 2017 oblikovala *Celostno prometno strategijo*, s čimer bo izpolnila tudi enega od pogojev sofinanciranja ukrepov s področja razvoja trajnostne prometne infrastrukture ter trajnostne mobilnosti iz kohezijskih sredstev EU v tej finančni perspektivi.

3. Izboljšanje komunalne opremljenosti, urbanih funkcij in urejenosti naselij

Razen zgoraj omenjenih izzivov izboljšanja prometne infrastrukture je eden glavnih izzivov, kako zagotoviti zanesljivo in kakovostno oskrbo s pitno vodo vsem prebivalcem v občini. Za to je potrebno najprej zagotoviti takojšnjo zamenjavo dotrajanih cevovodov, ki predstavljajo okoli tretjino omrežja osrednjega (med)občinskega vodovoda, v nadaljnji fazi pa poskrbeti za aktivacijo dosedanje preizkusne



vrtine pod Strmcem, povezavo tega rezervnega vira zdrave pitne vode s črpališčem na Vršaju, v končni fazi pa za opustitev sedanjih lokalnih vrtin in priključitev naselij Brezovica pri Borovnici, Ohonica, Niževca in Zabočevo na osrednje vodovodno omrežje. Ob tem je potrebno upoštevati, da so sicer po obsegu zelo omejena finančna sredstva, ki so za te namene na voljo v *Operativnem programu regionalnega razvoja* v Sloveniji v tej finančni perspektivi, po trenutno veljavnih določilih na voljo le v primeru, če projekt izkazuje povečanje zanesljivosti in kakovosti oskrbe z zdravo pitno vodo vsaj za 10.000 oseb in da je tudi v osrednjeslovenski regiji huda konkurenca med tovrstnimi projekti. Tudi v primeru, da Vlada RS sprejme v februarju 2017 posredovano pobudo *Razvojnega sveta Ljubljanske urbane regije* po znižanju tega kriterija na 5.000 prebivalcev, bo potrebno pred oblikovanjem tehničnih predlogov rešitev oblikovati dogovor s predstavniki sosednjih občin, ki bo podlaga za to, da bo zagotavljanje dodatnega vira pitne vode v občini Borovnica sočasno tudi prispevek k povečanju zanesljivosti oskrbe s pitno vodo v vsaj eni od sosednjih občin.

Tako za vsakdanje življenje ljudi v informacijski družbi kot še posebej za razvoj podjetništva so vse bolj pomembne možnosti dostopnih, hitrih, nemotenih in zmogljivih povezav z globalnimi omrežji elektronskih povezav. Z izdelavo študije *Načrta razvoja širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij naslednje generacije v občini Borovnica* je Občina Borovnica v letu 2016 izpolnila osnovni pogoj za možnosti strateških zasebnih vlaganj v razvoj tovrstnega omrežja, kjer za to obstaja komercialni interes ter državnih podpor za pokrivanje belih lis na tistih področjih, kjer gostota odjema ne zagotavlja komercialnega interesa za zagotovitev tehničnih možnosti za priključitev na odprta širokopasovna elektronska omrežja naslednje generacije s kapaciteto prenosa vsaj 100 Mb/s. Ker se je *Ministrstvu za infrastrukturo RS* konec leta 2016 z operaterji in komercialnimi ponudniki storitev uspelo dogovoriti glede natančne teritorialne opredelitve področij, kjer za gradnjo omenjenih omrežij obstaja dovolj velik interes, lahko že v letu 2017 pričakujemo dogovor med Občino Borovnica in nacionalnim operaterjem širokopasovnih elektronskih omrežij ali mednarodnim konzorcijem podjetij, ki na večjih sklenjenih področjih lahko financira izgradnjo ustreznega omrežja s sredstvi Evropskega sklada za strateške investicije. Za zaselke in redka območja nekaterih naselij v občini, ki niso znotraj dometa komercialnega interesa za izgradnjo, pa si bo Občina Borovnica prizadevala pridobiti predvidene podpore iz proračuna RS. V primeru večjih ovir ali zastojev pri možnosti dejanskega črpanja tega vira bo občina z lastnimi sredstvi postavila ustrezno število oddajnikov manjše moči, ki bodo s pomočjo brezžičnih povezav tudi na teh območjih zagotovili ustrezen dostop do »hitrega interneta«.

S politiko zamenjave in dokupa zemljišč na območju LIKO bo občina pridobila ustrezno lokacijo za kotlovnico daljinskega ogrevanja na lesno biomaso v osrednjem delu Borovnice, kar bo ponudilo boljše pogajalska izhodišča v sodnem sporu s sedanjim koncesionarjem, podjetjem *Lesoj d. o. o.* oziroma možnost hitre izgradnje kotlovnice in sistema DOLB v primeru možnosti zagotovitve finančnih spodbud iz evropskih regionalnih skladov in finančnih spodbud, ki jih preko *Ekološkega sklada RS* omogoča Republika Slovenija.

Naslednji izziv predstavlja izboljšanje urejenosti naselij, predvsem območja starega vaškega jedra Borovnice. S sprejetjem *Konzervatorskega načrta prenove* in Občinskega podrobnega prostorskega načrta za staro vaško jedro Borovnice bo občina pridobila strokovne podlage in izpolnila pogoje, da se lahko pristopi k pridobitvi gradbenega dovoljenja ter angažiranju sredstev, namenjenih energetski prenovi javnih stavb, za objekt »Stara pošta«. Ob tem bodo v tem delu naselja tudi zasebni investitorji dobili jasne strokovne podlage in usmeritve pri prenovah ali nadomestnih gradnjah ter urejanju okolice stanovanjskih in ostalih objektov. Po sprejetju napovedanih sprememb glede davčnega obremenjevanja nepremičnin na državni ravni bo nov izziv opredelitev možnosti finančnih spodbud za prenovu zaščitene objekta stavbne dediščine in drugih, za identiteto prostora pomembnih objektov v obliki zmanjšanja davčne osnove v določenem časovnem obdobju v primeru obnove stavb.



Preko prijav projektov na razpise *Lokalne akcijske skupine Barje z zaledjem, Norveškega finančnega mehanizma* in podobnih programov finančnih spodbud bo občina poskušala zagotoviti sredstva za obnovo vaških jeder, zagotovitev primernih prostorov za druženje, sodelovanje in kulturno udejstvovanje krajanov ter ureditev manjših športnih objektov in otroških igrišč.

4. Varovanje narave in okolja ob razvoju kmetijstva in turizma

Na horizontalni ravni je največji izziv na področju varstva okolja izvajanje ustreznega spremljanja in nadzora nad onesnaženjem vseh vrst iz različnih virov v občini ter ugotavljanje emisij in imisij zdravju najbolj škodljivih onesnaževal. Zaradi kompleksnosti problematike na eni ter praviloma zelo dragih meritev po standardih, ki jim zagotavljajo uporabnost v morebitnih pravnih procesih proti onesnaževalcem, bo do konca leta 2018 za to področje narejen petletni akcijski načrt.

Podoben, čeprav manj podroben načrt bo potrebno pripraviti na področju zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov iz industrije, kmetijstva, prometa in gospodinjstev ter prilagajanja podnebnim spremembam, zlasti na področju kmetijstva s spremembami gojenja kmetijskih kultur, namakanjem in uporabo sodobnih tehnologij za omilitev negativnih vplivov povečane pogostosti suš, poplav in neurij ter povišane povprečne letne temperature ozračja.

Z nadaljevanjem sedanje politike podpor za izgradnjo malih komunalnih čistilnih naprav bo občina spodbujala opuščanje greznic ter s tem zmanjšanje obremenitev okolja oz. površinskih voda, s ciljem, da se že pred letom 2021 doseže 99 % čiščenje vseh komunalnih odplak v občini. Ob tem izziv na tem področju predstavljata še priključitev vseh tistih gospodinjstev, ki bi se morala priključiti na centralni sistem odvajanja odpadnih voda, pa iz tehničnih in drugih razlogov tega še niso storila, ter vzpostavitev ločenega odvajanja fekalnih in meteorčnih voda tam, kjer tega še ni.

Izboljšanje kakovosti zunanjega zraka z zmanjšanjem onesnaževanja iz individualnih kurišč na lesno biomaso, ki v občini predstavlja daleč najbolj pomemben energent za ogrevanje stavb, je eden največjih razvojnih izzivov na področju varstva okolja v občini. Poleg nadaljevanja prizadevanj za čim prejšnjo izgradnjo sistema DOLB v Borovnici bo občina več vlagala v program ozaveščanja, informiranja in izobraževanja o pravilni pripravi kuriva in kurjenju lesa ter v promocijo sodobnih tehnologij izrabe lesne biomase. Ko bodo finančne spodbude na področju čiščenja odpadnih voda iz objektov, ki niso priključeni na osrednji sistem odvajanja in čiščenja vode, dosegle svoj namen, pa bo občina ta sredstva preusmerila v ukrepe sofinanciranja zamenjave zastarelih kurilnih naprav na lesno biomaso v večjih naseljih v občini ali v podporo pripravi majhnim in mikro projektom DOLB.

Na področju proizvodnje električne energije iz OVE je glede na sedanje stanje komercialno dostopnih in v pogojih posebnih podpor s strani države konkurenčnih tehnologij ne glede na velik delež površine občine oz. stanovanjskih stavb, ki so tudi ob »belem dnevu« zaradi hribovite morfologije terena sončnemu sevanju izpostavljene krajši čas, znatno potencial povečanja proizvodnje električne energije s pomočjo foto-napetostnih modulov. To zlasti velja za naselja Breg, Dol in Pako, prav tako pa tudi za Zabočevo in del Borovnice ob Borovniščici in vzhodno od nje. Sistem vzpodbud in odkupnih tarif za električno energijo iz OVE kot je v veljavi v Republiki Sloveniji v tem trenutku pa ne nudi dovolj spodbud, da bi bila zaenkrat tovrstne proizvodnja ekonomsko privlačna. Z izjemo stavbe, v kateri se nahaja CNČ Borovnica so vse ostale stavbe, ki so v lasti občine, na legah, ki so premalo osončene za učinkovito energetsko rabo energije sončnega sevanja. V primeru vzpostavitve parkirišča P+R v lasti občine pri Železniški postaji Borovnica pa bo občina v primeru, da se bodo v Sloveniji ponovno izboljšali pogoji za konkurenčno proizvodnjo električne energije iz manjših PV sistemov, aktivno pristopila k iskanju zasebnega partnerja, ki bi investirjal v postavitve PV elektrarne na omenjeni lokaciji, s čimer bi

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



dosegli tudi delno zaščito parkiranih vozil pred sončnim sevanjem ter seveda prispevali k boljši trajnostni (samo)podobi občine.

Na nobeni od kmetij v občini trenutno ni dovolj velikega števila živine oz. GVŽ, da bi bilo v njenem okviru ekonomsko smiselno razmišljati o proizvodnji bioplina na osnovi gnojevke in sosubstratov (zeleni razrez, biološki odpadki, ostanki hrane ...). Teoretično bi sicer z zbiranjem gnojevke na eni lokaciji v občini ter uporabo lokalnih sosubstratov lahko prišli do zadostnih količin vhodnih surovin za delovanje bioplinске naprave, ki bi omogočala komercialno rentabilno soproizvodnjo električne energije in toplote, vendar bi takšen koncept zaradi zelo velikega števila posameznih dobaviteljev gnojevke zahteval izredno veliko stopnjo sodelovanja in usklajevanja interesov za znižanje transakcijskih stroškov na obvladljivo raven.

Izboljšanje energetske učinkovitosti je eno od tistih področij, kjer je možno pridobiti na vseh ravneh, saj prispeva tako k zmanjšanju izpustov onesnaževalcev zraka in toplogrednih plinov kot tudi k zmanjšanju stroškov ter ob ustrezni rabi sodobnih tehnologij tudi k izboljššanemu počutju in zdravju uporabnikov, manjšemu svetlobnemu onesnaženju ipd. Precej ukrepov zahteva samo spremenjeno ravnanje uporabnikov in ustrezno uporabo in vzdrževanje naprav. Občina bo spodbujala in sofinancirala tudi ozaveščanje, informiranje in izobraževanje na tem področju, predvsem preko inovativnih pristopov, ki vključujejo mlade. Ker pa ukrepi, ki prinesejo največ prihranka, zahtevajo večje investicijske vložke, je zagotavljanje njihovega financiranja velik izziv predvsem za manjše občine. To ni tak problem, kadar gre, kot npr. pri javni razsvetljavi, za postopno zamenjavo oz. investicijsko vzdrževanje. Na evropski in nacionalni ravni se za finančno zahtevne celovite energetske obnove javnih stavb namesto običajnih nepovratnih sredstev vse bolj uporablja mehanizem javno zasebnega partnerstva oz. pogodbenega financiranja energetskih prihrankov s strani za to specializiranih podjetij. Poleg tega, da je zaradi neravnotežja informacij in znanj ta pravno in finančno kompleksen mehanizem podvržen tveganjem korupcije in izigravanja šibkejšega partnerja s strani močnejšega, od manjših občin zahteva tudi, da javne stavbe, ki jih želijo na ta način energetsko sanirati brez lastne finančne udeležbe, združijo v skupen sveženj. Vse to zahteva številna specialna znanja ter velike napore pri vodenju oz. sodelovanju v tovrstnih projektih.

Naslednji velik izziv oz. trd oreh predstavlja povečanje obsega in izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva v občini ob sočasnem ohranjanju biotske pestrosti in ekosistemov. Politike varstva narave in politike izboljšanja konkurenčnosti kmetijstva si tu večinoma hodijo navzkriž tako na evropski kot tudi na nacionalni ravni. Ob upoštevanju specifik pridelave na večinoma barjanskih tleh, razdrobljene posesti, okoljskih omejitev zaradi vodovarstvenih področij ter naravovarstvenih omejitev zaradi območij Natura 2000 in območij, ki so pod različnimi varstvenimi režimi Krajinskega parka Ljubljansko barje, je na tem področju zelo težko oblikovati ustrezno razvojno politiko. Pri tem moramo upoštevati še konflikte med naravovarstveno, kmetijsko in turistično rabo podeželskega prostora, kar se spet zlasti kaže na območju *Krajinskega parka Ljubljansko barje*, kjer je 90 % obdelovalnih površin v zasebni lasti, obenem pa je to prostor z najhitrejšim upadom biotske pestrosti med vsemi zaščitenimi območji v Sloveniji ter prostor ambicioznih načrtov za rekreacijo in razvoj turizma, predvsem kolesarskega turizma za prebivalce in obiskovalce Ljubljane. Ob tem je potrebno vzeti v obzir, da ima prav na področju varstva okolja in narave Evropska unija poleg urejanja konkurenčnosti in pravil notranjega trga največje pristojnosti, obenem pa tudi številne dokaj dobro financirane, a zahtevne in za to za male občine težko dosegljive programe pomoči. Pričakovane spremembe institucionalnega ustroja ali zgolj obsega financiranja EU lahko prinesejo večje spremembe tudi na tem področju. Zato bodo šla prizadevanja občine v smeri izoblikovanja skupne politike spodbujanja razvoja kmetijstva in turizma na Ljubljanskem barju in njegovem hribovitem zaledju preko oblikovanja skupnih akcijskih načrtov in projektov, pri čemer imajo koordinacijske vloge in vlogo večinskega financiranja obe Lokalni akcijski



skupini (LAS Sožitje mesta in podeželja in LAS Barje z zaledjem), RRA LUR in Krajinski park Ljubljansko barje.

5. Izboljšanje gospodarskega okolja in možnosti za zaposlitev v lokalnem okolju

Nekoliko bolj odmaknjena lega ob slabši povezanosti z glavnim cestnim omrežjem za podjetja zagotovo pomeni razvojno oviro v primerjavi s tistimi območji v osrednji Sloveniji, ki so neposredno ob glavnih cestnih povezavah ali v središčih večjih mest, predvsem seveda Ljubljane. A gledano širše ima v primerjavi z veliko večino podobno velikih občin v Sloveniji občina Borovnica ugodno prometno lego in vsaj kar se tiče časovnih stroškov solidne povezave do glavnih prometnic.

S pričakovanim izboljšanjem zanesljivosti in kakovosti oskrbe z električno energijo zaradi posodobitve železniške proge se bodo ob posodobitvi vodovodnega in cestnega omrežja precej izboljšali infrastrukturni pogoji za razvoj industrije, obrti in večjih storitvenih dejavnosti v občini oz. na lokaciji LIKO.

Stagnacija industrije v kraju je posledica propada in neuspešnega poslovnega prestrukturiranja lesne industrije LIKO, ki je ob majhnih možnostih za to, da se v prostorski načrt občine umestijo večja območja obrtno-industrijskih dejavnosti ter ob premajhnih ambicijah občine, da v času, ko je bilo v ta namen relativno lahko priti do sredstev, oblikuje projekt razvoja poslovno-obrtne cone. Možnosti za pridobitev tovrstnih sredstev so se sedaj zelo zmanjšale. Se pa na drugi strani končuje agonija območja LIKO vsaj v smislu, da se bodo vzpostavila jasna lastniška razmerja na novih zasnovah razvoja obrti, storitvenih dejavnosti in industrije.

Poleg vloge neformalnega posrednika in usklajevalca interesov med podjetniškimi pobudami iz lokalnega in zunanjega okolja je občina že aktivno pristopila k možnosti urejanja in vzdrževanja obstoječe ter vzpostavitvi nove prometne infrastrukture na tem področju. Prav tako z zamenjavami in odkupom zemljišč vzpostavlja pogoje za kotlovnico DOLB. Vzpostavitev sistema DOLB ob tem lahko pomeni tudi priložnost za lokalne dobavitelje lesne biomase, daljinsko ogrevanje prostorov po konkurenčni ceni na osnovi obnovljivega energetskega vira pa je prednost tudi za marsikatero industrijsko dejavnost, predvsem za podjetja, ki skupaj s produkti tržijo tudi svojo okolju prijazno usmerjenost oz. naravo poslovanja.

Kljub temu pa ne pričakujemo, da bo v občini prišlo do obnove industrijskih dejavnosti, kot je bila v času »zlate dobe« v začetku 80-ih let prejšnjega stoletja. Še manj pa, da bo eno samo podjetje zaposlovala okoli petsto industrijskih delavcev. Globalno, evropsko in nacionalno gospodarsko okolje sta se v tem času preveč spremenila in tudi v okviru nacionalnih prizadevanj za oživitev lesnopredelovalne industrije Borovnice ni na zemljevidu. Tako občina ne bo v prvi vrsti spodbujala prizadevanj in ustvarjala pogojev za to, da poleg podjetja *Fenolit d.o.o.* v občini nastane še eno podjetje, ki se statistično kvalificira med velika podjetja. V interesu občine pa je, da spodbudi preselitev vseh tistih dejavnosti, ki sedaj delujejo bodisi z vidika prostorske politike na neustreznih lokacijah bodisi se na sedanjih lokacijah ne morejo uspešno razvijati ter posodabljati in širiti svoje dejavnosti.

Večina podjetnikov v občini pa potrebuje predvsem dostop do širokopasovnih elektronskih povezav nove generacije, saj je kakovost le-teh življenjskega pomena za sodobno digitalno ekonomijo, še posebej za ponudnike posredniških, svetovalnih, oblikovalskih, programskih in ostalih storitev, ki zahtevajo stalno spletno interakcijo ne le s kupci, poslovnimi partnerji ter finančnimi in administrativnimi institucijami, temveč tudi med sodelavci. Že v letu 2017 bo občina začela tako pogovore s konzorcijem podjetij, ki ponuja vzpostavitev omrežja nove generacije na osnovi Evropskega



sklada za strateške investicije kot tudi z nacionalnim operaterjem, s ciljem čim prej zagotoviti čim širšemu krogu občanov tehnično možnost čim bolj kakovostnega dostopa.

V sodelovanju z Območno gospodarsko zbornico Vrhnika bo občina že v letu 2017 začela izvajati tudi program zagotavljanja različnih finančnih spodbud v manjšem obsegu ter dejavnosti promocije sodobnih oblik podjetništva in delovanja podjetij, vključno s socialnim podjetništvom. Na tej osnovi ter na osnovi spletnih anket bo občina v letu 2018 pripravila tudi petletni akcijski načrt razvoja podjetništva in socialnega podjetništva v občini.

Ne nazadnje pa sodobnim podjetnikom veliko pomenijo občutek varnosti, možnost bivanja in rekreacije v privlačnem in zdravem okolju, možnosti kakovostnega šolanja in preživljanja prostega časa svojih otrok, vključevanja v družabno in kulturno življenje v kraju. Če bomo uspešno odgovorili na te izzive, bomo s tem ob naravnih danostih in legi, ki jo imamo, ustvarili tudi zelo privlačno okolje za inovativne mlade podjetnike, ki želijo s svojimi podjetniškimi idejami ne le zaslužiti, temveč tudi prispevati k reševanju okoljskih in socialnih problemov ter si ob tem ustvariti družino oziroma imeti možnosti za to, da sebi in svoji družini ob nizkih stroških zagotovijo visoko kakovost bivanja.



4. Borovnica 2027: Vizija in poslanstvo

4.1 Vizija

Vizija povezuje sedanje stanje s prihodnjim, zelenim oz. »idealnim« stanjem v občini Borovnica okoli leta 2027. Ni le spisek želja, temveč upošteva prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja pri razvoju občine in na njihovi podlagi oblikovane ključne razvojne izzive. Pri tem so bili v veliko pomoč vsi občani, ki so se udeležili šestih tematskih razvojnih delavnic, še posebej zadnje, na kateri smo na podlagi participativnega oblikovanja zelenega prostorskega razvoja občine oblikovali tudi osnove razvojne vizije občine. V pomoč so nam bili tudi tisti, ki so osebno ali preko elektronske pošte posredovali svoja mnenja, pripombe in predloge. Namen razvojne vizije je, da se čim večji del prebivalcev ter seveda politični predstavniki občine ter predstavniki javnih zavodov in zaposleni v javnih zavodih z njo poistoveti in si po najboljših močeh prizadeva za doseganje v njej vsebovanih ciljev. In to kljub razlikam glede vrednot oz. njihove hierarhije ter nasprotju interesov med različnimi deležniki. Tako vizija vsebuje tudi koncepte, oblike in orodja za produktivno reševanje razlik v vrednotah in sporov med interesi za oblikovanje skupne identitete in pripadnosti občini kot skupnosti vseh, ki v njej prebivajo. Se pravi, da v njej bivajo, delajo, se udeležujejo pri družabnem, kulturnem in/ali športnem življenju, ohranjanju in razvoju tradicij, kulturne dediščine, naravnega okolja ipd. oziroma ki tako ali drugače prispevajo k izboljšanju na enem ali več področjih življenja v občini. Vizija temelji na sedanji pozitivni identiteti prostora in dejavnosti v njem, ki se na različne načine manifestirajo skozi pozitivne simbolne podobe in pomene ter na ukrepih za ohranjanje in krepitev pozitivne identitete ob odpravi oz. vsaj zmanjšanju negativnih podob in simbolov kot nosilcev negativne identitete prostora in dejavnosti v njem.

VIZIJA: OBČINA BOROVNICA V LETU 2027

»Občina Borovnica bo leta 2026 v Sloveniji prepoznana kot dobro dostopen prostor inovativnega zelenega podjetništva in sonaravnega kmetijstva, z ohranjeno tradicionalno kulturno krajino, naravno in kulturno dediščino, dobro razvito osnovno infrastrukturo in javnimi storitvami, pestrim družabnim, kulturnim in športnim življenjem, ki nudi visoko kakovost bivanja in preživljanja prostega časa ter je privlačna turistična destinacija trajnostnega turizma na prehodu med Ljubljanskim barjem in Zelenim Krasom.«

»Borovniška kotlina – zeleno območje inovativnosti, varnosti in solidarnosti na stičišču tradicije in sodobnosti na prehodu Ljubljanskega barja v planote Zelenega Krasa.«



Občina se bo z razvojno vizijo v Ljubljanski urbani regiji, Sloveniji in širše uveljavila kot:

- Lokalna skupnost, ki izpolnjuje vse kriterije za samostojno občino po sedaj veljavni zakonodaji in ponuja odlično kombinacijo prednosti podeželja z dobro ohranjeno in biotsko pestro kulturno krajino ter urbanih prostorov in storitev v lokalnem in dobro dostopnem širšem okolju. Ob tem je kot zgornji optimum trajnostnega razvoja opredeljeno število 5.000 prebivalcev. Več bi zahtevalo obsežne posege v prostor ter drage nadgradnje obstoječe in gradnjo nove komunalne infrastrukture.
- Varno okolje za bivanje, igro in učenje ter kakovostne storitve predšolske in osnovnošolske vzgoje in izobraževanja ter raznovrstne možnosti kulturnega, umetniškega in športnega udejstvovanja.
- Lokalna skupnost, v kateri imajo vsi zagotovljeno zanesljivo in visoko kakovostno oskrbo z zdravim pitno vodo in električno energijo, velika večina prebivalstva pa tudi dostop do omrežij elektronskih komunikacij naslednje generacije ter občina, v kateri praktično ni več neprečiščenih odpadnih komunalnih vod in ki je praktično udejanjila načelo gospodarjenja brez odpadkov.
- Dobro dostopen prostor tudi - a ne le - s sredstvi javnega prevoza oz. javnim železniškim potniškim prometom, urejeno cestno prometno infrastrukturo ter visokim deležem javnega in nemotoriziranega prometa pri izbiri potovalnih načinov prebivalcev in obiskovalcev.
- Skupnost, ki ustvarja pogoje in podpira razvoj inovativne obrti in malega podjetništva, ki je poleg v kakovostno zadovoljevanje potreb po različnih storitvah v lokalnem in širšem okolju usmerjeno tudi k produktom in storitvam z visoko dodano vrednostjo in/ali prepoznavnim prispevkom k reševanju lokalnih in globalnih okoljskih izzivov ter zagotavljanju kakovostnih delovnih mest.
- Prostor okolju prijazne in tržno donosne ter inovativne pridelave in predelave visoko kakovostnih gojenih borovnic in drugih na širše trge usmerjenih specializiranih kmetijskih proizvodov.
- Prostor avtentičnih doživetij raznolike krajine, naravnih vrednot in kulturne dediščine na podlagi dobre obiskovalske in interpretacijske infrastrukture in storitev ter možnosti kombiniranja pohodništva, kolesarjenja in konjenišstva z osebnim in javnim prevozom.
- Okolje z dobro razvito infrastrukturo za šport in rekreacijo, tako v pokritih prostorih kot na prostem.
- Skupnost z visokim deležem lokalne oskrbe in samooskrbe prebivalstva z visoko kakovostno zelenjavo in sadjem na osnovi kombinacij tradicionalnih in sodobnih znanj ter sodobnih oblik sodelovanja med kmeti in potrošniki oziroma prebivalci brez ustreznih kmetijskih površin, znanj in orodij.
- Skupnost, ki zna tradicionalno solidarnost med sorodniki in sosedi uspešno nadgraditi z novimi oblikami sodelovanja in solidarnosti, ki vključujejo vse pomoči potrebne prebivalce in zmanjšujejo njihovo prikrajšanost za storitve, revščino in odvisnost od različnih podpor.
- Skupnost, ki zna s kombiniranjem storitev institucionalne pomoči, prostovoljnega dela, storitev skupnostne ekonomije in osebnimi asistencami zagotoviti oblike in načine pomoči ogroženim skupinam in posameznikom, ki omogočajo tudi njihovo čim večjo vključenost v družbo.
- Skupnost, v kateri se uspešno rešujejo konflikti, krepi medsebojno zaupanje in sodelovanje med različnimi skupinami prebivalcev tudi v primerih večjih pretresov v zunanjem okolju.



4.2 Poslanstvo

Poslanstvo vizije je **izboljšanje kakovosti življenja vseh prebivalcev v občini**, ob tem pa obenem izboljšati tudi:

- *kakovost zunanjega zraka in površinskih voda kot tudi*
- *ohranjenost habitatov in biotske raznovrstnosti*

ter **zmanjšati tveganja**, povezana z:

- *naravnimi in drugimi nesrečami,*
- *elektromagnetnimi in drugimi sevanji ter*
- *posledicami globalnega segrevanja podnebja.*

Vse to je mogoče storiti le s **skupnimi in usklajenimi prizadevanji**:

- *občinskega sveta, župana in občinske uprave ob sodelovanju:*
- *občanov, civilnih pobud in društev v občini,*
- *javnih zavodov, akcijskih skupin in razvojnih agencij, katerih soustanoviteljica je občina,*

ter s prizadevanji za čim bolj **učinkovito sodelovanje** s:

- *sosednjimi občinami ter*
- *Lokalno akcijsko skupino Barje z zaledjem in*
- *Ljubljansko urbano regijo, njenimi organi in organizacijami, ki opravljajo njene posamezne funkcije;*

izboljšanimi zmogljivostmi za sodelovanje z:

- *Vlado RS, njenimi organi in vladnimi organizacijami,*
- *podjetji, raziskovalnimi in nevladnimi organizacijami*

kot tudi z **boljšim načrtovanjem in upravljanjem lastnih virov** in **povečanim črpanjem sredstev** iz:

- *proračuna RS oz. proračunskih postavk posameznih ministrstev, direktij in agencij,*
- *evropskih kohezijskih sredstev in sredstev za regionalni razvoj ter programov EU na področjih evropskega medregionalnega in čezmejnega sodelovanja, raziskav in razvoja, spodbujanja konkurenčnosti ter varstva okolja, upočasnjevanja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje.*

Zato je na horizontalni ravni poslanstvo razvojne strategije:

- ***mobiliziranje vseh občanov, zavodov, združenj, društev in podjetij***, ki lahko na tak ali drugačen način prispevajo k uresničitvi njenih ciljev,
- ***krepitev zmogljivosti za izboljšanje medsebojnega poznavanja in zaupanja,***
- ***krepitev zmogljivosti občinske uprave in javnih zavodov za oblikovanje priložnosti, izboljšano upravljanje virov ter pridobivanje dodatnih virov***

ter

- ***učinkovito sodelovanje*** tako med deležniki ***znotraj občine*** kot z akterji ***v zunanjem okolju***, ki ključno vplivajo in prispevajo k razvoju v občini na različnih področjih in ravneh.



4.3 Načela in vrednote

Ravnanje:

PRAVIČNOST: občinski svet, župan in občinska uprava v postopkih odločanja o zadevah in aktih oz. upravnih postopkih, ki so v njihovi pristojnosti, razsojajo in ravnajo ne le tako, da je zadoščeno vsem pozitivnim pravnim normam, temveč tudi tako, da posamezniki ali posamezne skupine ne pridobivajo na račun ostalih, večina pa ne izkorišča posameznika oz. ne krati pravic in priložnosti manjšini oz. manjšinam.

TRANSPARENTOST: Občina Borovnica deluje pregledno in javno ter se v ta namen, upoštevajoč kriterije racionalnosti in učinkovitosti, poleg predpisanih posluhuje tudi drugih učinkovitih in s tehnološkim razvojem usklajenih oblik obveščanja občanov.

RACIONALNOST IN UČINKOVITOST: Občina Borovnica si prizadeva za uporabo takšnih oblik in postopkov odločanja, ki sočasno krepijo zaupanje prizadetih in ostalih prebivalcev ter učinkovitost delovanja občinskega sveta in župana ter poslovanja občinske uprave v smislu čim manjše vsote časovnih, materialnih in finančnih stroškov.

ENAKOPRAVNOST: Občina Borovnica ne obravnava zgolj nepristransko vseh svojih prebivalcev ter podjetij, ustanov in združenj, ki delujejo na njenem ozemlju, temveč se trudi, da v primeru konfliktov med njimi šibkejši dejansko lahko uveljavijo svoje pravice in pravna sredstva, vključno s pridobivanjem kvalificiranih in nepristranskih strokovnih mnenj in ekspertiz, kadar je to potrebno ter v skladu s kadrovskimi in finančnimi omejitvami občine.

SPOŠTOVANJE: Občina Borovnica deluje spoštljivo ter upošteva in presoja različna mnenja svojih prebivalcev ne glede na njihovo raso, narodno pripadnost, versko, svetovno-nazorsko ali spolno pripadnost, kraj njihovega bivališča, poklic, različne statuse, sorodstvena razmerja in interesna nasprotja z nosilci političnih oblasti ali zaposlenimi v javnih zavodih in občinski upravi ter si prizadeva za spoštovanje in sožitje med občani oz. med različnimi deležniki.

Delovanje:

SKRB ZA OBČANE: Na osnovi lastnih virov in zmožnosti pridobivanja virov od drugod si Občina Borovnica v okviru svojih pristojnosti ter ob upoštevanju zakonodajnih okvirjev in pravnih aktov Republike Slovenije v prvi vrsti prizadeva za odločitve, ukrepe, projekte in programe, ki so v skupnem interesu občanov, pri tem pa skladno s svojimi pristojnostmi in nalogami skrbi tudi za dobrobit posameznih občanov.

INKLUZIVNOST: Občina Borovnica spodbuja in omogoča vključevanje občanov v procese identificiranja problemov, opredeljevanja razvojnih izzivov in rešitev, spremljanja doseganja razvojnih ciljev ter evalvacije doseženih rezultatov. Spodbujamo samoiniciativnost občanov, njihovih iniciativ, združenj in podjetij pri podajanju razvojnih pobud ter reševanju razvojnih izzivov, ob tem pa tudi institucionalno sodelovanje na medobčinski, regionalni in mednarodni ravni.

URAVNOTEŽEN RAZVOJ: Občina Borovnica teži k uravnoteženemu razvoju tako v teritorialnem smislu kot tudi v smislu uravnoteženosti razvoja s socialnimi, prostorskimi in okoljskimi



omejitvami ter uravnoveženosti med gospodarskim, socialnim in kulturnim razvojem znotraj časovnega horizonta, ki ga opredeljuje ta strategija. Prav tako znotraj tega horizonta težimo k uravnoveženemu razvoju med posameznimi družbenimi dejavnostmi in znotraj njih.

ODGOVORNO, GOSPODARNO IN PROAKTIVNO UPRAVLJANJE: Občina oz. njeni organi, zavodi in zaposleni bodo s premoženjem občine in dodeljenimi proračunskimi in ostalimi viri upravljali odgovorno in gospodarno ter proaktivno iskali možnosti za zmanjšanje stroškov, večjo učinkovitost na posameznem področju ter pozitivne sinergijske učinke na posameznih področjih.

MEDGENERACIJSKA IN OKOLJSKA ETIKA: Kulturno in naravno dediščino, socialni kapital, storitve in samoobnovitvene sposobnosti naravnega okolja ter bogastvo in pestrost narave v občini bomo upravljali tako, da z zadovoljevanjem lastnih potreb sedanjih generacij ne bomo povzročili poslabšanja kakovosti življenja in preživetja prihodnjih generacij, pri tem pa upoštevali tudi vplive zadovoljevanja naših sedanjih potreb na globalno naravno okolje.

Podrobnejša vizija razvoja občine

Podrobnejša vizija razvoja občine na osnovi 6. delavnice za pripravo občinske strategije je na voljo kot posebna priloga k tej strategiji.



5 Strategija

5.1 Prednostna os 1: Dostopna in mobilna Borovniška kotlina

Pristop

Zaradi slabih navezovalnih cest je dostopnost iz občine Borovnica do glavnih prometnic slaba, potovalni časi do glavnih prometnih destinacij na Vrhniki in v Ljubljani pa relativno dolgi. Stanje večine občinskih cest in njihova prometno varnostna, urejenost sta slaba. Zato kljub zavedanju pomena sprememb izbir potovalnih načinov v smeri večjega deleža javnega in nemotoriziranega prometa ter njihovih kombinacij za znižanje stroškov mobilnosti, boljše zdravje prebivalcev in manjše onesnaženje okolja, pri tej prednostni osi dan poudarek investicijskim ukrepom pred ukrepi spreminjanja potovalnih navad. To pa še ne pomeni, da se t. i. mehki ukrepi ne bodo izvajali, temveč pomeni, da se bodo v prvi vrsti izvajali ob izvedbi tistih investicijskih ukrepov v prometno infrastrukturo in prometno varnost, ki bodo vsaj delu prebivalstva omogočali pešačenje, kolesarjenje in rolanje ne le kot zdravo, temveč tudi kot varno alternativo prevozu z osebnimi avtomobili.

S promocijo in predstavitvijo dobrih praks ter spletnimi anketami se bodo preverili tudi interesi in možnosti za souporabo in deljeno uporabo osebnih avtomobilov, v prvi vrsti med stanovalci stanovanjskih blokov, ki se redno vozijo na delo v Ljubljano in na Vrhniko.

Preverili bomo tudi interese in možnosti za vzpostavitev javne službe prevozov na klic za starejše, gibalno ovirane in socialno slabše situirane občane do centrov upravnih in zdravstvenih storitev v Borovnici ter v Ljubljani in na Vrhniki na osnovi socialnega podjetništva in prostovoljstva ter z uporabo električnih vozil. V kolikor bo študija pokazala, da je mogoče takšno storitev uvesti brez bistvenega povišanja stroškov, ki jih je občina do sedaj namenila za reden avtobusni tedenski prevoz občanov na Vrhniko, bo o njeni uvedbi odločal občinski svet.

60

Posodobite cestne infrastrukture

Zaradi posodobitev regionalne ceste med Vrhniko in Podpečjo v sosednjih občinah Brezovica in Vrhnika, ki je v teku, ter zaradi predvidoma v letu 2020 zgrajene nove obvozne ceste in rekonstrukcije AC priključka na Vrhniki, se bo izboljšala dostopnost do glavnih prometnic in skrajšali se bodo tudi potovalni časi po cestah do Vrhnik in Ljubljane.

Večina cest v občini bo zaradi omejenih finančnih in prostorskih možnosti še vedno ozkih, vendar bo vozišče na vseh cestah brez udarnih jam in prevlečeno s kakovostno asfaltno prevleko, ceste pa bodo opremljene z ustrezno vertikalno in horizontalno signalizacijo. Po ureditvi lastninskih razmerij med občino in zasebnimi lastniki zemljišč bo obnovljena tudi cesta do zaselkov Pristava in Lašče. Ustrezno bo rešeno vprašanje odvodnjavanja meteornih voda s cestišča, hitrostne ovire pa bodo predelane oz. zgrajene tako, da ne bodo povzročale škode kmetijski mehanizaciji in drugim vozilom. Ob rekonstrukcijah se bodo pri vseh v naselja, tam kjer bo to mogoče, za zmanjšanje hitrosti vzpostavile šikane in cestni otoki. Pri rekonstrukcijah cest v naseljih pa se bodo uporabili tudi sodobni načini oblikovanja prometnega prostora, ki prispevajo k bolj umirjeni vožnji in večji varnosti v prometu.



Prioritetna investicija bo izgradnja pločnika na eni strani med Borovnico in naseljem Breg pri Borovnici, ki bo izvedena sočasno z nujno zamenjavo dela vodovodne mreže med Bregom in Borovnico. Na drugi strani pa med Borovnico in naseljem Dol. Druga prioritetna investicija bo vzpostavitev nove dovozne ceste in pločnika skozi območje LIKO od križišča Mejačeve in Gradišnikove ulice, z ustrezno ureditvijo tega križišča, do OŠ Ivana Korošca Borovnica, ki bo na vzhodni strani dobila prizidek z novim vhodom in kolesarnico. Tretja prioriteta bo vzpostavitev pločnika ob Gradišnikovi ulici v celotni dolžini od novega blokovskega naselja do križišča z Mejačevo ter ureditev varnih prehodov za pešce na obeh cestah. S tem se bo omogočila vzpostavitev ene od najbolj pomembnih varnih poti v šolo.

Obvoznica »Koti«

Izdelana bo vsa potrebna dokumentacija in izvršen nakup zemljišč za obvozno cesto do naselij v Kotih, ki bo potekal ob Borovniščici med mostom regionalne ceste čez Borovniščico pred vstopom v naselje iz smeri Podpeči do Dražice. Z izgradnjo te ceste, ki sicer presega časovno dimenzijo te strategije, se bodo ustvarili pogoji za uvedbo prometnega režima, ki bo v starem vaškem jedru temeljil na enosmernih cestah, področjih umirjenega prometa ter deljenega prostora med vsemi udeleženci v prometu, kot to predvideva osnutek *Občinskega podrobnega prostorskega načrta za staro vaško jedro Borovnice*.

Prenova železniške postaje ter izgradnja intermodalnega P+R in B+R

Glavna pridobitev na področju železniškega prometa bo prenovljena železniška postaja z izvennivojskim dostopom do peronov potniškega prometa z obeh strani proge. Njena izgradnja in časovna dinamika projekta sta v pristojnosti Ministrstva RS za infrastrukturo in pogojena s pridobitvijo evropskih sredstev za posodobitev železniške infrastrukture med Brezovico in Verdom na V. evropskem transportnem koridorju. Projekt je v dogovoru z Občino Borovnica zasnovan tako, da bo vzpostavljen tudi podhod pod železniško progo, ki omogoča neoviran in udoben dostop do oz. iz naselja Pod goro tudi osebam s posebnimi potrebami. Izdelan bo projekt obnove mostu čez Borovniščico ter podhoda pod železniško progo za izboljššan dostop do naselja Jele.

Pred železniško postajo bosta v primeru možnosti črpanja namenskih kohezijskih sredstev EU iz proračuna RS za večinsko sofinanciranje izgradnje urejena sodobno parkirišče in kolesarnica, opremljena tudi s priključki za polnjenje električnih avtomobilov in koles. Polnilne postaje za električna vozila bodo tudi na Molkovem trgu, pri Stari pošti ter pri vhodu v sotesko Pekel, kjer bo urejeno tudi parkirišče za avtodome.

Na primernih mestih oz. tam, kjer vstopa največ obiskovalcev z motornimi vozili, se bodo uredila tudi manjša parkirišča za obiskovalce Ljubljanskega barja.

Večnamenske poti za pešce in kolesarje

Zaradi pomanjkanja prostora ali visokih stroškov ter relativno nizke gostote poseljenosti je smiselnost izgradnje pločnikov od Borovnice do naselij v Kotih vprašljiva oz. bi bila gradnja draga in ne bi mogla zagotoviti pločnikov povsod ob cesti. Sočasno z načrti in ukrepi za zmanjšanje poplavne ogroženosti ob Borovniščici ter ob Prušnici se bodo tako načrtovale večnamenske poti za kolesarje in pešce, namenjene tako domačinom kot alternativna povezava do občinskega središča ter kot sprehajalne in rekreacijske poti tudi izletnikom in turistom za dostop do naselij Dražica, Brezovica pri Borovnici,

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



Zabočevo, Niževce, Ohonica ter vhoda v sotesko Pekel. Možnost izgradnje teh poti je pogojena s predhodno izvedbo dragih protipoplavnih študij ter pridobitve naravovarstvenih in vodovarstvenih soglasij, prav tako pa tudi od pridobitve služnosti oz. odkupa zemljišč. Podrobneje bo opredeljena v enem od treh scenarijev za razvoj prometa in mobilnosti v občini v okviru Celostne prometne strategije Občine Borovnica. Enako velja za ureditev takšne poti na desnem bregu Borovniščice med mostom dovozne ceste na železniško postajo ter mostom regionalne ceste čez Borovniščico, kjer pa bo postavljena brv, ki bo stanovalcem starega in novega blokovega naselja skrajšala pot do železniške postaje in omogočila varno pot.

Predvidena je tudi nova povezava oz. večnamenska pot za kolesarje in pešce, ki bo približno v višini vodovodnega črpališča Borovniški vršaj tudi z izgradnjo brvi povezala obstoječe makadamske ceste in občinske poti na levem in desnem bregu Borovniščice na borovniškem delu Ljubljanskega barja. Poleg že omenjenih soglasij ter odkupov zemljišč oz. pridobitve služnostnih pravic je možnost izvedbe odvisna tudi od soglasja Krajinskega parka Ljubljansko barje, ki pa načeloma ne nasprotuje tej povezavi kot tudi ne predvidenim manjšim podaljšanjem obstoječih občinskih poti, ki omogočajo dostop za prečenje Bistre in Ljubljanice za vzpostavitev povezav z Vrhniko preko Verda in z Bevkami. Občini Borovnica in Vrhnika sta že dorekli predvidene lokacije premostitev, ki bodo povezale mreže kolesarskih poti na tem delu Ljubljanskega barja v obeh občinah. Izvedba pa je v celoti odvisna od pridobivanja evropskih sredstev. Enako velja tudi za celovito ureditev poti po trasi stare železniške proge, kjer pa je, tako kot drugje na obstoječih makadamskih cestah v občini, osnovno izboljšanje stanja mogoče doseči tudi z manjšimi investicijskimi vložki iz občinskega proračuna.

CELOSTNA PROMETNA STRATEGIJA (CPS) OBČINE BOROVNICA

Podroben opis investicijskih in »mehkih« ukrepov ter scenarijev razvoja prometa in mobilnosti v občini bo podan v *Celostni prometni strategiji Občine Borovnica*, ki bo izdelana predvidoma do konca leta 2017. Z njo bodo opredeljene nadaljnje prioritete in podrobno utemeljeni ukrepi in koraki ter podane ocene stroškov in rokov izvedljivosti posameznih ukrepov, njihovi nosilci ter možni finančni viri in njihovi deleži pri financiranju posameznega ukrepa. S sprejetjem CPS bo občina zadostila tudi enemu od ključnih pogojev za možnost sofinanciranja ukrepov trajnostne mobilnosti iz namenskih kohezijskih sredstev v proračun RS ter izboljšala možnosti za pridobitev sofinanciranja preko evropskih programov, namenjenih razvoju trajnostne mobilnosti in trajnostnega turizma.



5.2. Prednostna os 2: Prostorsko in komunalno urejena ter privlačna Borovniška kotlina

Pristop

S sprejetjem novega *Odloka o Nadomestilu za uporabo stavbnih zemljišč (NUSZ)* bo občina do uveljavitve *Zakona o obdavčenju nepremičnin*, do katerega po sedanjih trditvah Vlade RS ne bo prišlo pred letom 2019, zagotovila bolj pravično plačevanje NUSZ glede na dejansko komunalno opremljenost v občini ter kljub zmanjšanju višine prispevka za nepozidana stavbna zemljišča v primerjavi s sedaj veljavnim odlokom, bolj stimulirala gradnjo enostanovanjskih in manjših večstanovanjskih stavb znotraj naselij. Strategija skladno z občinskim prostorskim načrtom (OPN) Borovnica iz leta 2014 in spremembami v pripravi ne predvideva niti večjih širitev območij gradnje zunaj naselij, niti možnosti gradnje večjih večstanovanjskih objektov.

Na osnovi *Konzervatorskega načrta prenove (KNP)* in občinskega podrobnega prostorskega načrta (*OPPN*) *Staro vaško jedro Borovnice* bodo podane jasne strokovne podlage in usmeritve pri prenovah ali nadomestnih gradnjah ter urejanju okolice stanovanjskih in ostalih objektov. Po sprejetju napovedanih sprememb glede davčnega obremenjevanja nepremičnin na državni ravni bo občina opredelila finančne spodbude za prenovo zaščitenih objektov stavbne dediščine in drugih za identiteto prostora pomembnih objektov v obliki (delnega) zmanjšanja NUSZ ali davka na nepremičnine v določenem časovnem obdobju, kar pa bo strokovno in izvedbeno zahtevna naloga. Občina bo spodbujala k ustrezni prenovi stavb kulturne dediščine tudi z lastnim zgledom oz. vzor(č)no prenovi stavb v lasti občine. Pri tem bo občina težila k temu, da s tem sočasno zagotovi tudi možnost izboljšanja in širitev dejavnosti izobraževanja, kulture, socialnega varstva in medgeneracijskega dialoga v občini. V kolikor se bo izkazalo, da je mogoče s kombinacijo obnove stavb kulturne dediščine in izgradnjo prizidkov k le tem zagotoviti tudi vse zahtevane pogoje za delovanje sodobne knjižnice (čitalnico za branje, informacije in pregledovanje gradiva, otroški oddelek, oddelek za odrasle itd.), bo dana prednost tovrstni rešitvi perečega problema zagotovitve ustreznih prostorov za delovanje Knjižnice dr. Marje Boršnik.

Manjša sredstva v višini med 20.000 in 50.000 € po projektu bo mogoče zagotoviti tudi za projekte obnove stavbne dediščine in urejanja naselij na osnovi razpisov ESRP in ESRP v organizaciji LAS Barje z zaledjem. Mogoče je računati na to, da se v tej finančni perspektivi v občini Borovnica na ta način financirata dva do trije projekti, v skupnem znesku sofinanciranja med 50.000 in 100.000 €. Bodo pa tovrstni projekti spodbudili tudi zasebne investitorje in prostovoljno delo za polepšanje podobe naselij oziroma izboljšanje privlačnosti odprtih javnih prostorov v občini.

Znotraj te prednostne osi kot tudi na področju razvojnih investicij v občini nasploh bo dana prioriteta nujni zamenjavi dotrajanega dela vodovodnega omrežja. Za najbolj dotrajan del, ki je potreben takojšnje nujne zamenjave, bo iz občinskega proračuna potrebno zagotoviti okoli 0,8 milijona €, celotna zamenjava 10 km dotrajanega cevovoda pa bo okvirno stala okoli 2 mio €. Širitev vodovodnega omrežja in zagotovitev dodatnega vira pitne vode znotraj časovnega horizonta te strategije pa je odvisna od uspešnosti dogovorov, da dodatni vodni vir in posodobljeni osrednji občinski vodovod služita tudi kot možnost zagotavljanja rezervnega vira zdrave pitne vode za sosednji občini ter potem posledično tudi uspešnosti prijave projekta na ustrezen razpis za evropsko sofinanciranje.



Izgradnjo nove generacije odprtih širokopasovnih omrežij elektronskih komunikacij bo mogoče zgraditi že v začetnem obdobju izvedbe strategije in to z izjemo pokrivanja nekaj manjših »belih lis« zgolj s stvarnimi vložki občine v obliki služnostnih pravic.

Tudi izgradnja nove energetske- napajalne postaje in z njo povezanega srednje-napetostnega kablovoda, kar bo bistveno izboljšalo zanesljivost in kakovost oskrbe z električno energijo ter prispevalo tudi k zmanjšanju nizkofrekvenčnih elektromagnetnih sevanj, bo izvedena do leta 2020 brez finančnih vložkov občine.

V sedanjih okvirih in pogojih je na področju komunalne infrastrukture ter urejanja naselij v širšem smislu na evropska sredstva mogoče računati še pri izgradnji daljinskega ogrevanja.

Oskrba s pitno vodo: nujnost zamenjave odsluženih delov občinskega vodovodnega omrežja ter slabi izgledi za evropsko sofinanciranje širjenja vodovodnega omrežja in zagotovitve dodatnega vodnega vira

Čeprav so delavnice za pripravo strategije pokazale, da je urejanje prometne infrastrukture in izboljšanje prometne varnosti za občane prva prioriteta, pa so razgovori s koncesionarjem obvezne javne gospodarske službe oskrbe s pitno vodo, JP KPV, ki so sledili dvema večjima okvarama vodovoda ob koncu leta 2016 in v začetku leta 2017 potrdili, da je okoli tretjina oz. okoli 10 km vodovodnega omrežja dotrajanega in tretjina od tega potrebna hitre zamenjave. V nasprotnem primeru občini, ki nima niti možnosti napajanja od drugje, niti rezervnega vodnega vira, grozijo pogoste in dolgotrajnejše hujše motnje pri oskrbi s pitno vodo. Nujno so potrebne zamenjave plastičnih cevi med črpališčem Borovniški vršaj in Bregom, zamenjava cevi med Bregom in Borovnico pa bi morala biti usklajena s sočasno gradnjo pločnika ob regionalni cesti ter po možnosti tudi s strani *Direkcije RS za infrastrukturo* financiranje obnove tega dela regionalne ceste.

Za del občine južno od železniške proge oz. naselja Brezovica pri Borovnici, Niževca in Zabočevu, ki se oskrbujejo iz vaških vodovodov, je predviden priključek na osrednje vodovodno omrežje, ki naj bi z aktivacijo vrtine pod Strmcem dobilo tudi dodatni oz. rezervni vir napajanja. Ta naselja se morajo primarno napajati iz t.i. »rezervnega vodnega vira«, saj je razdalja od Borovniškega Vršaja prevelika, premer cevi, ki poteka skozi Borovnico in naprej po premajhen, da bi zagotavljali možnost črpanja zadostnih količine vode v to območje.

Čeprav je Občina Borovnica konec leta 2015 med projekte za pripravo *Razvojnega programa LUR 2014-2020* prijavila projekt širitve osrednjega vodovodnega omrežja na naselja v Kotih in aktiviranje dodatnega vira, ki bi služil tudi kot rezervni pitni vir vode za sosednji občini, se je izkazalo, da občini Log-Dragomer in Vrhnika favorizirata drugačne rešitve. V kolikor bosta pri tem vztrajali, to zahteva povsem drugačne tehnične rešitve, prav tako pa ne bo mogoče izpolniti pogoja za sofinanciranje iz sredstev, namenjenih *Operativnemu programu razvoja regij 2014-2020*, tudi če bo sprejeta pobuda *Razvojnega sveta LUR*, da se kriteriji števila prebivalcev, ki bodo koristniki projektov izboljšanja zagotavljanja oskrbe z zdravo pitno vodo, s sedanjih 10.000 zniža za polovico oz. 5.000. Lahko se torej zgodi, da bo občina, v kolikor bo želela v tej finančni perspektivi zagotoviti oskrbo s pitno vodo iz osrednjega vodovoda ter dodatni vodni vir, morala v celoti zagotoviti okoli 2 mio € sredstev. Izkušnje z gradnjo občinskega vodovoda v občini Šalovci na Goriškem kažejo, da se na obljube države pri tem ne gre zanašati, saj je omenjena občina kljub drugačnim zagotovilom morala občinski vodovod v celoti financirati iz lastnih sredstev.



Oživiljeno in prenovljeno območje LIKO z urejeno cestno in komunalno infrastrukturo in kotlovnico daljinskega ogrevanja

Z vidika neurejenosti in slabe izrabe prostora v samem občinskem središču in v občini nasploh najbolj izstopa območje nekdanje tovarne LIKO. V območju je poleg razširjenih in prenovljenih še obstoječih obratov lesnopredelovalne industrije predvidena gradnja hladilnice in pakirnice za borovnice ter drugo lokalno pridelano sadje ter preselitev večine obrtnih in storitvenih dejavnosti, ki v Borovnici in drugih naseljih v občini obratujejo na neustreznih lokacijah oz. lokacijah, ki ne omogočajo širitev dejavnosti. Poleg tega bo ob Mejačevi ulici zgrajen srednje velik nakupovalni center s spremljevalno ponudbo. Ob tem bo na lokaciji, katere privlačnost se bo povečala z ureditvijo cestne infrastrukture, ki jo bo upravljala in vzdrževala občina, ureditvijo možnosti na priključitev ustrezne vodovodne napeljave ter odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter bolj kakovostne in zanesljive oskrbe z električno energijo, dovolj prostora za še nekaj manjših industrijskih in obrtnih obratov, tudi inovativna obrtna, storitvena in visoko-tehnološka podjetja.

Energetska prenova javnih stavb: konzervatorske omejitve pri »Stari pošti« in nujnost sodelovanja z ostalimi občinami v oblikovanju »paketne ponudbe« za prenovu ostalih stavb po modelu energetskega pogodbenišтва

V primeru Stare pošte je najbolj smiselna izvedba projekta na podlagi standardnih podpor, se pravi brez javno – zasebnega partnerstva. Bo pa za celotno prenovu stavbe, ki bo potekala po smernicah ZVKDS, iz drugih virov, predvsem iz občinskega proračuna, občina morala zagotoviti okoli tri četrtnine sredstev. Za energetske prenovne šole, ki ni stavba pod režimom zaščite kulturne dediščine in bo izvedena po letu 2020, pa bo potrebno samo stavbo v sodelovanju z drugimi manjšimi občinami vključiti v »paket« stavb, ki bo po številu stavb oz. skupnem potencialu možnih energetskih prihrankov dovolj privlačen za financiranje po modelu energetskega pogodbenišтва oz. pogodbenem zagotavljanju energetskih prihrankov na osnovi javno-zasebnega partnerstva.

65

S spodbudami za gradnjo MKČN do pike na i pri zgodbi o uspehu čiščenja odpadnih voda v občini

Občina bo z nadaljevanjem politike dosedanjih finančnih podpor za gradnjo malih komunalnih čistilnih naprav (MKČN) ter ozaveščanjem o pomenu kakovosti voda za razvoj občine že do leta 2021 poskušala doseči, da v občini ne bi bilo objektov, ki ne bodo bodisi priključeni na osrednji sistem odvajanja in čiščenja odpadnih voda bodisi na MKČN. Po letu 2021 pa bodo po sedaj veljavni zakonodaji na vodovarstvenih področjih, kar praktično pomeni na vseh področjih, kjer z občinskim odlokom ni obvezna priključitev na osrednji sistem zbiranja in čiščenja odpadnih voda, vsi stanovanjski in poslovni objekti morali biti priključeni na MKČN, zato strategija ne predvideva nadaljevanja občinskih podpor po letu 2021, razen za objekte zunaj vodovarstvenih območij.

Dostop do odprtih širokopasovnih omrežij nove generacije: na osnovi izpolnjenih osnovnih pogojev za različne oblike financiranja omrežja in pokrivanje belih lis do čim hitrejši izgradnje omrežja brez finančne udeležbe občine

Na osnovi *Načrta razvoja širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij naslednje generacije v občini Borovnica* je Občina Borovnica v letu 2016 izpolnila osnovni pogoj za možnosti strateških zasebnih vlaganj v razvoj tovrstnega omrežja, kjer za to obstaja komercialni interes ter državnih podpor



za pokrivanje belih lis na tistih področjih, kjer gostota odjema ne zagotavlja komercialnega interesa za zagotovitev tehničnih možnosti za priključitev na odprta širokopasovna elektronska omrežja naslednje generacije s kapaciteto prenosa vsaj 100 Mb/s. Ker se je *Ministrstvu za infrastrukturo RS* konec leta 2016 z operaterji in komercialnimi ponudniki storitev uspelo dogovoriti glede natančne teritorialne opredelitve področij, kjer za gradnjo omenjenih omrežij obstaja dovolj velik interes, lahko že v letu 2017 pričakujemo dogovor med Občino Borovnica in nacionalnim operaterjem širokopasovnih elektronskih omrežij ali mednarodnim konzorcijem podjetij, ki na večjih sklenjenih področjih lahko financira izgradnjo ustreznega omrežja s sredstvi Evropskega sklada za strateške investicije. Za zaselke in redka območja nekaterih naselij v občini, ki niso znotraj dometa komercialnega interesa za izgradnjo, pa si bo občina prizadevala pridobiti predvidene podpore iz proračuna RS. V primeru večjih ovir ali zastojev pri možnosti dejanskega črpanja tega vira pa bo občina z lastnimi sredstvi postavila ustrezno število oddajnikov manjše moči, ki bodo s pomočjo brezžičnih povezav tudi na teh območjih zagotovili ustrezen dostop do »hitrega interneta«.



5.3. Prednostna os 3: Učeca se ter gospodarsko živahna Borovniška kotlina

Pristop

Val priseljevanja mladih družin v prvi polovici drugega desetletja ob začetku novega tisočletja v drugi polovici tega desetletja terja povečane napore za zagotovitev ustreznih prostorov ter števila kompetentnega osebja za varstvo otrok ter njihovo predšolsko in osnovnošolsko vzgojo in izobraževanje. Možnosti za kakovostno izobraževanje, širok izbor obveznih in izbirnih vsebin izobraževanja ter obšolskih dejavnosti ima več kot le vzgojno-izobraževalni pomen. Vpisovanje otrok priseljencev v vrtec in osnovno šolo v Borovnici ima izredno velik pomen za njihovo integracijo v novo okolje, s pestrimi in številnimi dejavnostmi pa šola in vrtec, bolj kot katerakoli druga institucija v občini, delujeta povezovalno in ustvarjalno ter sta, povedano s prisposodob, »duša občine«. Zato bo občina še naprej investirala v to, da bosta vzgoja in izobraževanje, ki sta v njeni pristojnosti, v celotnem obsegu in vključno s sofinanciranjem dejavnosti Glasbene šole Vrhnika na področju izobraževanja mladih v Borovnici, lahko potekala na visoki ravni glede na siceršnjo razvitost in finančno stanje občine.

Današnji čas zahteva za uspešen razvoj gospodarstva in možnosti zaposljivosti stalno učenje in fleksibilno prilagajanje oblik in vsebin izobraževanja potrebam dinamičnih trgov in družbe, ki se sooča z naraščanjem nestabilnih oblik zaposlovanja z zmanjšano socialno varnostjo mladih na eni in staranjem prebivalstva na drugi strani, ki prav tako, vsaj v zgodnejšem delu »tretjega življenjskega obdobja«, poleg nege potrebuje tudi sebi primerno izobraževanje, da gre v korak s časom hitrih tehnoloških in družbenih sprememb.

Zaradi relativno majhnega števila prebivalstva ter dobre dostopnosti Ljubljane ob delavnikih tudi z železniškim javnim prevozom v občini ni mogoče ponuditi konkurenčnih programov formalnega in neformalnega izobraževanja mladih za povečanje njihovih znanj, spretnosti in kompetenc. Lahko pa s predavanji in delavnicami mladih uspešnih podjetnikov na eni strani ter zagotavljanjem podpor v obliki prostorov za začetek različnih oblik podjetniškega in socialno-podjetniškega delovanja ter manjših finančnih podpor za začetek delovanja, zaposlovanja, izobraževanja in promocije občina prispeva svoj delež k uspešnemu razvoju podjetništva in socialnega podjetništva.

Na preseku izobraževanja, podjetništva in skrbi za starejše ter druge skupine, ki jim grozi izključenost iz družbe, se ponujajo priložnosti za socialno podjetništvo, ki jih bo izkoristila tudi občina. Ob tem bo občina z manjšimi finančnimi spodbudami ter predstavitevami dobrih praks, ki bi jih kazalo in bi jih bilo možno posnemati in inovirati tudi v občini Borovnica, predvsem v sodelovanju z *Območno obrtno-gospodarsko zbornico Vrhnika*, spodbujala tudi razvoj podjetništva in obrti ne glede na obliko in vsebino dejavnosti ter starost ali spol podjetnika oz. tistega, ki to želi postati.

Pomembno spodbudo za razvoj podjetništva bo prispevalo - stečajne agonije rešeno in komunalno obnovljeno ter oživljeno - območje LIKO. Prav tako bodo boljša prometna in ostala infrastruktura, urejenost krajev, možnost lokalno (samooskrbe), zdravo pridelane in predelane hrane ter možnosti za rekreacijo v atraktivnem naravnem okolju in v oz. na izboljšanih športnih objektih ob varnem okolju ter kakovostnem predšolskem varstvu in osnovnošolskem obveznem, izbirnem in dopolnilnem izobraževanju, naredile občino Borovnica za privlačen kraj za vse tiste inovativne podjetnike, ki za uresničitev svojih podjetniških idej ne potrebujejo velikih infrastruktur in veliko prostora, temveč predvsem iščejo kraj, ki bi jim ob dobri osnovni infrastrukturi nudil varno in kakovostno družinsko življenje v kakovostnem in pestrem naravnem okolju. Seveda pa morajo tudi vedeti, da so dobrodošli in zaželeni. In vse to jim bo občina poskušala zagotoviti in to tudi promovirati.

Prostorska širitev šole in vrtca

Odgovorna oseba za pripravo osnutka strategije: Andrej Klemenc, višji svetovalec za razvoj in razvojne projekte,
tel.: 01 750 74 68, e-pošta: andrej.klemenc@borovnica.si



Že v letu 2017 bo Občina Borovnica pripravila vse potrebno za prostorsko širitev osnovne šole, ob tem pa bo OŠ dr. Ivana Korošca Borovnica v letu 2018 zaradi predvidene nove dovozne ceste, ki bo razbremenila promet v starem vaškem jedru in omogočila bolj varen dostop do šole, na vhodnem delu dobila tudi nov vhod in kolesarnico. Ocena stroškov investicije za prizidek šole znaša med 320.000 in 400.000 €, pri čemer kljub prizadevanjem občine ne bo mogoče pridobiti sredstev za sofinanciranje gradnje iz proračuna Ministrstva za šolstvo, ker potrebe po povečanju niso bile podane pred letom 2014, ministrstvo pa trenutno rešuje zahteve iz leta 2011. S povečanjem prostorov v OŠ je mogoče rešiti tudi začasno prostorsko stisko v vrtcu, ki je nastala zaradi pospešenega priseljevanja družin z majhnimi otroci med leti 2012 in 2015.

Povečanje prostorskih zmogljivosti oz. poslopja vrtca na Paplerjevi ulici je povezano s tem, da zakonodaja ne omogoča, da bi se povečane potrebe po varstvu predšolskih otrok v novem stanovanjskem naselju zagotovile z nakupom ali najemom še enega stanovanja, v katerem bi bila nova ločene enota. Prav tako je investicija potrebna zaradi boljše logistike, lažje organizacije podaljšanega bivanja in zmanjšanja stroškov distribucije obrokov hrane. Začetek investicije je predviden po letu 2018, ocena potrebnih sredstev pa znaša med 400.000 in 600.000 €.

Večnamenski prostori v prenovljenem poslopiju Stare pošte: dnevni center varstva starejših, medgeneracijski center ter prostor za sodelovanje, so-delo in podjetniško izobraževanje

Občina bo s prenovo stavbe »Stara pošta« zagotovilo tudi možnost, da se v prenovljeni stavbi vzpostavi prostor, ki bo v dopoldanskem času služil kot dnevni center varstva starejših ter medgeneracijski center, v popoldanskem času pa poleg dejavnosti medgeneracijskega centra omogočal tudi prostor za razvoj podjetniških idej in so-delo (co-working) in sodelovanje mladih pri razvoju le teh.

Ta rešitev pa je začasna in najkasneje do leta 2026 bo potrebno zagotoviti ustrezne in ustrezno opremljene prostore, ki bodo za te namene na voljo večino časa. V sklopu akcijskega načrta za razvoj socialnega podjetništva in družbenih dejavnosti za obdobje 2018 – 2023 se bo bolj podrobno opredelil tudi ta projekt.

Program finančnih podpor ter promocije obrti in podjetništva v občini Borovnica

V letu 2017 Občina Borovnica v sodelovanju z *Območno obrtno-podjetniško zbornico Vrhnika* začne s programom promocije podjetništva v obliki predstavitev in predavanj uspešnih podjetnikov ter zagotavljanja manjših finančnih podpor v višini 20.000 € preko razpisa za sofinanciranje obrestnih mer, izobraževanja podjetnikov in zaposlenih, zaposlovanja in promocije na sejmih.

Program se bo skladno z odzivi in pobudami zainteresiranih na eni ter spremembami v zunanjem okolju sproti preoblikoval in prilagajal novim okoliščinam in izzivom ter pridobljenim izkušnjam.



5.4. Prednostna os 4: Kulturno pestra, športno aktivna in medsebojno povezana in solidarna Borovniška kotlina

Pristop

Občina Borovnica je v obdobju do leta 2026 pred velikimi izzivi, povezanimi z integracijo večjega števila priseljencev, ki so se v občini naselili v prvi polovici tega desetletja in med katerimi je veliko število enostarševskih družin in družin pod pragom ali tik nad pragom revščine. Vse večjim tveganjem revščine pa so izpostavljeni tudi starejši dolgotrajno brezposelni ter upokojenci z nizkimi pokojninami. Prednost tistih, ki od rojstva ali vsaj več kot desetletje živijo v občini, je, da je večina vključena oziroma si je izoblikovala mreže solidarnostne pomoči v bližini živčih sorodnikov, prijateljev in sosedov ter da je tako ali drugače vključena v neformalno tradicionalno delitveno ekonomijo. Priseljenci pa se v te mreže neformalnih izmenjav uslug, storitev in dobrin zelo težko vklopijo tudi v primeru, da ni večjih jezikovnih in kulturnih ovir. Ker je v kraju poleg samozaposlitve v okolju doma in dela na daljavo preko sodobnih spletnih povezav le malo priložnosti za zaposlitev, malo prostorov za spontano druženje in z izjemo dogodkov, ki jih organizira osnovna šola tudi malo dogodkov, ki bi pritegnili tiste, ki niso vključeni v dejavnosti društev, ki gojijo oblike in vsebine tradicionalne podeželske ljubiteljske kulture, je izziv integracije še toliko večji in lahko postane še večji, če se v času do konca šolanja njihovih otrok med priseljenci in domačini ne bodo spletle vezi zaupanja in sodelovanja. Tako se med različnimi generacijami različnih oblik vzpodbud in podpor potrebnih marginaliziranih oz. potencialno marginaliziranih skupin ne bodo spletle tiste vezi, ki jim omogočajo, da si medsebojno pomagajo in da preprečijo tveganja, povezana s temi, da bi razlike v kraju rojstva, starosti, izobrazbi, življenjskih stilih in vrednotah postale izvor in razlog za spopad za vse bolj težko dostopne in skromne oblike in sredstva institucionalizirane skrbi.

Prav ustvarjanje in poustvarjanje na področju kulture in umetnosti ima skupaj s športnim udejstvovanjem in tekmovanji potencial, da ustvari občutek povezanosti in pripadnosti onkraj vsakokratnih razlik v osebnih identitetah in interesih. Obenem skupaj z dogodki, ki privlačijo ljudi različnih kulturnih okusov in praks, ustvarja prostor spontanega vzpostavljanja vezi, ki omogočajo tudi vključevanje v obstoječo tradicionalno delitveno ekonomijo ali še bolje, njeno nadgradnjo s sodobnimi koncepti, orodji in tehnologijami, ki omogočijo spoj tradicionalne in nove neformalne delitvene ekonomije. Pri tem pa je potrebno postaviti jasne omejitve in nadzor nad tem, da se neformalne oblike delitvene ekonomije ne razrastejo v sivo ekonomijo oz. nelojalno konkurenco tistim, ki svoje storitve ponujajo na trgu.

Občina Borovnica bo tako s spremembami pravilnika o sofinanciranju društev bolj spodbudila tiste oblike in pristope ljubiteljske kulture, ki bodo inovativni in privlačni tudi za občinstvo zunaj ožjega kroga ljubiteljev določene vrste in oblike kulturnega ustvarjanja. Prav tako tudi tiste, ki se bodo sofinancirali na osnovi razpisov za programska in projektna sredstva ter tiste, ki bodo naslavljali ohranjanje snovne in nesnovne kulturne dediščine.

Prostovoljstvo in sodelovanje na osnovi pripadnosti in solidarnosti so osnove karitativnih dejavnosti in ljubiteljske kulture, vključno z mladinsko kulturo, prav tako pa tudi socialnega podjetništva ter amaterskega športa. Za vse vrste te dejavnosti v občini zelo primanjkuje primernih in primerno opremljenih prostorov. Zgolj s prenovo ene stavbe ter z ljubiteljsko kulturo brez programskega financiranja vsebin in institucionalnega oblikovanja vsebin, programov ter upravljanja dejavnosti in prostorov ne bo mogoče zagotoviti ustrezne palete oblik in vsebin kulturnega ustvarjanja. Prav tako



tudi ne programov medgeneracijskega sodelovanja ter dopolnjevanja in koordinacije enih in drugih. Razvojna strategija tako predvideva ustanovitev javnega zavoda na področju t. i. družbenih dejavnosti, ki bo nastal po sprejetju novega zakona o javnih zavodih, katerega sprejetje je predvideno v letošnjem letu ter po oblikovanju akcijskih načrtov na področjih kulture, športa ter socialnih dejavnosti, ki bodo oblikovani v letu 2018.

Prenova in razvoj kulturne dediščine: prispevek k obnovi stavbne in tehniške dediščine, lepšemu izgledu kraja ter zagotovitvi primernih prostorov za družbene dejavnosti

Kot vzorčni primer prenove na osnovi Konzervatorskega načrta prenove bo prenova stavbe Stare pošta okrepila identiteto in oplešala podobo starega vaškega jedra ter izboljšala pogoje za kulturne in socialne programe in dejavnosti v občini in njihovo medsebojno sodelovanje. V primeru, da bodo pogoji prenove s stališča varstva kulturne dediščine to omogočali, se bo s prenovo stavbe in prizidkom zagotovile tudi prostorske možnosti za ustrezne opravljanje dejavnosti sodobne knjižnice ter dopolnilnih in spremljevalnih dejavnosti. V kolikor pa se bo izkazalo, da to ni mogoče se bo prostorska problematika knjižnice reševala bodisi v sklopu novogradnje v primeru gradnje novega trgovskega centra bodisi kot samostojna novogradnja.

Za možnost prenove stavbe je potrebno predhodno izdelati Konzervatorski načrt prenove (KNP) za staro vaško jedro Borovnice in na njegovi osnovi sprejeti nov občinski podrobni prostorski načrt (OPPN) za ta del občinskega središča. V kolikor bodo vsi postopki potekali tako, da bo odlok o OPPN Staro vaško jedro Borovnice mogoče sprejeti do konca meseca maja v letu 2017, kar pa je v veliki meri odvisno od glavnega soglasodajavca – ZVKDS OE Ljubljana – bo občina v juniju oddala projektno vlogo na razpis za sofinanciranje energetske prenove objekta. V najbolj optimističnem scenariju bo mogoče z gradbenimi deli začeti v začetku leta 2018 in jih v letu 2019 tudi zaključiti ter stavbo primerno opremiti, tako da bi bilo mogoče v njen z začetkom leta 2020 začeti izvajati dejavnosti.

Prenova stavbe bo po grobih ocenah stala okoli 500.000 €, od tega bo mogoče okoli 100.000 € zagotoviti s strani Ekološkega sklada RS v obliki nepovratnih spodbud za energetske sanacije stavb. Po pridobitvi gradbenega dovoljenja bo občina izdelala tudi projekt za prijavo opreme prostorov iz sredstev *Ministrstva za kulturo RS oz. Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti*, kjer prav tako računamo na okoli 100.000 € nepovratnih sredstev. Poleg financiranja iz občinskega proračuna ostane še možnost financiranja preko *Norveškega finančnega mehanizma*, vendar bo to znano šele jeseni 2017, ko bo predvidoma objavljen razpis omenjenega sklada.

Poleg prenove spomeniško zaščitnih stavb ima velik razvojni potencial tudi prenova in razvoj železniške tehniške dediščine: ureditev in revitalizacija opuščene trase železniške proge s sanacijo in obnovo stebra Borovniškega viadukta, ureditvijo razglednih točk na petah viadukta, sanacijo in obnovo Paškega viadukta, ureditvijo okolice in dokončanjem obnove čuvajnice 666, prav tako pa tudi z ureditvijo dostopne poti s stare postaje do ostankov nekdanje pomožne železniške infrastrukture na drugi strani proge, ki se lahko nadaljuje v poti proti »Tržnici« na Lazah ter pod Jelenov viadukt. Vse to pa zahteva precejšnja sredstva v samo, z načeli dobrih praks ohranjanja in razvoja skladno, fizično obnovo in rekonstrukcijo dediščine. Izziv, ki se pri tem postavlja je, da v sedanji finančni perspektivi EU projekti razvoja naravne in kulturne dediščine le v manjšem delu, ki praktično ne more presegati več kot ¼ celotne vrednosti projekta, omogočajo tudi financiranje same fizične obnove oziroma celotne infrastrukture. Ker so nacionalni viri za obnovo pičili tudi tu lahko računamo le na morebitne možnosti financiranja preko norveškega in sorodnih finančnih mehanizmov. Strateška usmeritev pri obnovi in



razvoju železniške dediščine je v vzporedni obnovi fizičnih artefaktov in njihovi tematizaciji skozi veliko zgodbo o gradnji Južne železnice na območju občine, ki je podana s pomočjo sodobnih IKT oz.. virtualne resničnosti. Tako bo vzpostavitev »virtualnega muzeja Borovniškega viadukta in slovenskega Semmeringa« sestavni del sestavljenke, s katero bomo s pomočjo delne fizične obnove dediščine, razvoja rekreacijsko-turističnih poti na njej ter obogatitve gostinsko-turistične ponudbe postopoma oblikovali atraktiven turistični produkt.

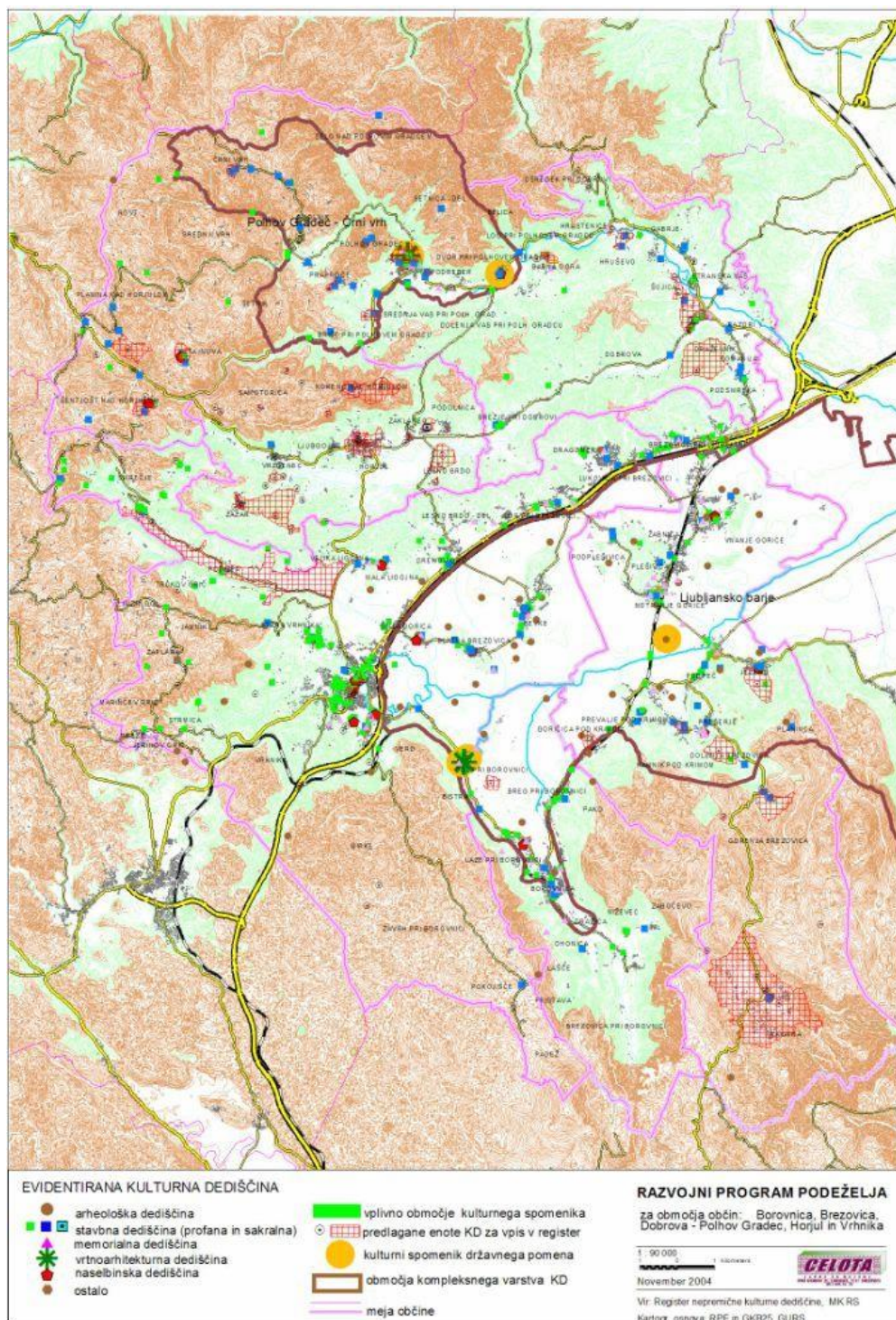
Kultura, športa in socialnih dejavnosti: Oblikovanje akcijskih programov ter ustanovitev javnega zavoda za družbene dejavnosti

S spremembami načina življenja ter pritokom večjega števila priseljencev so se v zadnjem času v občini močno povečale potrebne po športu in rekreaciji, ustreznih otroških igriščih ter po kulturnem udejstvovanju in dogodkih. Že čez nekaj let se bo predvidoma še bolj zaostрила problematika pomanjkanja prostorov in neustrezne lokacije sedanjih prostorov za mladinsko kulturo. Pojavlja se veliko predlogov o prenovi in gradnji tega in onega tako na področju športa kot kulture. Na področju kulture bo začasno problem v večji meri rešen s prenovo poslopja »Stare pošta«, ki bo zagotovila tudi srednje veliko večnamensko dvorano. Vendar to že srednjeročno ne bo več zadoščalo.

Tako bo v akcijskem načrtu za področje kulture poleg zvrsti, oblik načinov in konkretnih projektov in dejavnosti s področja kulturnega in umetniškega ustvarjanja in poustvarjanja ter ohranjanja snovne in nesnovne kulturne dediščine na ravni ljubiteljske kulture potrebno opredeliti tudi nujne investicije v zagotavljanje dodatnih prostorov, skupaj z ocenami stroškov, identifikacijami virov, prioritetami in časovnico. Enako velja tudi za področji športa ter karitativnih dejavnosti, pri čemer bodo zlasti slednji morali biti usklajeni tudi z akcijskim načrtom za razvoj podjetništva in socialnega podjetništva. Tudi na podeželju oz. za kmečka gospodinjstva se ponujajo nove priložnosti za dopolnilne dejavnosti skrbi za starejše in osebe z različnimi motnjami, pa tudi za delno tržne ali povsem komercialne dejavnosti različnih zdravstvenih terapij (npr. terapija s konji) in programov krepitve zdravja.

Na podlagi teh treh akcijskih načrtov, ki bodo narejeni v letu 2018, ter na podlagi novega zakona s področja ustanovitve in delovanja javnih zavodov, ki bo predvidoma omogočal večjo fleksibilnost kot dosedanja, bo v letu 2019 izdelana projektna naloga za ustanovitev krovnega zavoda, ki bo upravljal infrastrukturo, programe in dejavnosti ter skrbel za različne vrste dodatnih, tudi in predvsem finančnih virov. Zavod bo bolj kot tradicionalna organizacija, ki temelji na logiki poslovanja javne uprave in proračunskih sredstvih, s strani občine ustanovljena nevladna organizacija, ki bo večino virov in sredstev morala zagotoviti s prostovoljnim delom in sredstvi, ki si jih bo pridobila na trgu projektov ter s trženjem svojih storitev.

Slika 4: Pregled kulture dediščine na zahodnem delu Ljubljanskega barja in njegovega zaledja





5.5. Prednost na os 5: Ohranjen pester in zelen svet pridelave zdrave hrane in avtentičnih doživetij na stičišču Ljubljanskega barja in kraških planot Notranjske

Pristop

Glede na svojo velikost ima občina Borovnica veliko krajinsko pestrost, bogato raznovrstnost živalskega in rastlinskega sveta ter ohranjeno in malo onesnaženo okolje. Ima živo tradicijo tradicionalnega kmetovanja, nadgrajenega s sodobnimi spoznanji in znanji ekološkega kmetovanja, največji delež ekoloških kmetij med vsemi kmečkimi gospodarstvi v Sloveniji ter največje nasade gojenih borovnic v državi, ob tem pa tudi najdaljšo tradicijo gojenja tega zelo zdravega sadeža, po katerem je vse večje povpraševanje in je tudi sinonim za ime občine in občinskega središča. Ob tem je ozemlje občine že zdaj prepleteno z mrežo manj prometnih cest, poljskih poti in kolovozov, ki omogočajo pohodništvo in kolesarjenje tako za zahtevnejše rekreativce in športnike kot tudi za izletnike in kolesarje z zgolj osnovno kondicijo.

Ob upoštevanju povečanja verjetnosti daljših in bolj intenzivnih obdobij tako suš kot intenzivnih padavin, ki ga strokovnjaki predvidevajo kot posledico globalnega segrevanja ozračja, predstavlja poleg ohranjanja biotske pestrosti, zmanjšanje posledic tovrstnih dogodkov in prilagajanje nanje v občini glavni strateški izziv na področju varovanja okolja in narave. Sanacija erozijskih območij, vključno s sanacijo erozijskih posledic žledoloma in erozijskih posledic gozdarskih intervencij sanacije žledoloma, čiščenje strug vodotokov, ozelenitev brežin Prušnice, Ohonice in Borovnišče z vegetacijo, ki zadržuje vodo in rast podrasti, obnova in novogradnja suhih zadrževalnikov ter drugi ukrepi zadrževanja vode Borovniški kotlini so, ob ukrepih za nadzorovano razlivanje in zadrževanje površinskih voda na območju Ljubljanskega barja, strateškega pomena, tako z vidika zmanjšanja poplavne ogroženosti kot tudi z vidika razvoja kmetijstva v stoletju, ki ga vse bolj zaznamujejo z ravnani ljudi pospešene sprememba podnebja. Za investicijske in n-investicijske ukrepe na tem področju so na ravni EU in Slovenije (Sklad za podnebne spremembe RS) na voljo znatna sredstva. Vendar je dostop do njih zelo težaven, saj je potrebno najprej izdelati drage celovite študije poplavne ogroženosti na ravni regije ter kasneje tudi na ravni občine. Programi financiranja tudi ne omogočajo projektov z velikim številom posameznih ukrepov na posameznem območju, tudi če so ti povezani v smiselni celovit sklop. Zahtevani so veliki projekti na ravni regij in čezmejnega evropskega sodelovanja, ki daleč presegajo upravljavske zmožnosti in zmožnosti sofinanciranja lastnega deleža izključno iz občinskega proračuna. Strategija občine gre v okviru sedanje finančne perspektive v smeri vključitve v enega od projektov, ki se pripravljajo na razpise programa LIFE +. Na ta način bi se občina lahko vključila v ustrezno mrežo znanstvenih, planerskih, upravljavskih in ostalih institucij, ki bi bila sposobna oblikovati razvojno koalicijo na področjih zmanjšanja poplavne ogroženosti, prilagajanja na podnebne spremembe in razvoja zelenih infrastruktur, ki bi vključila dejavnosti in ukrepe na teh področjih tudi na območju občine Borovnica.

Lega v bližini glavnega slovenskega mesta, v katerem je kolesarjenje vse bolj popularno in se je leta 2015 umestilo na 13. mesto med najbolj kolesarskimi mesti na svetu, daje borovniškemu delu Ljubljanskega barja, ki spada med najbolj privlačne dele tega največjega in večinoma z režimom krajinskega parka zaščitenega mokrišča v državi, zelo velik potencial za razvoj kolesarskega izletništva in turizma. Tudi hribovito zaledje poleg širše znane soteske Pekel lahko ponudi še veliko zanimivih doživetij tako pohodnikom kot planincem. Poleg lokalnih urbanih prebivalcev, ki nimajo možnosti, znanj in/ali želja po (delni) samooskrbi s hrano, predstavljajo prav pohodniški in kolesarski obiskovalci



občine največji potencial za direktno trženje kakovostno pridelane in predelane hrane ter gostinskih in turističnih storitev.

Strateški cilj na ravni slovenske prestolnice in njene okolice je podaljšati bivanje vse bolj številčnih množic turistov, ki obišejo Ljubljano, s ponudbo avtentičnih doživetij v njeni okolici. Pri tem je ena glavnih destinacij Ljubljansko barje s svojim hribovitim zaledjem, glavno sredstvo pri tem pa razvoj mreže pohodniško-kolesarskih povezav ter turistične ponudbe za te ciljne skupine turistov. Glavne težave razvoja predvsem pri razvoju kolesarskega turizma je pomanjkanje sklenjene mreže varnih poti od Ljubljane do Borovnice in od Vrhnike do Borovnice ter na lokalni ravni, vključno s prečeenji Ljubljanice ter vsaj enim prečeenjem Borovnišnice in Bistre na borovniškem delu Ljubljanskega barja.

Poleg gradnje lokalnih kolesarsko-pohodniških povezav ter spremljajoče interpretacijske infrastrukture in turistične ponudbe, ki bo sestavni del širše ponudbe avtentičnih doživetij, je strateški pristop občine tudi sodelovanje pri večjih projektih tovrstne infrastrukture in ponudbe na ravni Ljubljane z okolico ter razvoj specifičnih turističnih produktov na osnovi razvojnih prednosti in posebnosti občine. Ob oz. po vzpostavitvi rednih bolj množičnih turističnih tokov pa razvoj organizirane ponudbe lokalno pridelane in predelane hrane, kulinarike in prenočitvenih zmogljivosti.

Pri srečevanju lokalne ponudbe in povpraševanja so bili prvi koraki storjeni z vzpostavitvijo sobotne tržnice v Borovnici ter delno oskrbo osnovne šole z lokalno pridelano zelenjavo. Z boljšo organizacijo usklajevanja ponudbe in povpraševanja v obliki sodelovanja med kmeti in potrošniki preko skupnih kooperativ. Občina bo spodbujala sodelovanje med kmeti in potrošniki v okviru organizirane samooskrbe s hrano, s katero se krepí ne le ekološka samooskrbna podoba občine ter se ustvarjajo vezi med prebivalci, med katerimi je sicer malo stika, temveč imajo od tega lahko neposredne koristi tudi kmetje. Le redki urbani samopridelovalci hrane namreč večino hrane proizvedejo sami, a ko enkrat okusijo razliko med (samo)pridelano zelenjavo iz ekološke pridelave, je veliko bolj verjetno, da bodo tisto, česar ne morejo pridelati sami, raje kupili od lokalnih kmetov, ki jih poznajo, kot pa od anonimnih dobaviteljev industrijsko pridelane manj kakovostne hrane (če seveda okoliške ekološke trgovine ne ponujajo podobnih produktov po primerljivih cenah).

Posebno področje je razvoj turizma in kulinarične ponudbe, vezane na pridelavo in predelavo borovnic kot nutricionističnega in kulinaričnega proizvoda, kar ima izreden pomen za razvoj siceršnje turistične prepoznavnosti občine v širšem okolju. Strateški pristop na tem področju je predvsem v ustreznem profiliranju programa in širši promociji Praznika borovnic kot osrednje občinske turistične prireditve ter spodbudah pridelovalcem po oblikovanju skupnega nastopa in skupne blagovne znamke. V okviru svojih pristojnosti in zmožnosti si bo Občina Borovnica prizadevala za obogatitev gostinsko-kulinarične ponudbe z lokali, ki bodo prepoznavni po na prostor in tradicijo vezani ponudbi ter usmerjeni k tistim skupinam gostov, ki danes v občini zamašijo ustrezen prostor oz. ponudbo.

Poseben pristop si zasluži soteska Pekel kot najbolj znana in obiskana izletniška destinacija v občini ter opuščena trasa železniške proge kot potencialno največji magnet na področju množičnega kolesarskega izletništva in turizma. Bolj množičen obisk soteske Pekel sam po sebi občini neposredno ne prinese veliko, posredno pa predvsem enemu ponudniku gostinskih storitev. Ob preveliki množičnosti lahko povzroči prometne zamaše in težave s parkiranjem, kot jih v poletnem času poznata Podpeško jezero in Iški Vintgar. Razvoj kolesarskega produkta »ob in po Južni železnici« potencialno prinese veliko večje neposredne in posredne učinke, a zahteva tudi neprimerno več vlaganj in predvsem več sodelovanja z različnimi deležniki in akterji na različnih ravneh (sosednje občine, MOL, SŽ, Turizem Ljubljana, KP Ljubljansko barje).



Podrobneje bosta vse te izzive in pristop njihovega naslavljanja z različnimi programi, projekti in ukrepi naslovlila akcijska načrta razvoja turizma in kmetijstva v občini, ki bosta oblikovana do konca leta 2017.

Kolesarski in pohodniški turizem: razvoj mreže sodelovanja za razvoj mreže obiskovalske in interpretacijske infrastrukture ter spremljajoče turistične ponudbe kot osnove razvoja podjetniško usmerjenega turizma v občini

H glavnim izzivom pri razvoju potenciala pohodniškega in kolesarskega turizma bo občina pristopila:

- s partnerskim sodelovanjem s sosednjimi občinami, Mestno občino Ljubljana oz. Turizmom Ljubljana ter KP Ljubljansko barje pri razvoju celovite mreže obiskovalske in interpretacijske infrastrukture ter turističnih produktov na Ljubljanskem barju z zaledjem ter sodelovanjem z RRA LUR, Univerzo v Ljubljani, podjetji za razvoj turističnih produktov ter podjetji, usmerjenimi v razvoj in trženje potenciala naravne in kulturne dediščine;
- z razvojem posameznih manjših delov zgoraj omenjene infrastrukture na osnovi lastnih sredstev ter razpisov sredstev ESRS preko LAS Ljubljansko barje z zaledjem, v prvi vrsti s krožno občinsko pohodniško-kolesarsko potjo po trasi opuščene železniške proge in delu borovniškega dela Ljubljanskega barja ter z razvojem tematske obiskovalske poti v soteski Pekel in tematskih pohodniških poti na Planino nad Borovnico;
- z odkupom oz. zagotovitvijo služnosti zemljišč za vzpostavitev povezav oz. obiskovalske infrastrukture;
- s sodelovanjem s Slovenskimi železnicami, Turizmom Ljubljana in Tehniškim muzejem Slovenije pri razvoju novih turističnih produktov, ki temeljijo na avtentičnem doživljanju kulturne in naravne dediščine na osnovi kombiniranja prevoza z vlakom in kolesom;
- s pripravo projektnih predlogov in oblikovanjem projektnih konzorcijev oz. vključevanjem v primerne projektne konzorcije za črpanje sredstev iz regionalnih in čezmejnih programov evropskega teritorialnega sodelovanja, sredstev Podnebnega sklada RS, sredstev Norveškega finančnega mehanizma ipd.;
- z oblikovanjem, poimenovanjem, označenjem, kartiranjem in e-kartiranjem gozdnih cest in poti v občini za gorske kolesarje v navezavi na že obstoječe poti na Menišiji ter s promocijskimi dogodki gorsko-kolesarskih doživetij v občini ter občine kot odličnega izhodišča za najkrajšo in prometno najmanj stresno kolesarsko povezavo med Ljubljanskim barjem in Cerknjskim jezerom.

Praznik borovnic: priložnost za trženje borovnic in Borovnice kot destinacije, ki lahko ponudi več kot samo borovnice

Borovnica bi bila lahko v Sloveniji in širše veliko bolj prepoznavna po borovnicah in poznana kot kraj, ki lahko poleg okusnega in zdravega sadeža ter nutricionističnih in kulinaričnih proizvodov na njegovi osnovi ponudi še veliko zanimivega in privlačnega. Tudi več kot kraj zgolj fizičnih ostankov in turistične table z nekaj fotografijami nekdanjega Borovniškega viadukta. Toda v osnovi je potrebno najprej na inovativen način izrabiti prav to in Praznik borovnic je namenjen prav pridobivanju znanj in izkušenj ter partnerjev pri tem, kako že obstoječo ponudbo čim bolje predstaviti in tržiti ter s tem ponudnike stimulirati k širitvi svoje palete, prav tako pa pridobiti tudi novo. Občina bo v sodelovanju z društvi, pridelovalci borovnic in drugimi partnerji (Turizem Ljubljana, KP Ljubljansko barje, SŽ Potniški promet d. o. o., TMS itd.) v tem smislu razvila in implementirala Praznik borovnic in vsako leto evalvirala dosežene rezultate in rezimirala pridobljene izkušnje.



Samooskrba z zdravo hrano ter pridelava in trženje lokalno pridelane in predelane hrane: več kot zgolj zdravo siti želodci

Na strateške izzive omejenih možnosti pridelave hrane, razpršenosti in visokih stroškov proizvodnje, šibke kupne moči potrošnikov in pomanjkanja stikov med urbani in podeželskimi prebivalci se bo občina Borovnica odzvala:

- s podporami za obogatitev ponudbe na lokalni sobotni tržnici v obliki sofinanciranja promocijskih dogodkov ter promocijske ponudbe, tudi izven same občine in za ponudnike s sedežem dejavnosti zunaj občine;
- s pripravljenostjo na odkup čim večjih količin kakovostno lokalno pridelane hrane preko javnega zavoda Osnovna šola dr. Ivana Korošca Borovnica v okviru zakonskih možnosti ter promocijo lokalno in ekološko pridelane hrane v sami šoli in vrtcu;
- s pripravo in prijavo projektov novih oblik in načinov sodelovanja med kmeti in potrošniki na različne razpise (LAS Barje z zaledjem, razpisi Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, različni razpisi za nevladne organizacije) oziroma svetovanjem in tehnično pomočjo društvom pri prijavi tovrstnih projektov;
- z odkupom in pripravo zemljišč za nekaj vrtov, ki bi jih v najem ponudili najemnikom skupaj s strokovno pomočjo sadjarskega društva;
- z razpisi sredstev za nove oblike sodelovanja med kmeti, društvi in potrošniki iz občinskega proračuna.



6. Načrt izvajanja in spremljanja

6.1 Finančni okvir

Indikativno so ocenjene vrednosti strateških projektov, programskih ukrepov in podpornih projektov, ki se bodo izvajali skladno s Strategijo in izvajali preko proračuna Občine Borovnica. Pri oceni niso upoštevani projekti, katerih nosilec je država (nova energetska napajalna postaja, posodobitev železniške postaje, obnova regionalne ceste in/ali zasebni in drugi partnerji (energetska prenova šole na osnovi energetskega pogodbenišтва). V takšnih primerih so ocenjeni le deleži, ki jih mora za naložbo zagotoviti občina. Pri večini projektov projektna izvedbena dokumentacija še ni izdelana, tako da so njihove vrednosti ocenjene na podlagi idejnih zasnova ali primerljivih naložb. Upoštevane so današnje (stalne) cene.

Seštevek indikativnih ocen stroškov za razvoj ključnih predvidenih projektov v vseh razvojnih oseh skupaj zneso slabih 13 milijonov €, pri čemer bi morali iz občinskega proračuna v prihodnjih 10 letih zagotoviti slabih 8 mio €. Ker so maksimalne sposobnosti investiranja občinskih sredstev ocenjene na 0,5 milijona € na leto, je seveda očiten razkorak med potrebami in možnostmi. Pri tem pa se je potrebno zavedati, da gre za indikativno strateško planiranje, ne pa za akcijski načrt, pri katerem je potrebnost natančno določiti zneske, virov, nosilce in roke financiranja. Razkoraka v faktorskem razmerju 1,5 – 2 glede na ocenjena lastna sredstva se na ravni strategije ne da enostavno tehnično odpraviti s tem, da se natančno določi projekte po prioritetah ter tako izloči tiste, ki so na dnu prioritetenih lestvic. Pri indikativnem planiranju gre dejansko za načrtovanje prioritet na bolj splošni ravni, saj gre dejansko za pripravo projektov, ki so ocenjeni kot potrebni in imajo različne možnosti sofinanciranja iz zunanjih virov. Šele umestitev v strateški nabor daje podlago, da je zagotovljena legitimnost za pripravo akcijskih načrtov na vsakem posameznem področju ter za razvoj projektnih idej v dobro pripravljene projektne predloge. Končne odločitve o dejanski izvedbi projektov pa so vselej kontekstualno pogojene z v danem trenutku izvedeno konkretizacijo splošnih potreb ter možnimi viri in konkretnimi pogoji za dostop do njih.

Sedanja finančna perspektiva ni naklonjena investicijam v komunalno infrastrukturo, in ker spada Borovnica v zahodno slovensko kohezijsko regijo, tudi ne gradnji šol, vrtce ipd. Po drugi strani tudi po najbolj optimističnem scenariju ne moremo računati na to, da bi v prihodnjih 10 letih lahko v povprečju vsako leto iz občinskega proračuna za razvojne projekte namenili 0,8 mio €. V finančnem smislu bo zato potrebno skozi akcijske načrte razvojno strategijo občine uokviriti na 8 do 9 milijoni €, pri čemer bodo lastni razvojni viri iz občinskega proračuna med 4 in 5 milijonov €, ostalo pa bo potrebno zagotoviti iz drugih virov (sredstva iz proračunov RS in EU, okoljske takse, zasebni viri.)

Potenciali EU naložb so ocenjeni glede na obstoječi Operativni program razvoja regij ter programskih dokumentov EU na področjih varstva okolja, raziskav in razvoja ter teritorialnega sodelovanja in sredstev ESSR in ESRP, s katerimi upravlja LAS Barje z zaledjem. ***Ker je bila prav pred objavo tega dokumenta dana pobuda za spremembo temeljnega nacionalnega dokumenta za črpanje evropskih sredstev za regionalni razvoj, je predvidena možnost, da tokom javne obravnave do končnega sprejema tega dokumenta pride do nekaterih pomembnih sprememb pri EU virih.***

Finančni okvir temelji na naslednjih predpostavkah:

- Tekoča poraba občine ostaja v obdobju do leta 2027 v okvirih iz leta 2016
- Prihodkih oz. finančnih izravnave s strani proračuna RS ostajajo do leta 2027 na približno enaki ravni kot v letu 2016



- Finančni prilivi v občinski proračun med leti 2018 in 2027 so načrtovani na osnovah novega odloka o NUSZ in ostanejo v teh okvirih tudi po predvideni uvedbi Davka na nepremičnine
- V obdobju med letom 2017 in 2027 bo občina iz svojega proračuna za razvojne projekte v povprečju vsako leto zagotovila do 0,5 mio € sredstev
- Ocenjene vrednosti projektov se bistveno ne povečajo (na ravni stalnih cen)
- Prednost bodo imeli projekti, ki zagotavljajo nemoteno opravljanje obveznih javnih gospodarskih služb v občini in/ali projekti, pri katerih bo mogoče dobiti čim več zunanjega sofinanciranja.

V primeru bistvenih sprememb pri eni ali več predpostavkah bo potrebno:

- Prilagoditi projektno dinamiko (podaljšanje)
- Poiskati druge vire in/ali modele projektnega financiranja
- Zmanjšati obsega nekaterih projektov ali nekatere opustiti
- Zmanjšati tekočo porabo proračuna.



6.2 Časovni okvir

Razvojna strategija občine Borovnica obsega obdobje do leta 2026 ter dodatni dve leti za dokončanje projektov in naložb, začeti v letu 2026. Mejniki predstavljajo leto 2022, ko naj bi bila končana večina naložb iz sedanje finančne perspektive EU, ostali projekti in naložbe pa po tem letu.

Preglednica 25: Ključni investicijski projekti do leta 2022 ter med 2022 in 2027 z grobimi ocenami vseh potrebnih sredstev in sredstev iz občinskega proračuna

Obdobje	Strateški projekti in naložbe	Groba ocena vseh stroškov v 1000 €	Sredstva iz proračuna občine v 1000 €
Do 2022			
1	Sanacija vodovodnega omrežja	800	800
2	Pločnika Borovnica – Breg in Borovnica - Dol	900	900
3	Dovozna pot do OŠ skozi območje Liko	100	100
4	Obnova občinskih cest	900	900
5	Povečanje OŠ (prizidek)	400	300
6	Povečanje vrtca (prizidek)	600	600
7	Prizidek k stavbi Zdravstvenega doma	50	50
8	Prenova Stare pošte	400	300
9	Center za ravnanje z odpadki	600	400
10	Oprema prostorov za družbene dejavnosti (knjižnica, dvorana, medgeneracijski prostor)	200	50
11	Odvajanje in čiščenje odpadne vode z MKČN	250	50
12	95 % pokritost s hitrim internetnim omrežjem	800	10
13	P+R in B+R pri železniški postaji	250	50
14	Podpore lokalnemu podjetništvu in obrti ter razvoju socialnega podjetništva	200	150
15	Regijski gasilski poligon	300	30
16	Pohodniško – kolesarska pot Mali borovniški krog	200	50
17	Ureditev tematskih pohodniških poti (Planina, Pekel)	120	30
18	Odkup zemljišč in priprava dokumentacije za mrežo pohodniško-kolesarskih poti v občini	120	80
19	Razvoj turistične destinacije Borovniška kotlina	150	100
20	Lokalna oskrba s hrano	80	50
21	Ureditev vasi	150	80
22	Ureditev športnih površin	100	50
23	Področne strategije in akcijski načrti	60	60
	Skupaj	7.730	5.090
Po 2022			
24	Rezervni vodni vir in širitev vodovnega omrežja (Koti)	2.000	500
25	Energetska prenova osnovne šole	300	100
26	Medgeneracijski center	450	100
27	Obnova in nadgradnje športnih objektov v občini	800	300
28	Obnova in nadgradnja železniške tehniške dediščine	600	200
29	Vzpostavitev kakovostne mreže pohodniško-kolesarskih povezav v celotni občini	800	300
30	Priprava dokumentacije in odkup zemljišč za obvoznico Koti	500	500
31	Ureditev javnih zelenih površin in urbanih prostorov	200	100
	SKUPAJ 2017- 2027	13.380	7.290



Podrobnejšo predstavitev in opis izvedbe projektov bodo podali štiri- oz. triletni akcijski načrti, ki bodo pripravljani v tem in prihodnjem letu. Natančni zneski in finančni razrez vsakega projekta in naložbe po posameznih programih, postavkah in kontih pa opredeljuje oz. bo opredelil vsakokratni proračun



7. Analiza tveganj

Poleg že v uvodnih delih strategije omenjenih tveganj, povezanih s preoblikovanjem in obstojem EU ter drugimi večjimi pretresi v mednarodnem okolju ali na nacionalni ravni, obstajajo tudi ob predpostavki, da do večjih pretresov ne bo prišlo. Obstajajo tudi drugi objektivni dejavniki tveganj, na katere Občina Borovnica ne more vplivati oz. je lahko ta vpliv zelo šibak in posreden.

V preglednici 23 so poleg ključnih dejavnikov tveganja predstavljeni tudi možni odzivi Občine Borovnica za večje ali vsaj delno zmanjšanje negativnih vplivov. Ocenjeni so skladno z v ta namen standardno metodologijo, ki upošteva verjetnost dogodka (VD) v razponu od 1 (najnižja) do 5 (najvišja), oceno posledic (OP) v razponu 1 do 5 ter skupno oceno tveganja (SOT), ki je zmnožek obeh ($SOT = VD \times OP$).

Preglednica 26: Ocena tveganj in ukrepi za njihovo zmanjšanje

Tveganja	Ukrepi za zmanjšanje tveganja	VD	OP	SOT
Zniževanja razvojnega dela proračuna (zmanjšanje primerne porabe, pritiski na tekočo porabo, zmanjšanje izvirnih prihodkov)	- Optimizacija proračuna - Zmanjšanje tekoče porabe - Proaktivno pridobivanje dodatnih virov in iskanje alternativnih modelov financiranja - Okleščeno izvajanje strategije - Spremembe strategije	4	5	20
Prevelika pričakovanja okolja	- Osební pristop pri predstavitvi strategije javnim zavodom, podjetjem, društvom, ... - Vključevanje posameznikov, iniciativ in društev v sprejemanje in spremljanje - Redno in kakovostno obveščanje	3	3	9
Teža investicijam na področju komunalne infrastrukture v Operativnem programu razvoja regij se ne bo povečala	- Povezovanje z občinami v večje projekte na področju črpanja sredstev iz OPRR - Povezovanje z občinami v pripravo projektov iz EU programov, ki vsaj deloma omogočajo tudi financiranje komunalne infrastrukture	4	5	20
Kriteriji in pogoji za prijave na razpise EU programov bodo prezahtevni za to, da občina samostojno uveljavi projektne vsebine in dejavnosti, ki prispevajo k implementaciji strategije	- Široke vključevanje v različne mreže na področju prijavljanja EU projektov - Pravočasno vključevanje v projektne in konzorcijske skupine - Dobra priprava posamezne vsebine strategije v širše projekte ter njihovega uspešna umestitev v projektne prijave	3	5	15
Zahteve pri pripravi projektov ter finančnem in administrativnem poročanju bodo presegle zmogljivosti občinske uprave	- Dodatno usposabljanje občinske uprave za prijavo in vodenje projektne administracije - Najem zunanjih izvajalcev specializiranih storitev - Projektno zaposlovanje v občinski upravi	3	4	12
Zamude pri razpisih iz nove finančne perspektive EU	Čas izkoristiti za boljšo pripravo projektov	3	1	3
Pomanjkanje sredstev države za naložbe v obnovo cestne in železniške infrastrukture	Strateško komuniciranje z ministrstvi, DRSC, SŽ, DRSI ipd.	3	5	15
Spreminjanje razvojnih prioritet s strani vsakokratnega vodstva občine	Angažiranje svetnikov in občanov pri pripravi, izvajanju in spremljanju strategije	2	3	6



8. Kazalo uporabljenih razvojnih dokumentov in zakonodaje

Seznam upoštevanih razvojnih dokumentov in zakonodaje

- Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014 –2020, (https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/an_ure_2020_sprejet_maj_2015.pdf)
- Direktiva Sveta o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS), Svet ES
- Investicijski program Zbiralnica odpadkov v Borovnici, Občina Borovnica; november 2013
- Karta in gozdnogospodarstveni načrti, Zavod za gozdova RS, OE Ljubljana
- Kartografska osnova RPE, TK50, GK25 in stavbe, 2003, Ljubljana, MOPE, Geodetska Uprava Republike Slovenije
- Letno poročilo JP KPV, d.o.o. za leto 2016, JP KPV d. o. o. , Vrhnika: april 2017
- Lokalni energetski koncept občine Borovnica; Občina Borovnica, april 2012, ([http://www.borovnica.si/staro/datoteke/3056LEK_Borovnica_koncno_porocilo_1.2_\(29.5.2012\)cilo_1.2_\(29.5.2012\).pdf](http://www.borovnica.si/staro/datoteke/3056LEK_Borovnica_koncno_porocilo_1.2_(29.5.2012)cilo_1.2_(29.5.2012).pdf))
- Nacionalni reformni program RS, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_slovenia_sl.pdf
- Nacionalna strategija kakovosti in varnosti v zdravstvu, (http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/kakovost/nacionalna_strategija_kakov_in_varn_2010-2015/Nacionalna_strategija_kakovosti_in_varnosti_v_zdravstvu_2010-2015.pdf)
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Borovnica (Uradni list RS, št 52/2014, z dne 11. 7. 2014, str. 5928; <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1183429>)
- Odlok o javnih službah v Občini Borovnica, z dne 19. 12. 1996, št. 066/3-575-19/96; objavljen v januarški številki »Našega časopisa« v januarju 1997
- Odlok o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode na območju Občine Borovnica, Uradni list RS, št. 40/2014, z dne 3. 6. 2014; str.:4221; <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2014-01-1624/odlok-o-odvajanju-in-ciscenju-komunalne-in-padavinske-odpadne-vode-na-obmocju-obcine-borovnica>
- Odlok o ravnanju z odpadki v Občinah Borovnica, Log - Dragomer in Vrhnika; Uradni list RS; št. 100/2013, z dne 6. 12. 2013, str. 11 092; <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/115315>
- Odlok o oskrbi s pitno vodo v Občini Borovnica, Uradni list RS, št. 14/2014, z dne 21. 2. 2014, str.: 1449; <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/116372>
- Odredba o ravnanju z ločeno zbranimi frakcijami pri opravljanju javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki, (Uradni list RS, št. [21/01](#) in [41/04](#) – ZVO -1); <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV3645>



- Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, (http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/operativni_program_komunalne_vode.pdf)
- Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020; (http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/optgp2020.pdf)
- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020; (<http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi/op-2014-2020-december-konni>)
- Podatki o dodani vrednosti na zaposlenega in številu zaposlenih v gospodarskih družbah po občinah leta 2002 in podatki o registrirani stopnji brezposelnosti po občinah, Urad za makroekonomske analize in razvoj
- Popis kmetijskih gospodarstev, 2002, SURS
- Poročilo o opravljenem delu v letu 2006 na pogodbeni nalogi št. 2311-05-000273, 2006, II del, CELOTA- Zavod za razvoj
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 111/2004, 70/2006 in 58/2009)
- Program izvajanja javne gospodarske službe odvajanja in čiščenja odpadne komunalne vode za leto 2017 – 2020; JP KPV d. o. o.; Vrhnika: december 2016
- Program priprave Načrta upravljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje za obdobje 2012-2022; Krajinski park Ljubljansko barje, april 2012 <http://www.ljubljanskobarje.si/uploads/datoteke/program%20priprave%20NU%20KPLB.pdf>
- Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020; (http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_1_Kaj_je_program_razvoja_pode%20C5%BElja/2._sprmememba_PRP/2._sprememba_PRP.pdf)
- Program zaščite vodnih virov v občini Borovnica« OIKOS, svetovanje za razvoj, d.o.o.
- Razvojni program podeželja občin Borovnica, Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul in Vrhnika, 2004, CELOTA-Zavod za razvoj
- Regionalni razvojni program Ljubljanske razvojne regije 2014-2020 (<http://www.rralur.si/sites/default/files/rralur/RRP%20LUR%202014-2020%20F%20I%20N%20A%20L.pdf>)
- Regionalne zasnove prostorskega razvoja za območje občin interesne regije južno od Ljubljane; I in II.faza, 2003, Urbania-prostorske rešitve d.o.o., CELOTA- Zavod za razvoj.
- Statistični letopisi Slovenije 2007- 2016, SURS
- Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino barje z zaledjem, (http://lasbarje.si/wp-content/uploads/2016/02/STRATEGIJA-LAS-BARJE-Z-ZALEDJEM-20_1.pdf)
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, MOP, 2002



- Strategija razvoja Slovenije 2014 – 2020 (osnutek) <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi/strategija-razvoja-slovenije>
- Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana 2014 – 2020 (<https://www.visitljubljana.com/assets/Dokumenti-PDF/O-turizmu-LJ/strategija-2014-2020.pdf>)
- Strokovne osnove za zavarovanje kulturne dediščine na območju KP Ljubljansko barje, 2000, Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana
- Strokovne podlage s področja varstva kulturne dediščine za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega plana občine Borovnica, 2002, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
- Strokovne podlage s področja varstva kulturne dediščine za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega plana občine Vrhnika, 2000, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
- Strokovne podlage za plovnost Ljubljanice, http://www.rralur.si/sites/default/files/rralur/SP_za_plovnost_Ljubljanice%5B1%5D.pdf
- Strokovni predlog naravnih vrednot (točke in območja); Predlagana in že zavarovana območja narave, MOPE, Agencija RS za okolje,
- Ukrepi za zagotavljanje poplavne varnosti jugozahodnega dela Ljubljane, Gradivo za pridobitev smernic za izdelavo DLN, 2004. Inštitut za vode RS, Ljubljana
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Ur. l. RS, št. 48/2004)
- Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Uradni list RS, št. 87/12 in 109/12)
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000), Uradni list RS 49/2004, 59/2007 in 43/2008)
- Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje, stran 14681. Uradni list RS, št. 96/04 z dne 28. 11. 2008, str. 14681 (<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/89429>)
- Uredba o vrsteh naravnih vrednot, Uradni list RS, št. 52/2002, 14.6.2002
- Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št.96/2004),
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 16/2008),
- Zakon o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 39/2006 in št. 70/2008),
- Zakon o vodah (Ur. l. RS, št. 67/2002 in št. 57/2008),
- Zakon o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/1993, 67/2002, 115/2006 in 110/2007),
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Ur. l. RS, št. 55/2003)